

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EVLİ BİREYLERİN ÖFKE İFADE TARZLARI VE
ŞİDDET SORUMLULUĞUNUN İNCELENMESİ

Hazırlayan
Abdurrahman KENDİRCİ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Rukiye ŞAHİN

TOKAT – 2013

**EVLİ BİREYLERİN ÖFKE İFADE TARZLARI VE
ŞİDDET SORUMLULUĞUNUN İNCELENMESİ**

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 25 / 07 / 2013

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Doç. Dr. Recep KOÇAK

Üye : Yrd. Doç. Dr. Rukiye ŞAHİN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Yasin GÖKBULUT

İmzası

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 22/07/2013 tarih ve 16/06 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Doç. Dr. Recep KOÇAK

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(26/08/2013)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Abdurrahman KENDİRCİ

ÖZET
EVLİ BİREYLERİN ÖFKE İFADE TARZLARI VE
ŞİDDET SORUMLULUĞUNUN İNCELENMESİ

Abdurrahman KENDİRCİ
Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Rukiye ŞAHİN

Temmuz 2013

Bu araştırmanın amacı, evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğunun farklı değişkenler açısından incelenmesi ve sürekli öfke-öfke ifade tarzları ile şiddet sorumluluğu arasındaki ilişkinin ortaya konmasıdır.

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki evli bireyler oluşturmaktadır. Çalışma evreni ise Orta Karadeniz Bölgesi'ndeki evli bireylerdir. Araştırmanın çalışma grubu 2012-2013 Eğitim-Öğretim döneminde Orta Karadeniz Bölgesinde bir ilde ulaşılabilirlik açısından anaokulu, ilköğretim ve liselerde öğrenim görmekte olan öğrencilerin kolaylı örneklem yöntemiyle ulaşılan evli anne ve babaları ve bu okullardaki evli öğretmen, idareci ve personelleridir. Çalışma grubu 740 kişidir.

Bu çalışmada, veri toplama amacıyla, Speilberg, (1988) tarafından geliştirilen, Özer (1994) tarafından Türkçe'ye adapte edilen "Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği", Yung ve Vonk (2011) tarafından geliştirilen, Akın ve arkadaşları (2013) tarafından Türkçe'ye adapte edilen "Yakın ilişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği" ve araştırmacılar tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilmiş Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre evli bireylerin "**Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzları**" arasında "cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, eğitim düzeyi, eşinin eğitim düzeyi, evlenme şekli, evlenme yaşı, çocuk sayısı, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, çocukken maruz kalınan şiddet, çocukken maruz kalınan şiddetin türü, evlilik yaşamında maruz kalınan şiddet ve evlilik yaşamında maruz kalınan şiddetin türüne" göre anlamlı derecede farklılıklar olduğu bulunmuştur. Evli bireylerin "**Yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu**" puanları arasında "cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey, eğitim düzeyi, eşinin eğitim düzeyi, evlenme şekli, evlenme yaşı, evlilik yaşı, çocuk sayısı, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, çocukken maruz kalınan şiddet, çocukken maruz kalınan şiddetin türü, evlilik yaşamında maruz kalınan şiddete" göre anlamlı derecede farklılıklar olduğu görülmüştür. Ayrıca, sürekli öfke- öfke ifade tarzları ile şiddet sorumluluğu arasındaki ilişkinin ortaya konması amacıyla yapılan pearson momentler korelasyon analizi

sonucuna göre, genel olarak boyutlar arasında pozitif ilişkiler tespit edilmiştir. Boyutlar arasındaki en güçlü pozitif ilişki Şiddeti Kabul Etme ile Sürekli Öfke boyutları arasındadır. En düşük pozitif ilişki ise Şiddeti Kabul Etme ile Minimize Etme boyutları arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Evli Bireyler, Öfke, Eşler Arası Şiddet, Şiddet Sorumluluğu

ABSTRACT

INVESTIGATION OF ANGER EXPRESSIONS AND RESPONSIBILITY OF VIOLENCE OF MARRIED INDIVIDUALS

Abdurrahman KENDİRCİ
Master Thesis, Institute of Education Sciences

Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Rukiye ŞAHİN

July 2013

The purpose of this research includes examination on married individuals in different aspects of continuous anger-anger expressions and responsibility of violence in close relationships and revealing the link between continuous anger-anger expressions and responsibility of violence.

The research sample consists of married individuals in Turkey and the sample of the present study is married individuals in Middle Blacksea Region. Study group of research are parents of students, chosen with regard to be able to reach, from students of preschool classes, primary school and high schools in 2012-2013 education period and also married administrative personnel of those schools, in a city of Middle Blacksea Region which could be reached through the method of indirect sampling. Study group consists of 740 persons.

For the purpose of determining data, "Trait Anger and Anger Expression Scale" developed by Spielberg, (1988) adapted to Turkish by Özer (1994), "The Intimate Violence Responsibility Scale" developed by Yung and Vonk (2011) and adapted to Turkish by Akın and friends (2013) and Personal Information Form which is developed with taking opinions from experts, are used for this research. According to the findings, there was a significant difference between married individuals' "Continuous Anger-Anger Expression Manner" in terms of "gender, socio-economic status, education level, partner's level of education, type of marriage, age at marriage, number of children, place of residence, the unit for a long time, a child exposed to violence, type of violence exposed as a child, marriage, marriage life, exposure to violence, and the violence type they exposed. . There was a significant difference between married individuals' "Responsibility of Violence in Close Relationship" scores in terms of "gender, socio-economic status, education level, partner's level of education, type of marriage, age at marriage, number of children, place of residence, the unit for a long time, a child exposed to violence , type of violence exposure as a child, marriage,

marriage life, exposure to violence, and the violence they exposed". Besides, positive relations are found among dimensions in accordance with the Pearson moment correlation analysis which aims to find the relationship between continuous anger-anger expressions manners and responsibility of violence. The strongest positive correlation was found between Acceptance of Violence and Continuous Anger dimensions. And the weakest positive correlation was found between Acceptance of Violence and Minimizing dimensions.

Key Words: Married Individuals, Anger, Violence Between Couples, Responsibility of Violence.

ÖNSÖZ

İnsan bir yolcudur ve bu yolculuğuna merak duygusuyla anlam vermeye çalışır. Merak ve azimle başlattığım bu araştırma süresince farklı bakış açılarıyla önemli yönlendirmeler yapan, araştırmamın her evresinde planlı, dikkatli ve titiz çalışma prensibiyle bana yol gösteren değerli hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Rukiye ŞAHİN'e en samimi duygularıyla teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca yardım ve desteğini hep yanımda hissettiğim, kıymetli hocam Doç. Dr. Recep KOÇAK'a da ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans dönem arkadaşlarıma ve özellikle de Arş. Gör. Enes RAHAT'a teşekkürlerimi sunarım.

Dualarını hep yanımda hissettiğim fedakâr annem ve babam, Zeynep KENDİRCİ ve Müslüm KENDİRCİ'ye ve sevgili kardeşlerime en kalbi duygularıyla teşekkürlerimi sunarım.

İnsanın kendi kalbine mukabil bir kalp bulması ve onunla herşeyini paylaşması hayatı mutlu kılan en önemli bir unsurdur. Kalbini benimle paylaşan hayat arkadaşım, eşim, cancağazım Rabia KENDİRCİ'ye, tez yazım aşamasında yeteri kadar zaman ayıramadığım gözümün nuru oğlum Muhammed Nurbaki KENDİRCİ'ye anlayışlarından dolayı en samimi duygularıyla teşekkürlerimi sunarım.

Abdurrahman KENDİRCİ

Tokat 2013

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	6
1.3 Problem Cümlesi.....	6
1.4 Alt Problemler.....	7
1.5. Araştırmanın Önemi.....	9
1.6. Sayılılar.....	11
1.7. Sınırlılıklar.....	11
1.8. Tanımlar.....	11

II. BÖLÜM

İLGİLİ LİTARATÜR VE ARAŞTIRMALAR

2.1. Evlilik ve Aile Kavramı.....	13
2.2. Öfke ve Şiddet.....	15
2.2.1.Öfke.....	15
2.3. Öfke Yaklaşımları.....	16
2.3.1. James-Lang Yaklaşımı.....	17
2.3.2. Cannon-Bard Yaklaşımı.....	17
2.3.3. Psikanalitik Yaklaşım.....	18

2.3.4. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı.....	19
2.3.5. Bilişsel Davranışçı Yaklaşımı.....	19
2.4. Öfkenin Nedenleri.....	19
2.4.1. Dış Uyarıcılar.....	20
2.4.1.1. Dış Uyarıcıların Kişilerde Oluşturduğu İmgeler.....	20
2.4.2. İç Uyarıcılar.....	20
2.4.3. Kayıplar.....	20
2.4.4. Tehditler ve Korkular.....	21
2.4.5. Engellenme	21
2.4.6. Reddedilme.....	21
2.5. Şiddet.....	22
2.6. Şiddetin Nedenleri.....	22
2.6.1. Biyolojik Nedenler.....	22
2.6.2. Psiko-sosyal Nedenler.....	23
2.6.3. Diğer Nedenler.....	24
2.7. Eşler Arası Şiddet.....	24
2.7.1. Eşler Arası Şiddetin Tarihsel Gelişimi.....	25
2.7.2. Dünyada Eşler Arası Şiddet	25
2.7.3. Türkiye’de Eşler Arası Şiddet.....	27
2.8. Eşler Arası Şiddet Teorileri.....	29
2.8.1. Bilişsel Teoriler.....	29
2.8.2. Sosyal Bilişsel Teoriler.....	31
2.8.3. Nesne ilişkileri Teorisi.....	31
2.8.4. Bağlanma Stili Teorisi.....	32
2.8.5. Aile Sistemleri Teorisi.....	33
2.8.6. Sosyal Psikolojik Yaklaşımlar.....	34

2.9. Eşler Arası Öfkenin Oluşumu ve Şiddete Dönüşmesinin Aşamaları	
Ve Sonuçları	34
2.9.1. Gerginlik Safhası.....	35
2.9.2. Akut Eylem Safhası	35
2.9.3. Balayı Safhası.....	36
2.10. Eş Şiddeti Türleri.....	36
2.10.1. Fiziksel Şiddet.....	36
2.10.2. Duygusal Şiddet.....	37
2.10. 3. Ekonomik Şiddet.....	37
2.10.4. Cinsel Şiddet.....	38
2.11. Cinsiyetler Açısından Eşler Arası Şiddet.....	39
2.12. Şiddet Sorumluluğu.....	40
2.13. Eşler Arası Şiddete Yaklaşım.....	41
2.14. İlgili Araştırmalar.....	42
2.14.1. Öfke İfade Tarzlarıyla İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar.....	42
2.14.2. Eşler Arası Şiddet ve Yakın İlişkilerde Şiddet sorumluluğuyla İlgili Yapılan Araştırmalar.....	44

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	49
3.2. Çalışma Grubu.....	49
3.3. Veri Toplama Araçları.....	54
3.3.1. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği (SÖÖTÖ)	54
3.3.2. Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği.....	55

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu.....	56
3.4. Uygulama ve Verilerin Analizi.....	57

IV. BÖLÜM

BULGULAR

BULGULAR.....	58
---------------	----

V. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM.....	99
ÖNERİLER.....	113
KAYNAKÇA.....	116
EKLER.....	129

TABLO LİSTESİ

Tablo-3.1 Cinsiyetlere Göre Dağılım.....	49
Tablo-3.2 Yaş Gruplarına Göre Dağılım.....	50
Tablo-3.3 Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Dağılım.....	50
Tablo-3.4 Eğitim Düzeylerine Göre Dağılım.....	50
Tablo-3.5 Eşin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılım.....	51
Tablo-3.6 Evlenme Şekillerine Göre Dağılım.....	51
Tablo-3.7 Evlenme Yaşlarına Göre Dağılım.....	51
Tablo-3.8 Evlilik Yaşlarına Göre Dağılım	52
Tablo-3.9 Çocuk Sayılarına Göre Dağılım.....	52
Tablo-3.10 En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimine Göre Dağılım.....	52
Tablo-3.11 Çocukken Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Dağılım.....	52
Tablo-3.12 Çocukken Maruz Kalınan Şiddet Türünün Dağılımı.....	53
Tablo-3.13 Evlilikte Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Dağılım.....	53
Tablo-3.14 Evlilikte Maruz Kalınan Şiddet Türünün Dağılımı.....	53
Tablo-4.1 Evli Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	58
Tablo-4.2 Evli bireylerin Yaş Gruplarına Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	59
Tablo-4.3 Evli bireylerin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	60
Tablo-4.4 Evli bireylerin Eğitim Durumuna Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	61
Tablo-4.5 Evli bireylerin Eşinin Eğitim Durumuna Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	62

Tablo-4.6 Evli bireylerin Evlenme Şekline Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	64
Tablo-4.7 Evli bireylerin Evlenme Yaşına Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	66
Tablo-4.8 Evli bireylerin Evlilik Yaşına Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	67
Tablo-4.9 Evli bireylerin Çocuk Sayılarına Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	68
Tablo-4.10 Evli bireylerin En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Birimine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	70
Tablo-4.11 Evli Bireylerin Çocukken Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	72
Tablo-4.12 Evli Bireylerin Çocukken Maruz Kaldıkları Şiddetin Türüne Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	73
Tablo-4.13 Evli Bireylerin Evlilik Yaşamında Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	74
Tablo-4.14 Evli Bireylerin Evlilik Yaşamında Maruz Kaldıkları Şiddetin Türüne Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi.....	75
Tablo-4.15 Evli Bireylerde Cinsiyetlerine Göre Yakın ilişkilerde Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	76
Tablo-4.16 Evli bireylerin Yaş Gruplarına Göre Şiddet sorumluluğunun Analizi.....	77
Tablo-4.17 Evli bireylerin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	78
Tablo-4.18 Evli bireylerin Eğitim Durumlarına Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi....	80

Tablo-4.19 Evli bireylerin Eşinin Eğitim Durumuna Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	82
Tablo-4.20 Evli bireylerin Evlenme Şekline Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	84
Tablo-4.21 Evli bireylerin Evlenme Yaşına Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	86
Tablo-4.22 Evli bireylerin Evlilik Yaşına (Evlilik süresi) Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	88
Tablo-4.23 Evli bireylerin Çocuk Sayılarına Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	89
Tablo-4.24 Evli bireylerin En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Birimine Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	91
Tablo-4.25 Evli bireylerin Çocukken Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	93
Tablo-4.26 Evli bireylerin Çocukken Maruz Kaldıkları Şiddetin Türüne Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	94
Tablo-4.27 Evli Bireylerin Evlilik Yaşamında Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	95
Tablo-4.28 Evli Bireylerin Evlilik Yaşamında Maruz Kaldıkları Şiddetin Türüne Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi.....	96
Tablo-4.29 Alt Boyutlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	97

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem

Toplumun en temel örgütü konumundaki aile, toplumun gelişimi, refah seviyesinin yükselmesi, toplumsal mutluluk, toplumsal huzur gibi herkesi ilgilendiren konuların merkez noktasıdır. Aile içerisinde yaşanan bir huzursuzluk toplumun en temel yapı taşı olması nedeni ile bütün topluma yansımaktadır. Bu noktada aileyi oluşturan eşlerin huzur ve mutluluğu, yetiştirecekleri nesilleri doğrudan etkilemektedir.

Evlilik, hem Batılı hukukta hem de İslam hukukunda bir sözleşme olarak değerlendirilmekte, ailenin kurulması ise bir erkek ve kadının sevgi bağıyla bir araya gelerek yaptıkları sözleşmeyle, nikahla gerçekleşmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2009). Güvenç'e (1990) göre ev ailenin mekânı, evlilik ise ailenin temelidir. Yani ailenin kuruluşu evlilikle gerçekleşerek aile hayatı başlamış olur.

Goleman'a (1998) göre aile, duygularımızın meydana geldiği ilk sosyal ortamdır ve insanlar kendileri ve başkaları ile ilgili nasıl duygusal tepkiler vereceklerini, verdikleri bu tepkilerle ilgili düşüncelerini ve bu düşüncelerini nasıl ifade edeceklerini aile içerisinde öğrenirler. Aile içerisinde çocuklara nasıl düşünüp, duygularını nasıl ifade edecekleri ve nasıl davranacakları doğrudan öğretilmemekte, bu öğrenme eşler arasındaki duygusal iletişim ve alışverişiyle gerçekleşmektedir. Bu iletişim çocuklar için model olacak ve büyüklerin çocuklarına göstermiş olduğu bu duygu ve davranışlar, çocukların duygusal yaşantılarını etkileyecek ve şekillenmesini sağlayacaktır (Goleman, 1998). Yörükoğlu'na göre (1996) anne-baba ve çocuklardan oluşan en küçük toplumsal kurum olarak tanımlanan ailenin, kanun ve yasalarla belirlenmiş vazifeleri, kültürü devam ettiren özelliği bulunmakla birlikte, çocukların yetişmesi ve eğitilmesi itibariyle aile en önemli bir kurum olarak görülmektedir. Gergin, tartışmalı ve

problemleri bir karı koca ilişkisi çocuklar için tedirgin edici ve güvensiz bir ortam oluşturur (Yörükoğlu, 1996). Eşlerin birbirlerini aşağılayıcı bir şekilde suçlamaları, fiziksel şiddetle beraber devam eden eşler arası kavgalar, çocukları olumsuz etkileyecek, örseleyecek ve çocuklar kızgınlık, öfke, düşmanlık duygularıyla dolacaklardır. Bununla beraber okul başarıları düşecek, geçici ve kalıcı psikolojik sorunlar geliştirebileceklerdir (Yörükoğlu, 1996).

Özer'e (1994) göre duygular, insanın doğasında bulunmaktadır. Duyguların insan doğasında olmayan ve sonradan kazanılan yönü ise, bu duyguların nasıl yaşanacağıdır. Başka bir deyişle insan, duygularını nasıl yaşayacağını yaşayarak, sonradan öğrenmektedir. Öğrenmenin etkisi öfke duygusunun yaşanması üzerinde kendisini hissettirmektedir (Özer, 1994).

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (2013) öfke, "engellenme, incinme ya da gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet, gazap" olarak tanımlanmıştır. Budak'a (2000, s. 565) göre öfke, "engellenme, saldırıya uğrama, tehdit edilme, yoksun bırakılma, kısıtlanma, v.b. durumlarda hissedilen ve genellikle neden olan şeye veya kişiye yönelik, saldırgan davranışlarla sonuçlanabilen oldukça yoğun, negatif bir duygu" olarak ifade edilmektedir. Psikolojik açıdan bakıldığında, öfke olgusu, engellenme, saldırıya uğrama, tehdit edilme, mahrum bırakma, kısıtlama ve benzeri durumlarda ortaya çıkan ve çoğunlukla sebep olan şeye veya bireye yönelik şu veya bu şekilde saldırgan davranışlara götüren oldukça yoğun negatif bir duygu olarak tanımlanabilir (Kısaç, 2001).

Westermayer'e göre (2001, akt., Gök, 2009) bazı insanlar öfkelerini ifade etmekte çok zorlanmaktadır, oysa ifade edilmeyen öfke duygusu, bireyde çaresizliğe ve sonrasında depresif duyguların oluşmasına neden olabilir. Westermayer (2001, akt., Gök, 2009) bu nedenle öfkelerini ifade etmeyen bireylerin öncelikle bu öfkelerinin farkına varmalarını, sonraki aşamada bireylerin kendileri için koymuş oldukları engeli fark etmeleri ve daha sonrasında ise bu bireylerin öfkelerini ifade edebilmeleri için uygun bir yolun bulunması gerektiğini belirtmiştir. İnsan doğasında bulunan öfke duygusu kontrol altına alınmaz ve uygun yollarla ifade edilemezse

bireyin aile, okul, iş ve sosyal yaşantısında istenmeyen durumlar ortaya çıkabilir. Bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlığı, aile ve akran ilişkileri, duygusal gelişimi, mesleki gelişimi ve olgunlaşmasında öfkenin uygun yöntem ve yollarla ifade edilmesi çok önemlidir (Gök, 2009).

Topal ve Küçük'e göre (2012) eşler arasında duyguların uygun bir şekilde ifade edilmesi önemlidir ve sağlıklı bir şekilde ifade edilmeyen duygular yerini öfkeye, şiddete ve saldırganlığa bırakabilmektedir. Günümüzde, aileler yapılarının bozulmasına yönelik birçok olumsuzlukla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu olumsuzlukların en önemlisi ise, eşlerin birbirlerine karşı uygulamış olduğu şiddettir. Eşler arası şiddet, eşler arasında oluşan küçük ve basit tartışmalardan boşanmalara kadar giden birçok fiilî durumla ve hukukî olayla ilgili olan çok geniş bir kavramdır (Topal ve Küçük, 2012).

Şiddet, kelime olarak Türkçe 'ye Arapça'dan geçmiş olup, en genel ifadesi ile sözlükte “sertlik, katılık, bir gücün derecesi” anlamlarına gelir (İbn Manzûr, Lisânu'l-Arab). Türkçe'de ise şiddet, kuvvet veya güç kaynağı, sertlik ve aşırılık gibi anlamları içermekle beraber, karşı fikirde olunanlara yönelik kullanılan kaba kuvvet kullanma, sert davranma anlamlarına da gelmektedir (Öztürk, 2008). Bir başka şiddet tanımına göre ise şiddet sert, sertlik, katı davranış, kaba kuvvet olarak ifade edilebilir (Kocacık, 2004). Şiddet olayı ise, insanı sindirmek, korkutmak için oluşturulan olay ya da girişimler olarak tanımlanabilmektedir (Ünsal, 1996).

Daha ayrıntılı bir tanım ise hem şiddet aracını, hem de şiddetin sonuçlarını tanımlamaktadır: Budak'a (2000) göre şiddet, öfke ve düşmanlık duygularının baskı ve güç kullanarak, insanın psikolojik, fiziksel ve sosyal yönden zarar görmesine sebep olan bireysel ve toplumsal davranışların tamamıdır. Vatandaş'a (2003) göre doğada, insan ilişkilerinde varlığını gördüğümüz şiddetin, farklı ve birçok nedene dayanan çok çeşitli türü bulunmaktadır ve insan varlığının bulunduğu her yerde varlığı görülebilen şiddet; terör, savaş, kavga, çağdaş yaşamın getirdiği stres ve gerilimler ve daha birçok unsur insan odaklı şiddetin yaygınlığını anlatan örneklerdir. Öztunalı ve Kayır (1998) tarafından yapılan tanımda duygusal sonuçlara ve güç

kullanımına işaret edilmekte ancak kasıt faktöründen söz edilmemektedir. Onlara göre şiddet, bireylerin sindirilmesine, öfkelenmesine, yaralanmasına veya duygusal bir şekilde baskı altına alınmasına sebep olan davranışlar veya yaklaşımlardır.

Şiddetin tanımı konusunda bazı farklılıklar olsa da Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ‘şiddet’i şu şekilde tanımlamaktadır: “Fiziksel güç ya da kuvvetin, amaçlı bir şekilde kendine, başkasına, bir gruba ya da topluluğa karşı fiziksel zarara ya da fiziksel zararlarla sonuçlanma ihtimalini artırmasına, psikolojik zarara, ölüme, gelişim sorunlarına ya da yoksunluğa neden olacak şekilde tehdit edici biçimde ya da gerçekten kullanılmasıdır” (Dünya Sağlık Örgütü, 2002, s.4). Vatandaş’a (2003) göre uygulayanı insan olan şiddet her durumda kendini gösterebilmekte, toplumun temel taşı olan aile de şiddetin görüldüğü yerlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Bütün toplumlarda olan ve varlığı neredeyse herkesçe kabul gören, bilimsel bir şekilde tespit edilmiş aile içi şiddetin tarihi de, aslında insanlık tarihi kadar eskidir. Yapılan bilimsel çalışmaların tarihi ise eski değil, yenidir. Batı toplumlarında aile içi şiddetin tarihi 50 yılı geçmezken, ülkemizde ise birkaç on yıllarla sınırlıdır (Vatandaş, 2003). Aile içi şiddeti bir boyutu olan eş şiddeti, eş ilişkisindeki bireylerden birinin diğerine zarar vermesi durumu olarak ifade edilebilir (İncecik ve ark., 2009). Eş şiddeti, bedensel, psikolojik, sözel ve cinsel şiddet türlerinin genellikle birden daha çoğunu kapsayan ve genellikle psikolojik/sözel doğada olan karmaşık davranışlar bütünüdür (Ayrancı ve ark., 2002).

Eşler arası şiddet, dünya genelinde var olan bir problem olmakla beraber, sosyo-ekonomik öğelerin, dinin ve kültürün, coğrafyanın ötesinde bir sorundur. Dünya Sağlık Örgütü’nün 2002’deki toplantısında eşler arası şiddet; bir eşin diğerine psikolojik, fiziksel ve cinsel olarak zarar vermesi olarak ifade edilmiştir (Baig ve ark., 2006).

Pence ve Paymar (1993) şiddet ile güç ve kontrol arasındaki ilişkiyi ifade etmek için suçlama, yalanlama ve aşağılama gibi sorumluluğun farklı yönlerini ortaya koymuştur. Adams ve Cayouette’e (2002, akt., Akın ve ark., 2013) göre, aşağılama ve yalanlama bağımlısı olan

bireyler çoğu zaman eşlerine yönelik uyguladıkları şiddeti kabullenmemekte, inkâr etmekte ve bu davranışlarından sorumlu olmadıklarını savunmaktadırlar.

Ramirez-Hernandez (2002) suçlamayı; şiddetin sorumluluğunu başka bir bireye veyahut bir şeye yükleme olarak ifade eder. Scott ve Straus'a (2007) göre insanlar, uyguladıkları şiddetin sebeplerini karşılarındaki kişilere yükleme eğilimi gösterirler. Ptacek'e (1988) göre suçlamanın farkına varmadan, bilinçsizce geliştirildiği kabul edilir ve suçlama, bireyi bir durum karşısında kaygıdan ve suçluluktan korur. Malley-Morrison ve Hinnes (2004), inkarı bireylerin olumsuz durumlardan kaçmak için kullandığı psikolojik bir mekanizma diye ifade eder. Aşağılama ve sertlik, eşlerine şiddet uygulayan bireylerin olumsuz olan ortak özellikleridir. Bu bireyler şiddet davranışlarının sertliğini, sıklığını ve olumsuz sonuçlarını küçümsemektedir (Adams ve ark, 1981; Goldstein ve ark, 1998; akt., Akın ve ark., 2013).

İncecik ve arkadaşlarına (2009) göre eşler arası şiddet, çoğunlukla erkeğin kadına uyguladığı şiddet olarak görülse de kadının erkeğe karşı uyguladığı şiddet şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), daha önce yayınladığı raporlarında daha çok kadına yönelik şiddete dikkat çekerken, 2007'deki raporunda ise kişiler arası ilişkilere dikkat çekmiş ve aile içi şiddeti, hem erkek, hem kadın açısından incelemenin önem ve hususiyeti üzerinde durmuştur (İncecik ve ark., 2009).

Evli bireyler arası şiddetin sona ermesi için çiftlerdeki olumsuz öfke ifade tarzlarının değiştirilmesine, toplumsal yapıda şiddeti mazur görme durumunun değişimine, bununla beraber bireylerin davranış değişikliğine ihtiyaç vardır. Bu nedenle evli bireyler arasındaki şiddetin eşler açısından ele alınması, problem olarak tanımlanması, evli bireylerin öfke ifade tarzlarının ve şiddet sorumluluğunun ortaya konulması gerekmektedir. Bu amaçla evli bireyler arası öfke ifade tarzları ve şiddet sorumluluğu üzerine yapılacak araştırmalar ve bu araştırmaların sonuçları bu probleme ışık tutması açısından önemli görülmektedir.

1.2. Amaç

Bu araştırma ile evli bireylerin sürekli öfke- öfke ifade tarzları ile şiddet sorumluluğu farklı değişkenlere göre incelenecek ve evli bireylerin sürekli öfke- öfke ifade tarzları ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu arasındaki ilişki araştırılacaktır.

1.3. Problem Cümlesi

Evli bireylerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları bazı demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik durum, eğitim durumu, eşinin eğitim durumu, evlenme şekilleri, evlenme yaşı, evlilik yaşı, çocuk sayısı, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, çocukken maruz kalınan şiddet, çocukken maruz kalınan şiddetin türü, evlilik yaşamında maruz kalınan şiddet ve evlilik yaşamında maruz kalınan şiddetin türüne) göre farklılaşmakta mıdır ve evli bireylerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Alt Problemler

1. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları bazı demografik değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- a.** Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- b.** Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- c.** Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları sosyo-ekonomik durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- d.** Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- e. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları eşlerinin eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- f. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları evlenme şekillerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- g. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları evlenme yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- h. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları evlilik yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- i. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları çocuk sayılarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- j. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları en uzun süre yaşanan yerleşim birimine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- k. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları çocukken şiddete maruz kalma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- l. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları çocukken maruz kalınan şiddetin türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- m. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları evlilik hayatında şiddete maruz kalma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- n. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları puan ortalamaları evlilik hayatında maruz kalınan şiddetin türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

2. Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları bazı demografik değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- a.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- b.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- c.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları sosyo-ekonomik durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır ?
- d.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- e.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları eşlerinin eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- f.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları evlenme şekillerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- g.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları evlenme yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- h.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları evlilik yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- i.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları çocuk sayılarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- j.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları en uzun yaşadıkları yerleşim birimine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- k.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları çocukken şiddete maruz kalma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- l.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları çocukken maruz kalınan şiddetin türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- m.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları evlilik hayatında şiddete maruz kalma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- n.** Evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları evlilik hayatında maruz kalınan şiddetin türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

3. Evli bireylerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.5. Araştırmanın Önemi

Bir toplumun sağlıklı ve huzurlu olabilmesi aileden, eşlerin el ele vererek kurdukları yuvadan başlamalıdır. Bu nedenle, geleceği güvenle inşa etmek isteyen toplumlar her zaman aileye önem vermişler ve aileyi sağlam temeller ve değerler üzerine kurarak sağlamlaştırmışlardır. Aile bütünlüğünün korunması, aile içi şiddetin önlenmesi ve duyguların uygun yollarla ifade edilmesi gibi sağlıklı koşulların oluşturulması ile mümkündür. Bu nedenle bunları konu alan çalışmaların yapılması önemlidir. Bu amaçla evli bireylerin öfke ifade tarzları ve şiddet sorumlulukları bu çalışmanın çıkış noktasıdır.

Toplum sağlığını ve sağlıklı nesiller yetiştirmeyi önemseyen her kültür, aile içi dinamikleri araştırmaya önemli miktarda çabayla destek olur. Canatan ve Yıldırım'a (2009) göre evlilik nesli devam ettirme, meşru cinsellik ve çocuk doğurma, toplumun devamını sağlama gibi işlevleri bulunan erkek ve kadın arasında oluşan bir sözleşme ve akittir. Yıldırım'a (1998) göre insanlar, iletişim halinde oldukları bireylerle aralarında sorunlar ortaya çıktığında farklı tepkiler verebilmektedirler. Aslında en sık rastlanan şiddet biçimleri arasında görülen fakat yakın ilişkiler içerisinde olduğundan çoğunlukla dışa yansımayan aile içi şiddet de kişilerarası şiddet

kategorisine girmektedir. Eşi tarafından kadına yönelik şiddet; kadının aile ve sosyal çevresiyle görüşmesine izin verilmemesi, aşağılanması, hakaret ve alay edilmesi, kadının arzu etmediği halde cinsel ilişkiye zorlanması, eğitim ve çalışma hayatına izin verilmemesi ve elinden alınması gibi unsurlarla ortaya çıkabilir (Yıldırım, 1998).

Vahip ve Doğanavşargil'e göre (2006), evli bireyler arası şiddet sıklığı, sebepleri, sonuçları itibariyle toplumun önemli bir sorunu olarak ortaya çıkmakta eşlerin ve aynı zamanda çocukların psikolojik ve fiziksel sağlığını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Aile Araştırma Kurumu'nun 1995'te yaptığı araştırmaya göre, ailelerin %34'ünde fiziksel şiddet, %53'ünde sözel şiddetin var olduğunu bununla beraber çocukların ise %46'sının fiziksel şiddete maruz kaldığı görülmüştür (Vahip ve Doğanavşargil, 2006).

Türkiye'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yürütülmüş olan Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nın (2008) sonuçları göstermektedir ki; Türkiye'de ulaşılan sonuçlar diğer ülkelerdeki verilerle paraleldir. Türkiye'de kadınların eşleri ya da yakın ilişki içerisinde bulunduğu bireyler tarafından maruz kaldıkları şiddet yaygınlık arz etmektedir. Lise ve üzeri düzeyde eğitim almış 10 kadından üçü eşinden ya da birlikte oldukları kişilerden şiddet görmektedirler (Akın ve ark., 2013).

Polat'a göre (2001), Şiddet ve özellikle de aile içi şiddet vakalarından etkilenenlerin sayısı hızla artmakta ve bireyleri ve aileleri olumsuz etkilemektedir. Aile içi şiddet, geçmişten günümüze ailenin basit ve özel bir problemi gibi algılanmış ve aile dışından yardım verilmesinin imkan harici olduğu savunulmuştur. Oysa bir sorun tam anlamıyla ifade edilip, neden, niçin ve nasıl meydana geldiği anlaşılıp açığa çıkarılabilirse o problemi çözmek de o denli kolaylaşabilecektir (Polat, 2001).

Ülkemizde eşler arası şiddet, aile içi şiddet konusuyla ilgili yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır. Fakat bu araştırmaların çoğunluğu; erkekten kadına uygulanan şiddeti ve bu şiddetin aile içine yansımaları (Gök, 2009), kadına karşı uygulanan şiddetin türü ve nedenleri

(Vatandaş, 1994; Sucaklı, 2003), psikiyatrik rahatsızlıklarla ilişkisi (Vahip ve Doğanavşargil, 2006; Büyükgök, 2007; Isıloğlu, 2006), hamilelikte uygulanan şiddet (Ayrancı ve ark., 2002), eşler arasındaki şiddetin nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri ve evlilik doyumu (Güven, 2010), kadına yönelik şiddetin sosyo-psikolojik arka planı (Kılıç, 2009; Öyekçin ve ark., 2012) ile ilgilidir. Ancak ülkemizde eşler arası şiddetle ilgili çalışmalar bulunsa da evli bireylerin öfke ifade tarzları ve şiddet sorumluluğunu ihtiva eden çalışmalar bulunmamıştır. Bu sebeple bu çalışmada evli bireylerin öfke ifade tarzları ve şiddet sorumlulukları incelenmiştir.

Araştırmada evli bireylerin öfke ve sürekli öfke ifade tarzı ve şiddet sorumluluğu yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, eğitim durumu, eşinin eğitim durumu, evlenme şekilleri, evlenme yaşı, evlilik yaşı, çocuk sayısı, en uzun yaşanan yerleşim birimi, çocukken şiddete maruz kalma, çocukken yaşanan şiddetin türü, evlilik yaşamında şiddete maruz kalma ve evlilik yaşamında maruz kalınan şiddetin türüne göre incelenmiştir. Araştırma bulgularının evli bireylerin öfke ifade tarzı ve şiddet sorumluluğuna dair alan yazına katkı sağlayacağı, ayrıca araştırmadan elde edilecek bulguların ve sonuçların araştırmacıların, eğitimcilerin, psikologların, psikolojik danışmanların çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.6. Sayıtlar

- Evli bireylerin ölçme aracına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.
- Çalışma grubunun, evreni temsil edecek nitelik ve niceliğe sahip olduğu varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- Kullanılan veri toplama araçları ile sınırlıdır
- Ele alınan psikolojik değişkenler, uygulanan ölçüm araçlarının güvenilirlik ve geçerlik boyutlarıyla sınırlıdır.

- Araştırma Orta Karadeniz Bölgesi'nin bir ilinde anaokulu, ilköğretim ve liselerde öğrenim görmekte olan öğrencilerin evli anne ve babaları ve bu okullardaki evli öğretmen, idareci ve personellerle sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Öfke: Basit bir “sinirlilik” ya da “kırgınlık” halinden, yoğun hiddet durumuna kadar değişen dereceli, duygusal bir durumdur (Spielberger, 1991).

Eşler Arası Şiddet: Yetişkin bir insanın yakın bir ilişki içerisinde bulunduğu kişi tarafından duygusal veya fiziksel problemlere sebep olabilecek bir şekilde baskı altında kalması veya saldırıya uğramasıdır (Polat, 2001).

Şiddet Sorumluluğu: Kişinin uygulamış olduğu şiddet davranışının ve sonuçlarının sorumluluğunu üstlenme veya üstlenmeme halidir.

II. BÖLÜM

İLGİLİ LİTARATÜR VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde evlilik ve aile kavramları, öfke kuramları ve nedenleri açıklanacaktır. Şiddet ve özelde eşler arası şiddet kavramı, türleri ve nedenleri, eşler arası şiddet teorileri açıklanarak, evli bireylerin şiddet sorumluluğuna yer verilecektir. Daha sonra konuyla ilgili yapılan araştırmalara değinilecektir.

2.1. EVLİLİK VE AİLE KAVRAMI

Orta Asya Türklerinde evlenme, devletin temeli, aile kurumu ise devletin çekirdeği, Anadolu'da evlenme ise “ocak kurma” olarak görülmektedir. Bu anlamda aile geniş toplumun en küçük yaşam birimi olarak kabul edilebilir. Türk Medeni Kanunu'na göre evlilik kurumu; evlendirme memuru ve iki tanığın önünde kadın ve erkeğin evlenmek istediklerini sözlü olarak söylemeleri ve aile cüzdanın kendilerine verilmesi ile sonuçlanan bir sözleşmedir (Adalet Bakanlığı, 2002:78-79, akt., Canatan ve Yıldırım, 2009). Özuğurlu'ya (1990) göre, eşler arası bir dayanışma, toplumsal kabulle meydana gelmiş bir sözleşme, cinsel ihtiyaçların karşılıklı olarak doyuma ulaştırıldığı bir kaynaşma olan evlilik, ‘özel bir iletişim sistemidir.’ Güveç'e (1984) göre evlilik, sosyal bir yapı içerisinde var olan kurallara uygun bir tarzda, örf veya medeni hukuk bakımından, meşru bir bağın oluşturularak, ailenin toplum tarafından kabulünü sağlayan bir olgudur. İstenilen, milletleri geleceğe taşıyacak ailelerin, sağlıklı bir şekilde meydana gelmesi sağlıklı ilişkilerle başlatılan ve devam ettirilen evliliklerle mümkün olabilecektir.

Türkçe'ye Arapça'dan geçmiş aile sözcüğüne Türk Dil Kurumu: 1) Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik; 2) Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü; 3) Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü; 4) Eş, karı; 5) Aynı gaye üzerinde anlaşan ve birlikte

çalışan kimselerin bütünü; 6) Temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, aileye anlamlarını vermektedir (TDK, 2013).

Hetherington Parke, Guavin ve Locke'a (2006) göre aile, sosyal, ekonomik ve duygusal sorumlulukları paylaşan, eşlerden ve çocuklardan meydana gelen, duygusal olarak birbirlerine bağlı sosyal bir sistemdir. Aile, dünyadaki en önemli temel organizasyon ve aynı zamanda toplumun yapı taşıdır. Dünya tarihindeki hiçbir uygarlık aile kurumu olmadan var olmamıştır. Bu uygarlıklar kendi içlerinde aileyi devam ettirmişlerdir (Covey, 1997; akt., Canel, 2007).

Özgüven'e (2001) göre ailenin birçok işlevi bulunmaktadır. Bu işlevler ailenin doğası gereği; insanın ve toplumun ihtiyacı olan barınma ve korunma, sevmeye ve sevilme, sevgiyi paylaşma, cinsellik ve üreme, bağımlı ve bağımsız olma, güven duyma ve güvende olma, konum edinme, kendini gerçekleştirme, çocuk yetiştirilmesi ve çocukların toplumsallaştırılması, insanın biyolojik, psikolojik ve sosyal pek çok ihtiyacının karşılanmasıdır. Ebeveynler, çocukların toplumsallaşma süreçlerinde etkin bir rol alarak, çocuklarının yaşadıkları topluma ters düşmeyen, beklenen ve istenilen davranışları göstermelerine destek olmaktadır (Özgüven, 2001). Gergin ve kavgalı, sevgi ve ilgi bakımından ihmal edilmiş ortamlarda büyüyen çocuklar duygusal, bilişsel ve davranışsal yönden risk altındadırlar. Çocukların pasif alıcı olarak kişilikleri oluşmaktadır (Canel, 2007).

Sistem bakış açısına göre aile, duygusal bir bağ olan, bir yaşamı ve geçmişi paylaşan, ailenin tümünün ve aile üyelerinin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayacak stratejiler geliştiren kişilerden meydana gelmiş karışık bir yapıdır (Meriç, 2010). Ögelerden oluşan aile sistemi bir bakıma takımdır ve üyeleri arasında etkileşim olmakla beraber bu etkileşim diğer üyelerden de etkilenir. Aynı zamanda aile, bir hedefe yönelmiş, belirli alt sistemlerden oluşmuş, görev ve sorumlulukları olan ve bu sorumlulukları tamamlamak üzere gerekli stratejiler hazırlayan bir sistemdir (Meriç, 2010).

Yukarıda tanımları ve işlevleri sıralanan aile her zaman beklenen iyi ilişkilerin kurulduğu bir yapı özelliği göstermeyebilir, aile içinde en istenmeyen olgulardan biri ise aile içi şiddettir. 2008 yılında yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre kadınların %39.3'ü hayatlarının bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalmıştır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009). Aile içi şiddet, ailenin bir kurum olarak devamı yönünde risk oluşturan bir faktör olmakla beraber, boşanma toplumun ve bireylerin sağlıklı gelişimi için çok temel bir öge olan ailenin varlığını ve bütünlüğünü tehdit eden şiddetin sonuçlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bu durum özellikle gelişmiş ülkelerde sürekli artış gösteren bir problem olarak dikkat çekmekle birlikte, Amerika'daki araştırmalar, ilk evliliklerin %50'sinin, ikinci evliliklerin de %60'ının boşanmayla sonuçlandığını göstermektedir (Cornelius, 2004; Smith, Carlson, 1995; akt., Canel, 2007). Ülkemiz için ise durum bu kadar kaygı verici olmamakla beraber, boşanma oranlarının artış gösterdiği gözlenmektedir. Boşanma oranlarının ülkemizdeki son 10 yıllık durumu incelendiğinde, 1996 yılına kadar değişmeyen, 1997 yılından 2000 yılına kadar bir azalmanın olduğu, 2000 yılında ise bir artış olduğu gözlenmektedir. 2000 yılı verilerine göre boşanma oranı binde 0.53'dür (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2005).

Son 20 yıl içerisindeki boşanma eğilimine bakıldığında; 1990 yılında 42.621, 1995 yılında 55.136, 2000 yılında 76.230, 2005 yılında 95.895, 2010 yılında ise 115.818 boşanma gerçekleşmiştir (Ersöz, 2011). Demir'in yaptığı bir çalışmada (1988) boşanma nedenleri şu şekilde sıralanmıştır: Eş baskısı ve kıskançlık (%12.5), anne-babaların müdahalesi (%10.8), ilgisizlik ve ihmal (%7.5), kişisel uyumsuzluk ve beklentilerin gerçekleşmemesi (%25.8), eşin aldatması (%10.0), ekonomik sorunlar (%6.7) ve şiddet (%20.0). Görüldüğü gibi şiddet boşanma nedenleri arasında önemli bir yer tutmaktadır (Ersöz, 2011).

2.2. ÖFKE VE ŞİDDET

2.2.1. ÖFKE

Günümüzde Türkiye ve dünyada şiddete yönelik olayların oldukça hızlı bir biçimde artmakta olduğu görülmektedir. Hem yazılı ve hem de görsel basın ve yayın organlarına konu olan şiddet içerikli olaylar, toplumsal bir problem haline dönüşmekte ve şiddet içeren davranışlara genellikle öfke duygusu eşlik etmektedir. Bu açıdan öfke duygusunun ve bu duygunun sebeplerinin incelenmesi önem kazanmaktadır (Öztürk, 2008). Psikoloji sözlüğüne göre, öfke olgusu, “engellenme, saldırıya uğrama, tehdit edilme, mahrum bırakma, kısıtlama ve benzeri durumlarda ortaya çıkan ve çoğunlukla sebep olan şeye veya bireye yönelik şu veya bu şekilde saldırgan davranışlarla götürülen oldukça yoğun negatif bir duygudur (Budak, 2000).

Kelime anlamı olarak öfke; “engellenme, incinme veya verilen gözdağı karşısında ortaya koyulan saldırganlık tepkisi olarak da tanımlanabilmektedir (Türk Dil Kurumu, 1988). Köknel’e (1985) göre öfke duygusu bir davranışın sonucu olarak veya bir davranışın sebebi olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu yönüyle öfke, birçok iç ve dış unsurun etkisiyle çoğunlukla ikincil bir duygu olarak ortaya çıkmaktadır (Köknel, 1985). Diğer bir ifade ile öfke duygusu, korku, kaygı, üzüntü gibi çeşitli duyguları takip eden bir sonuç olarak da ortaya çıkabilmektedir (Özer, 1999).

Öfke, “benliğe zarar verme olasılığı bulunan durumlar karşısında duyulan saldırganlık tepkisidir” (Hançerlioğlu, 2003:270). Köknel’e (1985) göre ise öfke, nahoş durumlar karşısında bireylerde meydana gelen önemli bir duygudur. Bu duygu, korku ve engellenme durumunda ortaya çıkan bir tepki olup aşırı bir şekilde ifadesi bilinç bulanıklığına ve davranış bozukluklarına neden olabilir.

Duygular, insan doğasında genetik olarak bulunurlar ancak duyguların insan genetiğinde olmayan ve sonradan öğrenerek kazanılan yönü, bu duyguların nasıl yaşanacağıdır. Farklı bir ifadeyle insan, duygularını nasıl yaşayacağını, yaşadıkça sonradan öğrenmektedir (Özer, 1994). Korku, üzüntü ve kaygı gibi en temel duyguların sonucunda ortaya çıkan öfke duygusu, genellikle kişilerin haberdar olmadan yaşadıkları bir duygudur (Köknel, 2000). Özer’e (2003) göre biyolojik açıdan öfke duygusunun eşlik ettiği tepkiler çoğunlukla, insan sinir sisteminin,

içsel ve dışsal arzular, davranışlar ve baskılar karşısında ortaya çıkan bir stres tepkisi olarak değerlendirilir. Bütün bu tepkiler, kişinin, psikolojik ve biyolojik emniyetini temin etmesine ve yaşamını sürdürmesine yardım etmektedir (Özer, 1994).

Deffenbacher'a (1999) göre öfke olgusunun incelenmesini mecburi kılan gelişmeler, dünya çapında ortaya çıkan işçi hareketleri, Amerika Birleşik Devletlerinde yaşanan insan hakları hareketi ve kadınların erkekler karşısında eşit haklara sahip olmaları yönünde verdikleri mücadeleler ile birlikte sürat kazanmıştır. Bu gelişmelerle birlikte, bilhassa, toplumlarda hızlı bir şekilde ortaya çıkan sosyal hareketliliğin sonucu olarak, öfke duygusunun daha net bir şekilde anlaşılmasına ihtiyaç duyulmuştur (Deffenbacher, 1999). Öfke kavramı ile ilgili olarak daha önce yapılmış çalışmalar değerlendirildiğinde, bu kavrama duyulan bilimsel ilginin, 1975 yılında Novaco ile başladığı ve günümüzde de sürdüğü görülmektedir (Budak, 2000). Öfke ile ilgili olarak birçok unsur artık araştırmacılar tarafından bilinmektedir. Öfke hayatta kalmak için kaçma davranışının tam tersi olarak, mücadele gerektiren durumlarda harekete geçirici bir güç mekanizması olarak da görülebilir (Budak, 2000).

2.3. ÖFKE YAKLAŞIMLARI

2.3.1. James-Lang Yaklaşımı

Duygular ile ilgili ilk kapsamlı açıklamayı yapması açısından James-Lang yaklaşımı önemlidir. Bu kurama göre, kişinin çevresindeki uyarıcılar onun bedensel tepkilerinin harekete geçmesine sebep olmaktadır (Atkinson ve ark., 1995). Deffenbacher'e göre (1999) duygular çevredeki değişmelerin, birey tarafından fark edilmesi ile ortaya çıkarlar. Örneğin, kişinin çevresinde gördüğü korku veya öfke yaratan bir durum, onun bedensel olarak tepki vermesine neden olur. Kişinin böyle bir durumda vereceği fiziksel tepkiler, kalp atışında hızlanma, gözbebeklerinde irileşme, terleme ve soluk alımında hızlanma şeklinde görülmektedir. Verilen bu tepkilerin, kişi tarafından fark edilmesi ise onda korku veya öfke duygusunu ortaya

çıkarmaktadır. Bununla beraber duygulara göre fizyolojik tepkiler de farklılık gösterirler. Bu açıklamada, davranışların duygulardan önce geldiği ve duyguların ortaya çıkmasını etkilediği vurgulanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bireyin ortaya koyduğu davranışların sonucunda, duygular ortaya çıkmakta ve yaşanmaktadır (Deffenbacher, 1999).

2.3.2. Cannon-Bard Yaklaşımı

Duygular ve fiziksel tepkilerin ortaya çıkışı birbirinden farklı değildir (Cüceloğlu, 1991). Arslan'a göre (1998) uyarıcının algılanmasından sonraki aşamalarda duygular ve fiziksel tepkiler aynı anda ortaya çıkmaktadırlar. Örneğin bir uyarıcı algılandıktan sonra ortaya çıkan duygu ile verilen tepki, duygu ile birlikte aynı anda gerçekleşmektedir. Uyarıcı algılandıktan sonra gerçekleşen duygu ve davranış arasında herhangi bir öncelik sıralaması bulunmamaktadır, bunun sebebi her ikisinin de aynı anda ortaya çıkmasıdır (Arslan, 1998).

2.3.3. Psikanalitik Yaklaşım

Öfke duygusu ile ilgili değerlendirilmeler incelendiğinde bu yaklaşımın, öfke duygusunu saldırganlığın bir boyutu olarak incelediği görülmektedir (Geçtan, 2005). Freud, insanın yıkıcı bir özellik barındıran saldırganlık enerjisi biriktirdiğini ve bunun denetlenmesinin güç bir durum olduğunu, bundan dolayı da insanın devamlı bir saldırganlık enerjisi ürettiğini ifade etmektedir (Geçtan, 2005). Psikanalitik yaklaşıma göre, insan davranışları iki ana içgüdü tarafından ifade edilir. Bu iki temel içgüdü, biri hayat diğeri ise ölüm içgüdü olarak ifade edilen eros ve tanatostur (Fromm,1985).

Fromm'a göre (1985), psikanalitik yaklaşımda öfke duygusunun işlevi genellikle bu kuramın önemli olgularından biri olan boşalım olgusu bağlamında ele alınmaktadır. Odağ'a (1999) göre organizmada herhangi bir ihtiyaç hissedildiğinde bir gerilim durumu ortaya çıkmaktadır. Bu gerilimin ortadan kaldırılması için organizma gerginlik öncesi duruma dönmek amacı ile harekete geçmesi, organizmanın eski durumuna tekrar dönebilmesi için ise bu ihtiyaç sebebi ile biriken enerjinin boşaltılması gerekir (Odağ, 1999). Bu açıklamalar doğrultusunda

psikanalitik yaklaşıma göre, öfkenin açıklanması kişilerde biriken enerjinin oluşturduğu gerilimin düşmesine neden olacaktır ve öfke, biriken bu enerjinin atılmasının bir yolu olarak görülmektedir (Odağ, 1999).

2.3.4. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Davranışlar, kişilerin çevresinde gözlemlendiği davranışları taklit etme yolu ile kazanılır (Atkinson ve ark., 1995). Öğrenilmiş olan öfke ve saldırganlık içeren bir davranışın ortaya konulmasını kişisel ve çevresel unsurlar etkilemekle birlikte, gözlenmiş olan öfke içerikli davranışın veya öğrenilmiş olan bir davranışın ortaya konulmasında, kişinin kendi benliğini algılayışı, karşı karşıya kaldığı durum ve diğer çevresel unsurlar önemlidir (Yıldırım, 1998). Kişi bütün bu unsurları değerlendirerek, öfke içerikli tepkilerini ortaya koymaya veya koymamaya karar verirken, diğer bütün tepkilerde olduğu gibi kişi, öfke ve saldırganlık içeren davranışlarını ortaya koyarken, öz kontrol becerilerini ve benlik algısını göz önüne alarak, karşılaşılan durumlara göre farklılık içeren davranışlar gösterebilmektedir (Yıldırım, 1998).

2.3.5. Bilişsel Davranışçı Yaklaşımı

Vatandaş'a göre (2003), hayatta karşılaşılan farklı durumlar kişilerde farklı heyecanları yaratıcı tepkilere neden olmakta ve bu durum kişilerin duygularını da farklı şekillerde ortaya koymalarına yol açmaktadır. Kişilerin ne şekilde tepki vereceklerini, durumlara ve olaylara ilişkin algıları ve onlara yüklediği anlamlar belirlemektedir (Vatandaş, 2003). Tüm duygusal durumlarda sinir sistemi uyarılmaktadır, ancak kişinin nasıl tepki vereceğine ilişkin ipuçları, kişinin içinde bulunduğu koşullar tarafından, ya da daha farklı bir ifade ile çevre tarafından belirlenmektedir (Atkinson ve ark., 1995).

2.4. ÖFKENİN NEDENLERİ

Öfkenin ortaya çıkmasına sebep olan durumlar farklı araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde açıklanmaktadır.

2.4.1. Dış Uyarıcılar

Herhangi bir dış uyarıcının kişinin hedefine veya arzusuna ulaşmasının engellenmesi, herhangi bir iş için uzun bir süre bekletilme ve yoğun bir trafikte sıkışıp kalma gibi davranışlarla karşı karşıya kalan kişi öfkelenebilir (Özmen, 2006). Dış uyarıcılar, sadece kişilerin karşılaştıkları olay veya olgular değil, kişilerin çevrelerinde bulunan nesnelere de içine almakla birlikte bu nesnelere bazı durumlarda dış uyarıcı olarak bireylerin öfkelenmelerine sebep olabilirler (Arslan, 1998).

2.4.1.1. Dış Uyarıcıların Kişilerde Oluşturduğu İmgeler

Dış uyarıcıların kişilerde oluşturduğu imgelerin en açık örnekleri, travma sonrası stres yaşayan kişilerde görülür (Arslan, 1998). Bu kişilerin travmatik yaşantıya yol açan uyarıcılara benzer uyarıcılarla veya o uyarıcıyı çağrıştıran farklı uyarıcılarla karşı karşıya kaldığı bir durumda, ortaya çıkan güçlü tepkilerinden bazıları, içinde öfke duygusunu barındırabilir (Arslan, 1998). Öfkenin dış etmenlerin etkisi, bu dış etmenlerin kişide oluşturduğu imgeler ve geçmişe ait kişinin yaşadığı olayların, çağrışımlarının etkisiyle ortaya çıkmasına, daha önce kocasına güvenini yetirmiş olan bir kadının, kocası başka bir kadınla konuştuğu anda yoğun bir biçimde kıskançlık ve öfke duygusunu yaşaması örnek olarak verilebilir (Özmen, 2006).

2.4.2. İç Uyarıcılar

Bazı durumlarda öfke, diğer duygular tarafından tetiklenebilir. Örneğin, yaptığı veya yapacağı kötü bir işi düşünürken öfkelenebilir veya bir süre beraber olup daha sonra ayrılmış olduğu eski eşini aklına getirdiğinde öfkelenebilir (Özmen, 2006). Ayrıca, insanlar başkalarının kendisini eleştirmesinden ve reddetmesinden korktuğu için öfke veya savunma şeklinde tepkiler gösterebilir (Karaca, 2013).

2.4.3. Kayıplar

Kişinin yaşamında önemli olan ve sevdiği bir kişinin ölümü, fiziksel bozukluklardan dolayı ortaya çıkan kayıplar, kişinin işini kaybetmesi gibi kayıp durumları kişide, acı, üzüntü ve

yas hislerinin yaşanmasına neden olmaktadır (Özmen, 2006). Bir kayıp durumu karşısında kişide çoğunlukla öfke duygusu ortaya çıkmakla birlikte, kayıplar karşısında kişide öfke duygusunun dışında diğer negatif duyguların da ortaya çıkma olasılığının olduğu göz ardı edilmemelidir (Hokks, 2002).

2.4.4. Tehditler ve Korkular

Kişinin etkisinde kaldığı olaylar, saldırıya uğraması, savaş veya uzun süre işsiz kalmak gibi durumlardan kaynaklanan kaygı, korku ve güvensizlik duygularının bir neticesi olarak öfke duygusu ortaya çıkabilmektedir (Özmen, 2006). Öfke konusunda yapılan açıklamalar incelendiğinde, saldırıya uğramak ve tehdit edilmek öfkeye sebep olmaktadır açıklaması en temel yargılardandır. Ancak bu yargının her zaman her duruma uyduğu da söylenemez; çünkü saldırı ve tehditler karşısında kişiler çok farklı tepkilerde bulunabilirler (Tel, 2002).

2.4.5. Engellenme

Öner'e (2006) göre kişinin ihtiyaçlarının giderilmesi engellendiğinde yaşadığı çaresizlik ve yetersizlik hislerinin neticesi olarak öfke duygusu ortaya çıkmaktadır. Ancak öfkeye sebep olan unsurlardan biri olarak görülen engellenmenin öfkeye neden olduğu yargısı dikkatli bir şekilde ele alındığında, bu yargının her zaman geçerli olmadığı, sadece bazı sınırlı durumlarda geçerli olduğu görülmektedir (Öner, 2006).

2.4.6. Reddedilme

Öfke, kişinin başka biri tarafından reddedilmesi durumunda yaşadığı kırılma, çöküntü, değersizlik ve hayal kırıklığı hislerinin neticesi olarak ortaya çıkabilir (Özmen, 2006). Reddedilme öfkeye sebep olur yargısı aslında tartışılması gereken bir yargıdır; çünkü reddedilme sonucu yaşanan hayal kırıklığına sebep olan durumun akılcı olduğu doğrulanır ise, insanlar bu reddedilme durumuna öfke ile karşılık vermeyeceklerdir (Karaca, 2013).

2.5. ŞİDDET

İnsanın şiddet eğiliminin sebeplerini açıklayan çok sayıda görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden en eskisi şiddetin insanların biyolojik yapısında bulunduğuna dair olan psikanalitik görüştür; ancak sosyal bilişsel kuramcılar psikanalitik görüşten farklı olarak insanlardaki saldırganlık davranışlarının ortaya çıkmasında öğrenmenin rolünü savunmuşlar ve saldırganlığın toplumsallaşmanın bir sonucu olarak ortaya çıktığını ifade etmişlerdir (İlkkaracan, Gülçür ve Arın, 1996). Kişiyi saldırganlığa götüren nedenler daha çok dış faktörler olmakla birlikte, birey yalnız çevresel etkenlere tepki veren pasif bir varlık değil, aksine birey ve çevrenin karşılıklı etkileşimi ile bireyin sahip olduğu davranışlar oluşur (İlkkaracan, Gülçür ve Arın, 1996). Bu görüşü destekler şekilde Yıldırım (1998), şiddetin düzensiz ve kendi başına bir problem olarak ele alınmasının yanıltıcı olacağını, insandaki saldırganlık ve bunun şiddete dönüşmesinin, bireyin ruhsal, toplumsal gelişiminin, nörolojik ve hormonal yapısının etkileşimiyle ortaya çıktığını ifade etmektedir. Geçtan'a (1984) göre ise şiddet, kökleri çok daha geniş bir zemine yayılan, sosyal, ekonomik, kurumsal, sosyolojik, psikolojik ve kültürel faktörleri de içeren yapısal ve toplumsal bir sorun olmakla birlikte psikobiyolojik faktörler ile dış çevre arasındaki etkileşimin bir neticesi olarak ortaya çıkmaktadır.

2.6. ŞİDDETİN NEDENLERİ

Şiddet nedenlerini genel olarak biyolojik, psikolojik ve diğer faktörler olarak üç başlık altında incelemek mümkündür.

2.6.1. Biyolojik Nedenler

Kılıççı'ya (1989) göre, saldırgan davranışların çoğunlukla insan beyninin temporal ve frontal lobları ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Olağanın dışında ve zalimce cinayet işleyen suçluların beyin omurilik sıvılarında 5-hidroksind düzeylerinin uygulamayanlara göre daha az olduğu belirlenmiştir. Gama aminobutirik asitin ise saldırganlığı engelleyici etkisi olduğu gösterilmiştir. Ayrıca norepinefrin ve Ldopa seviyelerindeki yükselme saldırgan davranışları

yükseltmektedir. Saldırganlık ile bu bölgedeki yapılardan kaynaklanan nöbetlerin ilişkisi ile ilgili tüm araştırmacılar ortak kanıdadır (Kılıççı, 1989). Saldırganlık içeren davranışların genellikle erkeklerde ortaya çıkması, saldırganlığın oluşmasında androjenlerin rolü olduğunu düşündürmektedir. Fakat bu güne kadar yapılmış olan araştırmalar bu ilişkiyi doğrulamamaktadır (Yıldırım, 1998).

2.6.2. Psiko-sosyal Nedenler

Anooshian'a (1995, akt., İncecik ve ark., 2009) göre küçük yaşlarda şiddet gören bir kişi, yetişkinlik döneminde şiddet uygulayan, biri olma bakımından oldukça yüksek risk taşımakla beraber, annesine veya diğer aile fertlerine şiddet uygulandığına şahit olmak da şiddet kendisine uygulanmasa dahi bir çocuğun gelecekteki davranışlarını etkileyebilmektedir. Çocuklar sosyal öğrenme modeli ile şiddeti öğrenmekte ve ilerideki sosyal hayatlarında şiddeti veya uyumsuz davranışları yapabilmektedirler (Atkinson ve ark., 1995).

Aile içi şiddete sosyolojik bir bakışla bakmaya çalışanlar büyük bir kısmı, şiddeti ailedeki sosyal strete görmekte-dirler. Üstelik bazı araştırmacılar ailedeki sosyal stresin nedenlerini aile yapısındaki kültürel değerler ve uygulamalarla ilişkilendirmektedirler (Browne ve Herbert, 1997; akt., Öztürk, 2008). Toplumun iletişim becerilerinin eksikliği, duygu ve düşüncelerin kışkırtıcı şekillerde ifade edilmesi, bilinçsizce yapılan suçlamalar, hatalı ahlak ve namus düşünceleri de şiddetin sosyal sebepleri arasında gösterilebilir (Öztürk, 2008).

Abramsky ve arkadaşları (2011, akt., Öyekçin ve ark., 2012) Dünya Sağlık Örgütü'nün 10 farklı ülkede yürüttüğü eş şiddeti araştırma sonuçlarını yeniden analiz ederek farklı yerleşimler için söz konusu olan ortak risk nedenlerini belirlemişlerdir. Bu çalışmaya göre, genç yaş, yüksek sosyo-ekonomik düzey, resmi evliliği koruyucu etmenler, geniş ailede yaşama, çocukluk çağı istismarı, şiddet barındıran aile içinde büyüme, yetişkinlikte diğer şiddet davranışları gösterme, alkol kullanımı eş şiddetini arttıran psikososyal risk faktörleri olarak görülmektedir. Yapılmış nitel araştırmalara göre ağır yoksulluk ve evlilikte yaşanan sorunlar

şiddet ile ilişkili görülmekle birlikte, kadınların kendi beyanlarına göre eş şiddetinin sebepleri, erken yaşta akraba evlilikleri, görücü usulü yapılan evlilikler, kısa flört süreleri, evdeki baskıdan kurtulmak için yapılan yanlış evlilikler, evliliğin erken döneminde zorunlu ayrılıklar ve eşin erkeğin ailesi ile kalması olarak sayılmıştır (Kalaycıoğlu ve Tılıç, 2001).

Aile sistemini bozan sosyal ve ekonomik unsurların dışında,

- Küçük yaşlarda olmak,
- Erkek baskın aile yapısı,
- Zayıf aile fonksiyonu,
- Şiddete karşı tepkisiz toplum ve geleneksel cinsiyet rolleri de eş şiddetini etkileyen unsurlardır (Kalaycıoğlu ve Tılıç, 2001).

2.6.3. Diğer Nedenler

Kısaç'a (2001) göre şiddet olasılığını artıran çok çeşitli faktörler bulunmaktadır. Örneğin, kalabalık şiddet bakımından potansiyel taşımaktadır. Ayrıca, hava durumu saldırganlık ve şiddet üzerinde etkilidir. Rahatsızlık yaratacak ölçüde artan ortam sıcaklığı saldırganlığı ve şiddeti artırıcı etki yapabilmektedir. Beyaz kadın olarak doğmak şiddet mağduru olma riskini artırırken siyahî ırktan olmak uygulayıcı olma riskini yükseltmektedir (Kısaç, 2001). Ayrıca, nörotik bozukluklardan post travmatik stres bozukluğu olan bireylerde, borderline, antisosyal kişilik bozukluğunda ve yetişkin dikkat eksikliğinde şiddet içeren davranışlar görülmektedir (Büyükgök, 2007).

2.7. EŞLER ARASI ŞİDDET

Eşler arası şiddet, farklı tür ve şekillerde ortaya çıkan; bireyleri, aileleri, ailede yetişen çocukları ciddi bir şekilde etkileyen bir sorun olarak görülmektedir. Buna göre, eşler arası şiddet, yetişkin bir insanın yakın bir ilişki içerisinde bulunduğu kişi tarafından duygusal veya fiziksel problemlere sebep olabilecek bir şekilde baskı altında kalması veya saldırıya uğramasıdır (Polat, 2001). Eşler arası şiddet, çoğunlukla erkeğin kadına uyguladığı şiddet olarak görülse de kadının

erkeğe karşı uyguladığı şiddet şeklinde de ortaya çıkabilmektedir (İncecik ve ark., 2009). Dünya Sağlık Örgütü (WHO), daha önce yayınladığı raporlarında daha çok kadına yönelik şiddete dikkat çekerken, 2007'deki raporunda ise kişiler arası ilişkilere dikkat çekmiş ve aile içi şiddeti, hem erkek, hem kadın açısından incelemenin önem ve hususiyeti üzerinde durmuştur (İncecik ve ark., 2009).

Bu bölümde evli bireyler arası şiddetin tarihsel gelişimine ve eşler arası şiddet ile ilgili teorilere yer verilecek, evli bireyler arası şiddet, hem kadın hem de erkek açısından değerlendirilecektir.

2.7.1. Eşler Arası Şiddetin Tarihsel Gelişimi

Şiddet kavramının doğuşu, insanlık tarihi kadar eskidir (Vatandaş, 2003). Yapılan bir çalışmaya göre arkeologlar kadınların fiziksel şiddet görmelerinin kökenini 3000 yıl öncesine götürmektedir. Bu çalışmadaki buluntularda, erkek mumyaların kemiklerinde %9-%20 kırık görülürken, kadın mumyalarda bu oranın %30-%50 olduğu görülürken, eski Roma yazıtlarında erkeklerin, kendilerinden izinsiz oyunlara katıldıkları, zina yaptıkları için eşlerini cezalandırmak, boşamak ve öldürmek hakkına sahip olduğu yazılmakta, orta çağda ise erkeğin kadına karşı zor kullanmasında bir sınır olmadığı belirtilmektedir (İçli ve Öğün, 2000). Bununla birlikte kadına yönelik şiddete ilişkin kanun ve tıbbi çalışmalar ise 1800'lü senelere dayanmaktadır. Kadına yönelik şiddeti suç kabul eden ilk kanun Maryland'de 1883'de yapılmıştır (İçli ve Öğün, 2000).

2.7.2. Dünyada Eşler Arası Şiddet

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 1888 yılına kadar, erkeğin eşini dövmesi yasal olarak kabul edilirken, 18. ve 19. yüzyılda İngiltere'de erkek, ailesi üzerinde bütün haklara sahipti. Ayrıca, erkeğin eşini kontrol edebilmesi için, baskı ve şiddet dâhil herhangi bir yola başvurması, işaret parmağından kalın olmayan bir sopa ile dövmesi yasal kabul edilmekteydi. Bu, 1920'lerde tüm eyaletlerde, en azından yasalarda ceza kapsamına alınmıştır. Son senelere kadar, birçok devlette erkeğin karısına fiziksel şiddet uygulaması bir hak olarak tanınmıştır

(İlkkaracan ve ark., 1996). Kadına karşı şiddeti engellemek konusunda davranış şekli değişmedikçe devlet kurumları yetersiz kaldığından, sonraki senelerde devletin bu konudaki sorumluluğunu yerine getirmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Örneğin, ABD, Kanada, Avusturya, Yeni Zelanda, Brezilya, Zimbabve gibi birçok ülkede, kadına yönelik şiddet konusunda çalışan hükümet dışı kuruluşların liderliğinde kadınlara karşı şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar hazırlanmıştır (Levinson, 1990). Kadına yönelik şiddet 1920'lerden önce, daha çok yabancıların uyguladığı veya uzak tanıdıkların saldırısı ve tecavüzüyle sınırlı olarak tutulmuş ve bir sorun olarak ele alınmamıştır (Levinson, 1990). Bu konuya ilk dikkati çekenler feminist kadınlar olmuştur. Dobash ve Dobash'ın (1987) yaptıkları çalışmada şiddetin mağdurunun %90 kadınlar olduğunu belirtilmiştir (Levinson, 1990).

Heisse ve arkadaşları (1999), yaptıkları çalışmada her üç kadından en az birinin yani yaklaşık bir milyar kadının hayatlarının bir noktasında kendi ailelerinden veya yakınlarından dayak yediklerini, seks yapmaya zorlandıklarını veya farklı bir biçimde tacize uğradıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, İngiltere' de suçların artışı ile ilgili yapılan araştırma sonuçlarına göre de; İngiltere ve Galler'de şiddet içeren suçların yaklaşık %25'inin aile içinde işlendiği ve eşler arasındaki şiddetin kurbanlarının %81'ini kadınların oluşturduğu ayrıca şiddete uğrayanların %35'inin bu durumu başkalarına anlattıkları saptanmıştır (Heisse, Ellsberg ve Gottemoeller, 1999). Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 2002 yılındaki raporuna göre, kadınların yaklaşık %47'si ilk cinsel ilişkilerinin zorla olduğu belirtilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2005 yılındaki Çok Ülkeli Kadın Sağlığı ve Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Raporu'na göre de; kadınlar arasında hayat boyu fiziksel şiddet görme sıklığı %6 ile %59 arasında belirlenmiştir ve kadınların eşleri tarafından,

- Yumruklama,
- Tekmelenme
- Yerde sürüklenme,

- Silahla tehdit edilme

Yukarıdaki maddeler ve buna benzer durumlar gibi ağır şiddet şekillerinin uygulanma sıklığının %4 ile %49 arasında olduğu saptanmıştır. Aynı raporda cinsel şiddet sıklığının ise; %6 ile %59 oranında olduğu belirlenmiştir (WHO, 2006). Görüldüğü gibi dünyanın her tarafında şiddet, kadınlar için evrensel bir sorun olarak süregelmektedir.

2.7.3. Türkiye’de Eşler Arası Şiddet

Dünyada 1970’lerden itibaren önem kazanan şiddet olgusu Türkiye’de 1980 yılının ortalarından itibaren tartışılmaya başlanmıştır. 17 Mayıs 1987’deki Dayağa Hayır yürüyüşü kadınların şiddete karşılık toplu tepkileri olmuştur. Kadın hareketleri bu yıldan sonra hız kazanmıştır. Ülkemizde kadına yönelik şiddetin sebeplerinin belirlenmesi ve soruna çözüm sağlanması için, şiddetin toplum tarafından nasıl sunulduğu, nasıl algılandığı incelenmelidir. Vatandaş’a (2003) göre Türkiye’de kadına yönelik şiddetin, daha çok sosyokültürel etmenler ve konunun geleneksel gizliliği sebebi ile aile duvarlarını aşır ortaya çıkması veya çıkarılması güç olmuştur. Batı toplumlarında bu konuyla ilgili bilimsel çalışmalar yaklaşık son 50 yılı kapsıyorken, ülkemizde ancak son 20 yıldır konuyla ilgili çalışmalar bulunmaktadır (Vatandaş, 2003). Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması’na (TNSA) göre; çalışmaya katılan kadınların %39’u kadının yemeği yakması, kocasına karşılık vermesi, parayı lüzumsuz yere harcaması, çocuklarının bakımını ihmal etmesi, cinsel ilişkiye girmeyi reddetmesi gibi durumlardan en az birinin gerçekleşmesinin, kocanın karısını dövmesi için haklı gerekçe oluşturacağını belirtmişlerdir. Doğu’da bu oranın %49 Güneydoğuda da ise %50’nin üzerinde olduğu saptanmıştır (Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması, 2003). İstanbul’da 116 çift ile görüşülerek yapılan bir çalışmada ise, kadınların %44’ünün en az bir kere eşinin fiziksel şiddetine maruz kaldığı belirlenmiştir. Aynı çalışmada, eşine şiddet uygulayan erkeklerin büyük çoğunluğu, eşe uyguladıkları şiddetin nedenini “söz dinlememe” olarak ifade etmişlerdir. Görüşülen kadınların

%55'i ise kadının dövülmeyi hak edebileceği durumlar olduğunu belirtmişlerdir (Kalaycıoğlu ve Tılıç, 2001).

Ankara, İstanbul ve İzmir'de yaşayan, üç farklı ekonomik tabakadan seçilmiş 1070 evli kadınla görüşülerek yapılan bir araştırmada eşler arasında anlaşmazlığa neden olan konuların başında “kadının ev dışında çalışıyor olması” ve “kocanın, eşinin ailesi ile görüşmesini istememesi” olduğu anlaşılmıştır. Görüşülen kadınların %21,2'si eşlerinin kendilerine karşı şiddet kullandığını söylerken, erkeğin şiddet kullanmasındaki en önemli nedenin “maddi sıkıntı” olduğunu ifade etmişlerdir. Şiddete uğrayan kadınların %78'i bu durum karşısında hiç bir şey yapmayıp, sabrettiklerini belirtmişlerdir (İçli, 1994). Kamar tarafından 23 şehirde 2007 kişiyle yapılan çalışmada; görüşülenlerin %64' ü erkeklerin eşlerini dövmesini doğru bulmuş, kadınların da %35'i dayak yemeyi hak eden davranışlarda bulduklarını ifade etmişlerdir (T.C. Başbakanlık 1995).

İçli ve Öğün'ün (2000) adam öldürme ve adam öldürme girişiminden hükümlü 273 kadın üzerinde yaptıkları çalışmada ise, bu kadınların %51'inin kendilerine yönelik kötü davranışı veya fiziksel şiddeti hak ettiklerine inandığı ve bu konuda kendilerini suçladığı belirlenmiştir. Ergil'e (2001) göre kabul gören şiddet yasal sayılabilmekte, sorun olarak görülmemekte veya çoğu kez sorunu çözenin bir aracı olarak kabul edilebilmektedir. Bu geleneksel rol örüntüsü, şiddetin giderek artması ve içselleştirilmesine sebep olduğu gibi, şiddete maruz kalan bireylerin yardım almalarını da güçleştirmektedir (Ergil 2001).

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun 1994 yılında beş bölgede 4287 hanede yapmış olduğu çalışmada ise; kadınların %52'sinin sözlü şiddete maruz kaldığı, %29'unun ise dayak yediğı, erkeklerin %34'ünün de eşlerini dövdüklerini ifade ettikleri saptanmıştır (T.C. Başbakanlık, 1995). PIAR tarafından 11 ilde 1973 kişiyle yapılan başka bir çalışmada, katılımcı kadınların %61'i “ara sıra”, %11'i “sık sık” eşiyile tartıştığını, eşiyile tartışan kadınların %18'inin de eşleri tarafından dövüldükleri tespit edilmiştir (T.C Başbakanlık, 1995). Kadın Danışma

Merkezinin dokuz merkezde yaptığı çalışmada kadınların %50'sinin sözel, %47'sinin fiziksel, %18.5'inin cinsel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır (Ayaz, Çıra ve Kara, 2007). Kadınların ilk yıllarda eşlerinin değişeceğine inandıkları daha sonra da çevre baskısı, ekonomik nedenler, korku, meslek sahibi olmama gibi gerekçeler yüzünden eşlerini terk edemedikleri ancak şiddet çocuklarını da kapsadığında yardım aramaya karar verdikleri belirlenmiştir (Gümüšoğlu, 1998).

Vatandaş'a (2003) göre, yapılan çalışmalarda şiddetin kuşaklar boyu sürmesi, çocuğun sosyal öğrenme yoluyla ailedeki şiddet davranışını model alması ve çocuk eğitiminde dayanın yaygın olarak kullanılmasının kabul görmesinin şiddetin nedenleri arasında olduğu belirtilmiştir. Kadına yönelik şiddete ilişkin çalışmalarda; şiddet görme sıklığı, şiddet türleri yanı sıra araştırılan diğer bir konu da çeşitli değişkenlerle şiddet arasındaki ilişkidir. Arat ve Altınay (2007), yaptıkları çalışmada Türkiye'de her üç kadından birinin fiziksel şiddet yaşadığı ve kadının daha çok para kazanmasının dayak riskini iki kat arttırdığı belirlenmiştir. Aynı çalışmada kadınların öğrenim düzeylerinin artmasıyla fiziksel şiddet görme oranının düştüğü, okuma-yazma bilmeyen kadınların en az bir defa dayak yiyenlerin oranı %43, yüksek öğrenim görmüş kadınlarda ise bu oran %12'dir (Arat ve Altınay 2007).

Kadına yönelik şiddetle ilgili oranlar yüksek olmasına rağmen konuyla ilgili 1998 yılında yürürlüğe girmiş 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanundan yararlanma oranı düşüktür. 1999 yılında açılan dava sayısı 1727'dir. 1999 ile 2001 yılları arasında Türkiye genelinde açılan dava sayısı 7613'dür (Kocacık, 2004). Vatandaş'a (2003) göre, Türkiye'de aile içinde yaşanan problemler mahrem kabul edildiğinden en yakın kişilere bile zor anlatılmaktadır. Şiddete maruz kalan kadın uğradığı şiddeti başkalarına anlatmaktan çekinmekte, durumun başkaları tarafından bilinmesini istememektedir. Şiddetin açığa vurulması halinde de genellikle şiddet mağduruna yardım etmek yerine, "kol kırılır, yen içinde kalır" anlayışıyla aile birliğinin devam etmesi adına sessiz kalması tavsiye edilmektedir veya kadın suçlanmaktadır (Vatandaş, 2003). Sonuç olarak "şiddet", insanın birçok nedenle varlığından şikâyetçi olduğu bir olgu olmakla beraber, özel

alanda kadına yönelik şiddetin oldukça yaygın ve sistematik olduğu ve şiddetin, sıklığının ve dozunun yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi faktörlerden etkilendiği saptanmıştır.

2.8. EŞLER ARASI ŞİDDET TEORİLERİ

2.8.1. Bilişsel Teoriler

Fiske ve Taylor'a göre (1991), bilişsel yapının merkezi, kişinin başkaları hakkındaki temel düşünceleri üzerine kuruludur. Bunlar belirli bir olayda ortaya çıkan, içsel düşüncelerdir ve zihinsel temellidirler. Örneğin; "sinirliyim, keşke şu kadın artık sussa, ona bir tane vurmam istiyorum, beni kızdırmaya çalışıyor" gibi düşünceler zaman ve mekan çerçevesinde kalıcı duruma gelebilir ve birçok bağlantıya sahip olur ve bu bağlantıların sayısı fazlalaştıkça ve zaman içinde tekrar ederse şemalar oluşmaya başlamaktadır (durmaksızın dırır etmesi ona vurmam için beni dolduruyor) (Fiske ve Taylor, 1991). Bu bilişsel yapı kişinin kendini, başkalarını ve toplumsal rollerini algılamasında bir şablon gibidir ve şemalar ayrıca bireyin sosyal etkileşimlerine de yön vermektedir (Fiske ve Taylor, 1991). Kağıtçıbaşı'na (1999, akt., Büyükgök, 2007) göre bu şemalar bireyin bir durum veya kişiyle karşılaştığında nasıl düşüneceğini (bu onun hatası), hissedeceğini (beni çıldırtıyor) ve yapacağını (bir ders alması lazım) belirler.

Beck'e (1976) göre, bilgi işleme sürecindeki yanlılıklar, bireyin daha sonraki işlemlerden gelen bilgiyi filtrelemesine, hatalı değerlendirmesine veya abartmasına sebep olan kodlama yanlılıklarıdır. Örneğin bir koca, eşiyle diyalog haline girer, bu diyalogtan temsil ettiğini düşündüğü bir olumsuz bölümü alır, eşin uygun olmayan bir şekilde durumu açıklamasının ardından koca bilişsel (düşmanca atıflar), duygulanımsal (yoğun öfke) ve davranışsal (eşe karşı agresyon) disfonksiyon meydana gelebilir (Beck, 1976). Bilge'ye (2000) göre ise, davranış ve tutum arasındaki ilişki iki yönlüdür, kimi zaman davranışlar uyumlu tutumlar geliştirir, kimi zaman da tutumlar bizi bir davranış seçmeye yönlendirmektedir. Eğer bir

tutum hep aynı yönde ise, bu tutumun zaman içinde o bağlam şartları ile her karşılaştığında bilince ulaşmadan kullanılacak ve güçlenecektir. Örneğin, babasının annesine şiddet uyguladığını görerek büyüyen erkek çocuklarının, şiddet uygulanmayan evlerdeki çocuklara oranla daha fazla eşi istismar edici davranış ve tutuma sahip oldukları ve yetişkinliklerinde kendilerinin de eşlerine yönelik şiddet uyguladıkları görülmüştür (Bilge, 2000). Düşük eğitilmiş, düşük sosyoekonomik statüde veya genç olan erkekler; kocaların eşlerini kontrol etmelerini ve fiziksel olarak cezalandırmalarını normal karşıladıkları ortaya konmuştur (Bilge, 2000).

2.8.2. Sosyal Bilişsel Teoriler

Köknel'e (2000) göre, sosyalizasyon, sosyal öğrenmeye benzer biçimde öğrenme teori unsurları, davranışlarımızın farklı kişiler ile etkileşimlerimiz yoluyla, yaşantımız boyunca öğrenildiğini kabul etmektedir. Bu etkileşimler çoğunlukla dolaylı yollarla hangi davranışın uygun olduğunu, hangisinin uygun olmadığını, hangi davranışlara bağlı olarak ödül alacağımızı öğretmektedir (Köknel, 2000). Çocukluk döneminde iyi fonksiyon görmeyen bir aile alt yapısı yetişkinlikte zayıf uyumla ilişkili bulunmuş ve çocukluk tecrübelerinin erkek çocuklar için rol modeller oluşturduğu ve olgunlukta aile içi şiddet uygulama riskinde yükselme ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Yıldırım, 1998). Kişiler eğer kök ailelerindeki agresif davranışla ebeveynle özdeşim kurar ve onun saldırgan davranışlarını model alırlarsa, bu saldırgan davranışlara maruz kalınmasa da agresif kişilerle özdeşim kurulması nedeniyle agresif davranış sergileme olasılığı artar ve aile üyeleri arasındaki fiziksel etkileşim bir yandan böyle bir davranışın aile içindeki uygunluğunu öğretirken, bir yandan da agresif davranışı öğrenmek için olası bir model oluşturur (Tel, 2002).

Çocukluk dönemindeki aile içinde yaşanan şiddete şahit olma ile evlilikteki şiddet arasındaki ilişkiye bakıldığında, ilgili araştırmalar, sık sık aynı şiddet uygulamasının görülmesi ve kişinin anne-babasının yanında şiddete şahit olmasının yetişkinlikte yakın duygusal ilişki içerisinde saldırganlık ve şiddet sergilemesi bakımından önemli bir risk oluşturduğunu

göstermiştir (Polat, 2001). Çiftlerden biri çocukluk döneminde anne- babasından tanık olduğu olaylardan şiddetle ilgili iki ders almaktadır: Birinci ders, bazı belirli davranışları gözlemleyip, nasıl yapıldığını öğrenme, ikincisi ise bu davranışların yakın duygusal ilişki içerisinde uygulanabilir olduğu ve işlevsel sonuçlarının olabilirliğidir (Holtzworth-Munroe ve ark,1997; akt., Büyükgök, 2007). Sonuç olarak, şiddet içerikli davranışlar sergileyen bir aile modeli saldırgan davranışların işaretlerini sadece şiddet uygulayarak değil bununla birlikte bu davranışı onaylayarak da çocuğa öğretmiş olmaktadır (Tel, 2002).

2.8.3. Nesne ilişkileri Teorisi

İntrapsişik bir kuram olan nesne ilişkileri kuramı, aynı koşullarda bazı insanların şiddete başvurup, bazılarının da neden başvurmadıklarını açıklamakta, insanların hayatlarının ilk anlarından itibaren nesnelere anlamlı ilişki gereksinimi ile güdümlü olduklarını savunmaktadır (Kocacık, 2004). En erken kurulan anlamlı ilişkiler tüm gelecek ilişkiler için olduğu kadar psikik gelişim ve yapılaşma için araç olan kalıcı psikolojik “şablonları” oluşturur. Aile içinde şiddete maruz kalan bireyler nesne ilişkilerini patolojik özelliklerle kurduğu için erken dönem temel ilişkilerde gelişimsel patoloji ortaya çıkmaktadır (Kocacık, 2004). Dolayısıyla, kritik gelişim dönemlerinde yeterli ve uygun bakım görmemiş, anlamlı ilişkiler geliştirmemiş bireylerde birçok kalıcı hasarlar oluşabilir, bu bireylerin az sayıda içselleştirdikleri temsiller bulundurmasından dolayı da bireylerin kendileri ve çevrelerindeki duygu ve durumları algılamalarında güçlükler oluşmaktadır (Zozsky, 1999).

2.8.4. Bağlanma Stili Teorisi

Bağlanma teorisi kişilerarası etkileşimlerde özellikle küçük yaşlardaki çocuklarda yakın ilişkilerin evrimsel önemine vurgu yapan etiyolojik bir teoridir. Buna göre, kişinin çevreyi ve kendisini algılamasında oluşturduğu her bir varsayım bir öncekinin üzerine kurulmaktadır ve Bowlby'nin ‘içsel çalışan model’ olarak ifade ettiği yapıya katkıda bulunur (Bowlby, 1973). Araştırmacılar son senelerde bağlanma teorisini yetişkinlerde istismarcı davranışları açıklamada

kullanılmaktadırlar. Ayrıca, yeni doğan bebeklerle yapılan araştırmalarda olduğu gibi yetişkinlerde de karşılanmamış bağlanma ihtiyaçları kızgınlık ve sonra öfke ve diğer güçlü başka duygular üretir içsel çalışan modelden temellenen karşılanmamış bağlanma gereksiniminin algısı, yetişkin erkek tarafından yapılan şiddet içerikli hareketleri açıklayabilir (Kocacık, 2004).

2.8.5. Aile Sistemleri Teorisi

Starus ve Giles'in genel sistemler teorisi aile içi şiddetin temel nedenlerine yönelik geliştirilmiş ilk kuramlardandır. Straus (1973) ve Jean Giles Sims (1983) aile içi şiddeti açıklayan sosyal bir bakış açısı geliştirmişlerdir. Buna göre şiddet kişisel bir patolojinin sonucundan çok bir sistemin ürünü olarak ortaya çıkmaktadır (Öztürk, 2008).

Zosky'e (1999) göre aile sistemleri teorisi, aile içi şiddeti, üyeleri arasındaki ilişki dengesinin devam edebilmesi için işlevsel özellikleri olan, birbirini etkileyen bir dinamik yapı olarak açıklar (Büyükgök, 2007). Bu teori, aile içi ilişkilerde şiddetin uygulanması ile karakterize edilen, şiddeti ortaya çıkaran ve onu istikrarlı hale getiren yöntemleri açıklayan süreçleri açıklar. Straus'a (1973, akt., Richard, 1993) göre aile içi şiddete yönelik genel sistem teorisinin en azından üç temel öğeyi içermesi gerekir. Birincisi; davranışın veya nedensel akımın alternatif durumlarını, ikincisi; ayarlama yapmak için sistemi uygun hale getiren geri besleme mekanizmalarını ve üçüncüsü de sistemin hedefleridir.

Bateson'a (1958, akt., Lawson, 1989) göre eşler arası şiddetin kişilerarası ilişkiler çerçevesinde olduğunu ifade eden sistem teorisine göre, başlangıçtaki olumsuz davranış, öğrenme ve şans eseri meydana gelebilecek bazı anormal tepkilerin etkileşimidir. Örneğin, bir vurma tepkisi gerilim azaltma gibi bir hedefe hizmet ediyor olmasından ve bir sistemin dengesini sürdürmesinden dolayı ailenin benimsediği etkileşim biçiminin bir parçası haline gelir. İstismar döngüsünün tırmanma durumu eşlerin birbirlerine tepkileriyle devam ettirilir, öyle ki çiftlerden birinin itaatkarlığı daha çok dayatması dövmeyi teşvik eder (Akt., Lawson, 1989).

2.8.6. Sosyal Psikolojik Yaklaşımlar

Tamar'a (2005) göre sosyal psikolojideki kontrol kuramı evlilik ilişkilerindeki çatışmaları, asabi tutumları ve eşler arası şiddeti açıklamaktadır. Kontrol, belli bir konudaki tartışmayı kazanma veya bir konuda eşlerden birinin yolunu göstermede hedefli olarak kullanılmak istenebilir (Tamar, 2005). Bazen bir eşin diğer eş üzerinde genel bir kontrol sağlama ve sürdürme amacı olabilirken, bazen de kontrol konusu, istismarcı eşten bir nebze kontrolü çekip alma çabasıyla kullanılır (Tamar, 2005). Gerçek durumların veya inanışların tersine kontrol deneyimleri kişinin istenen sonuçlar üretmesi veya arzulanmayan sonuçlardan korunması için girişimde bulunduğu anda çevreyle etkileşiminin yarattığı duyguları kapsamaktadır (Tamar, 2005). Alan yazındaki kontrol davranımı ile eşler arası şiddet ilişkisini araştıran çalışmalar erkeklerin saldırganlığını açıklarken, saldırgan ve şiddet davranışı olan erkeklerin kendilerini ve başkalarını kontrol etmeyi daha çok istedikleri görülmüştür (Stets, 1992).

2.9. EŞLER ARASI ÖFKENİN OLUŞUMU VE ŞİDDETE DÖNÜŞMESİNİN AŞAMALARI VE SONUÇLARI

Zastrow (1999), öfkenin oluşumu ve şiddete dönüşümünün altında yatan psikososyal yaklaşımların kişinin saldırganlık dürtüsünün çıkış noktası olduğunu öne sürmekte ve şiddetin oluşumunu gelişimsel ve sosyal öğrenme kuramı ile açıklamaktadır. Buna göre gelişimsel kuramda şiddetin doğuştan gelen bir içgüdü olduğu, bu sebeple kaçınılmaz bir durum olduğu öne sürülürken, sosyal yaklaşımda ise kişilerin pek çok saldırgan tutumu, ana ve baba davranışlarına bağlı olarak sosyalizasyon sürecinde görüp öğrendiklerini öne sürülmektedir (Zastrow, 1999). Şiddetin hangi türde olursa olsun merkezinde bir güç eşitsizliği bulunmaktadır; çünkü şiddet davranışına başvurmak, kişinin karşısındaki insan üzerinde güç uygulama ve kontrol koyma ihtiyacını gidermektedir ve aile içi şiddet davranışı, stres ve anksiyete yaşantısına verilen uyumsuz bir tepkidir (Chez, 1994). Dijulio'ya (1998) göre stresli bir durumun yaşanması, öfke ile

önceden yaşanan bir olayı anlık yaşanan olay ile ilişkilendirmek, gerginlik duygusunun ortaya çıkması ve yükselerek artması şiddeti doğurmaktadır ve yaşanan bu gerginlik durumu iki farklı biçimde sonuçlanmaktadır. Sonuçlardan birincisi; ortaya çıkan gerginliğe karşı geliştirilen savunma mekanizmalarının yetersiz kalarak gerginlik, öfke ve saldırgan tutumlar devam etmekte ve şiddet davranışı ortaya çıkmaktadır, ikincisi ise ortaya çıkan anksiyete için geliştirilen savunmalar yeterli olmakta, doğru sorun çözme seçeneklerinin kullanılması ile anksiyete düşmekte ve öfke kontrol altına alınmaktadır (Dijulio, 1998).

Eşler arası oluşan şiddet birkaç safhada kendini göstermektedir.

2.9.1. Gerginlik Safhası

Arın'a (1996) göre kişiler arasında sözel saldırı, tartışma veya çatışma yaşanmasının bir sonucu olarak gerginlik oluşmakta her iki taraf da gerginlik seviyesini düşürmeye çalışmakta, saldırgan kişi alkol, ilaç alarak gerginliği düşürmeye çalışırken, hedef kişi bir şey yokmuş gibi davranarak gerginliği düşürmeye çalışmaktadır. Fakat bu çabalar yeterli seviyeye ulaşmamakta ve gerginliğin durumu artmaktadır (Arın, 1996).

2.9.2. Akut Eylem Safhası

Eşler arasında oluşan gerginliğin kontrol altına alınamaması ve aksine daha artması ile zarar verme tutumu ortaya çıkmaktadır. Zarar verici davranış ise kişiye acımasız ve kontrolsüz bir özellik katmaktadır (Tel, 2002).

2.9.3. Balayı Safhası

Arın'a (1996) göre bu safhada, şiddeti uygulayan kişi şiddete maruz kalan kişiden özür dilemekte, yaptıklarından dolayı pişman olduğunu, onu çok sevdiğini, ona ihtiyacı olduğunu ifade etmekte, şiddete maruz kalan kişi de ifade edilenlere inanmakta ve tekrar şiddet uygulanmayacağı düşüncesi ile yasal yollardan hakkını aramamaktadır. Bu aşamada gerekli girişimler yapılmaz ise, bir süre sonra gerginlik tekrar yükselerek şiddet aşamalarından tekrar

birinci safhaya geçiş olmakta, şiddet daha sert bir biçimde tekrarlanarak bir kısır döngü haline gelerek devam etmektedir (Arın, 1996).

2.10. Eş Şiddeti Türleri

Şiddet farklı kaynaklarda farklı olarak tarif edilmiş olsa da genelde fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik şiddet şeklinde sınıflandırılmıştır. Williams ve arkadaşlarının bir araştırmasına göre duygusal şiddetin en yaygın eş şiddeti formu olduğu ve bunu fiziksel şiddet arkasından da cinsel şiddetin geldiği saptanmıştır (Özvarış ve ark., 2008). Türkiye’de yapılmış olan kadına yönelik aile içi şiddet araştırmasına göre tek çeşit şiddet yaşayanlardaki en yaygın şiddet türü fiziksel şiddet %39 olarak bulunurken, cinsel veya fiziksel şiddet türünden en az birini yaşama oranı daha yüksektir. Yine ülkemizde Tanrıverdi ve arkadaşlarının yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre kadınların %80.9’u eşi tarafından herhangi bir şiddet türüne maruz kalmaktadır (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009).

2.10.1. Fiziksel Şiddet

Korkutma, bastırma ve yaptırım aracı olarak fiziki gücün kullanılması, ölüme, yaralanmaya, herhangi bir zarara veya kayba yol açabilen fiziksel güç kullanılmasıdır. Bu durumlar, itmek, tokat atmak, ısırarak, boğmaya çalışmak, tekmelemek, yumruklamak, eşya fırlatmak, işkence yapmak şeklinde sınıflandırılmaktadır (Tel, 2002). Fiziksel şiddet aile içinde en fazla görülen şiddet türü olmakla birlikte kadınlar, erkeklerden daha çok fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar (Kocacık, 2004). Amerika Bileşik Devletleri’nde yapılan Ulusal Kadına Karşı Şiddet (NVAW) araştırmasında 12 aylık bir sürede fiziksel şiddet uygulanan kadın sayısı dört buçuk milyon, fiziksel şiddet uygulanan erkek sayısı da iki onda dokuz milyon olarak bulunmuştur. Aynı çalışmada 18 yaş ve üstü her 1000 kadından %44.2’sinin ve her 1000 erkekte %31.5’inin fiziksel şiddet gördüğü bulunmuştur (İçli ve Ögün, 2000). Türkiye genelinde 56 ilden 1800 evli kadınla yapılmış “Kadına Yönelik Şiddet” araştırmasında ise; eşinden en az bir kez fiziksel şiddet gören kadınların oranı %37 olarak saptanmıştır (İçli ve

Öğün, 2000). Dünya Sağlık Örgünü'nün 2005 Şiddet ve Sağlık Dünya Raporu'ndaki 48 ülkenin araştırma sonuçlarına göre kadınların %10 ile %69 oranlarında eşleri tarafından hayatlarında en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir (WHO, 2006).

2.10.2. Duygusal Şiddet

Duygusal şiddet, hislerin ve duygusal ihtiyaçların; zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak, öfke, gerginlik boşaltmak amacıyla karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir biçimde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak uygulamasıdır (İncecik ve ark., 2009). Ergil'e (2001) göre duygusal şiddete ilişkin bazı davranışlar sevgi, şefkat, ilgi, onay, destek gibi duygu ve duygusal ihtiyaçların göz ardı edilmesi, küçümsenmesi ayrıca, dine, ırka, dile, kültürel gruba geçmişe ait değer verilen duyguların aşağılanması veya onlara aykırı davranmaya zorlanması, kişinin arkadaş ve aile bireylerinin sürekli aşağılanması, görüşmesinin denetlenmesi, engellenmesi, evden atılma veya evden ayrılmakla tehdit edilmesi şeklinde sıralanabilir. Sözel şiddet bazı çalışmalarda, duygusal şiddetin bir biçimi olarak ele alınmış olup sözel şiddete ilişkin davranışlar ise kişinin değer verdiği konulara yönelik kişinin güvenini kaybetmesi, hedefe belirli aralıklarla çok ağır hakaret içeren sözler kullanmak, küçük düşürücü isimleri takmak, sık sık negatif bir şekilde eleştirmek ve alay etmek olarak değerlendirilmektedir (Ergil, 2001). Bazı kaynaklar fiziksel şiddeti eş şiddetinin en yaygın şekli olarak belirtse de bazı kaynaklara göre de duygusal şiddet, fiziksel ve cinsel şiddetten daha fazla uygulanmaktadır (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009).

2.10.3. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, istikrarlı bir biçimde ekonomik kaynakların ve paranın kişinin üzerinde bir güç, tehdit ve kontrol aracı olarak kullanılmasıdır (İncecik ve ark., 2009). Ekonomik şiddetin olmasına işaret eden bazı davranışlar ise kişinin çalışmasına, düzenli bir iş tutmasına engel olmak, ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamamak, kişinin iş yaşantısında ilerlemesine yardımcı olabilecek fırsatları değerlendirmesine engel olmak, çok kısıtlı harçlık verip bununla

yapılması mümkün olmayan şeyler istemek ve gerçekleşmediğinde olay çıkarmak, kişinin gelirini harcamak, evi zaman zaman terk ederek giderlerle hiç ilgilenmemek gibi şekillerde ortaya çıkmaktadır (Ergil, 2001). Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA) 2003 verilerine göre her beş kadından ikisi, kendi kazancının harcamasına ilişkin kararı kendisi verirken, kadınların yarısının bu kararı kocaları veya diğer bireylerle beraber verdikleri, kadınların %10'nun kendi kazançlarının kullanımına ilişkin söz hakkı bulunmadığı belirlenmiştir (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2003).

2.10.4. Cinsel Şiddet

Ergil'e (2001) göre cinsel şiddet, kadının cinselliğın bir tehdit, sindirme ve kontrol aracı olarak kullanılmasıdır. Kadına cinsel nesne gibi davranmak, aşırı kıskançlık şüphelik göstermek, cinselliği cezalandırma yöntemi olarak kullanmak, açıkça başkalarına ilgi göstermek, aldatmak, kaba kuvvet kullanarak cinsel ilişkiye zorlamak, duygusal baskı kullanarak cinsel ilişkiye zorlamak, tecavüz etmek, istenmeyen cinsel pozisyonlara zorlamak, fuhuşa zorlamak gibi şekillerde ortaya çıkmaktadır (Ergil, 2001). Bunun yanı sıra zekasal gerilik, gerçeği değerlendirme yetisinin bozulduğu durumlarda zorlama olmadan cinsel ilişkiye girmek tecavüz olarak kabul edilmektedir (Ergil, 2001). Ayrıca, bireyin rızası olmadan güç kullanarak, cinsel faydalanma sağlamak da tecavüz olarak kabul edilir (İncecik ve ark., 2009). Arat'a (2007) göre durumun cinsel şiddet olarak ifade edilebilmesi için mutlaka cinsel birleşmenin olması gerekmemektedir. Cinsel şiddet, özellikle başka tür şiddet uygulamalarının olduğu ilişkilerde en sık rastlanan şiddet türüdür. Amerika Birleşik Devletlerinde de eşlerinin fiziksel saldırısına uğrayan kadınların %46'sı cinsel saldırıya da uğradıklarını ifade etmişlerdir (Arat, 2007). NVAW çalışmasında da eşler arasında cinsel şiddetin oldukça yaygın olduğu saptanmış, hayatları boyunca kadınların %7,7'sinin eşleri tarafından cinsel şiddete uğradıkları rapor edilmiştir. Cinsel şiddete maruz kalanların davranışları cinsiyetlere göre incelendiğinde

erkeklerin kadınlardan daha az oranda bu olayı bildirdikleri ve yardım aradıkları tespit edilmiştir (Arat, 2007).

2.11. CİNSİYETLER AÇISINDAN EŞLER ARASI ŞİDDET

Ayaz ve arkadaşlarına (2007) göre cinsel kimlikte ilişkili unsurlar, kadınların ve erkeklerin gelişimsel hayatlarındaki farklılıklar, kadının ve erkeğin hayatlarında ilişkilerin yerini belirlemede rol oynamaktadır. Kadınların kimliklerinin önemli bir yönünü başkalarıyla ilişkiler oluştururken, erkekler ise kimliklerini büyük ölçüde kendilerini ayrı görmek üzerinden oluştururlar ve buna göre kadın kimliği ilişkileri koparmaktan çok, düzeltmeye yatkındır, sağlıklı erkekler aynı zamanda, yapıcı pozitif ve onarıcıdırlar, sağlıklı kadınlar da aynı zamanda, gereğinde hayır veya dur diyebilirler, yürümeyen ilişkilerini bitirebilirler (Ayaz ve ark., 2007). Kartal'a (2008) göre kadınlar erkeklere oranla, kendilerini ilişkileriyle tanımlarlar ve dış dünyada ilişkileriyle tanımlanırlar ve bu ilişkiyel bağlar, birçok kadın için özgüvenin düzenlenmesinde önemli rol oynar. Bu sebeple, bazı çalışmalarda kadınların istismar ilişkilerinden kendilerini kurtarmalarının daha zor olduğunu belirtilmektedir (Kartal, 2008).

Feminist araştırmacılar, şiddetin cinsiyet rollerinin bir neticesi olarak meydana geldiğini ifade ederlerken, eşler arası şiddetin karşılıklı değil, kadının maruz kalmış olduğu şiddet olarak tanımlamaktadırlar. Feminist olmayan yaklaşımlar ise bu konuya eşler arası şiddet açısından bakmakta ve sistem yaklaşımı perspektifinden açıklamaya çalışmaktadırlar (Straus ve Kurz, 1993, Steinmetz, 1977, akt., Büyükgök, 2007). Roger Eldridge (2006), eşler ya da sevgililerin maruz kaldıkları şiddet konusunda kadınlara odaklanıldığı, eşler arasında kadınların erkeklere uyguladıkları şiddetin konuşulmasının tabu olarak görüldüğünü ifade etmiş ve şiddet gören erkeklerin toplum tarafından zayıf ve pısırık olarak görülmesinin, toplum tarafından dışlanmasının şiddete maruz kalan erkekleri tümüyle sindirdiğini belirtmiştir. Almanya'da devletin yaptırmış olduğu bir araştırmada, her dört erkekten birinin partnerinden şiddet gördüğü

anlaşılması ve her altı erkekten birinin ise partnerleri tarafından sert bir biçimde itıştıriliş, kaktıştırıldığı belirlenmiştir (Kudat, 2007).

Hem kadın hem de erkek birbirlerine karşı şiddet uygulayabilmekte, yalnız her koşulda kadınlar için şiddetin neticesi daha ağır olabilmektedir (Büyükgök, 2007). Buna göre eşler arası şiddet sadece erkeklerin eşlerine uyguladıkları bir durum değildir. Kadınlar da eşlerine yönelik şiddet uygulayabilmektedirler.

2.12. ŞİDDET SORUMLULUĞU

Wood ve Newton'a (2003) göre insan davranışının doğuştan getirdiğı güdülerden biri olarak benimsenen saldırganlık eğiliminin şiddet olarak gelişen olumsuz tarafı, günümüzde genel olarak oldukça artmaya başlamıştır. Farklı kültürlerde yapılan araştırmalardan elde edilen veriler, küçük yaş, fakirlik ve eşten boşanmış olma unsurlarının kadınların şiddette maruz kalma yüzdelerini arttırdığı tezini onaylamıştır (Wood ve Newton, 2003). Şiddet davranışı bir kişinin, öfke, düşmanlık ve benzeri duygularının baskı ve bir basamak üstü olan gücün kullanılması yoluyla, bir kişinin beden, ruh veya sosyal bakımdan kayıp yaşamasına sebep olan kişisel veya grup hareketlerin tamamıdır (Ziegler, 2001).

Pence ve Paymar 1993 yılında yaptığı çalışmada, şiddet tutumu ile hükmetme ve kontrolün doğası arasındaki etkileşimi ifade etmek için suçlama, yalanlama ve aşağılama gibi sorumluluğun çeşitli boyutlarını ortaya koymuştur (Pence ve Paymar, 1993). Ireland ve Smith'in 2009 yılında yaptığı araştırmaya göre, günümüzde birçok çocuk aile içerisinde şiddet görerek büyümektedir. Ergenlik safhasında yakın sosyal temaslarda şiddet uygulama eğilimi oldukça yüksektir. Bu araştırma ile paralel düşünceye sahip bir görüş, Bandura'nın 1977 yılında yaptığı bir çalışmada, şiddet görmenin çocuklara şiddet olgusu hakkında sanki normal ve isteklere erişmek adına yapılması normal bir tutum gibi geldiğı şeklinde ifade edilmiştir. Bu noktada kişinin büyüme safhasında şiddet içerikli davranışlar göstermesi de kaçınılmazdır (Ireland ve Smith, 2009).

Adams ve McCormick'in (1982) yaptığı çalışmaya göre, aşğılama ve kabullenmeme eğiliminde olan bireyler, çoğu kez eşlerine uyguladıkları şiddet hareketlerini inkâr etmekte ve bu hareketlerden sorumlu olmadıklarını ileri sürmektedirler. İnkâr olgusu, kişilerin şiddet içeren hareketlerini ortadan kaldırma tutumu olarak ifade edilmektedir (Ramirez, 2002). Malley ve Hinnes'e göre (2004) inkâr kişilerin reel boyutlardan kaçınması için psikolojik olarak bir mekanizma oluşturmaktadır ve çoğu çalışma ve uygulamada, bireyler çeşitli yollarla negatif davranışlarını için inkar etmektedirler (Malley ve Hines, 2004).

2.13. EŞLER ARASI ŞİDDETE YAKLAŞIM

Aile içi şiddet olgusu uzun seneler idrak edilememiş, çoğunlukla kişilerin sorunu olarak ele alınmış ve göz ardı edilmiştir (Demir, 1997). Ev içi şiddet olgusuna profesyonel yaklaşım üretilmesinde 1960'lı yıllarda kadın hareketleri ve çocuk suistimalleri ile ilgili çalışmalar bir hayli etkili olmuş, kadına şiddet ilk defa 1975 senesinde Meksika'da bir araya gelen Uluslararası Dünya Kadınlar Konferansında dile getirilmiştir (Tavuz, 2002).

Ev içi şiddet kişilerde fiziksel, ruhsal problemlere, üretkenliğin düşmesine, kişi ve ailenin hayat kalitesinin azalmasına, aile bütünlüğünün tehlikeye düşmesine, aile sağlığının bozulmasına sebep olmakta, ailenin sağlığındaki bozulma da toplumun sağlığına da yansımaktadır (Demir, 1997). Ev içi şiddetten zarar gören kişilerin fiziksel, ruhsal tedavileri için verilen harcamalar toplum ekonomisini de etkilemekte ve şiddet olgusu toplumsal, ekonomik kalkınma adına bir engel teşkil etmektedir (Aşıkoğlu, 2012).

Bu özellikleri sebebi ile ev içi şiddet bir tek kişiyi değil, kişiler ile birlikte aileyi bunun sonucunda da toplumu çok yönlü biçimde etkileyen bir sağlık problemi ve önlenmesi sektörler arası dayanışmayı gerektirmektedir. Şiddetin incelenmesinde sağlık, güvenlik, adalet gibi farklı sektörlerin her birindeki uzman kişilerin ve toplumun desteğine ihtiyaç vardır (Arın, 1996).

2.14. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmanın konusu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.14.1. Öfke İfade Tarzlarıyla İlgili Yapılan Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Öfke ifade tarzları ile ilgili pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu araştırmaların bazılarında öfke ifade tarzları, bazı demografik değişkenlere göre incelenmiş, bazılarında ise öfke ifade tarzlarının aile içinde yaşanan şiddete etkileri araştırılırken, bir kısmında da öfke ifade tarzları ile şiddet arasındaki ilişki incelenmiştir.

Öfke ifade tarzlarının bazı demografik değişkenlere göre incelendiği araştırmalar sonucunda benzer sonuçlara ulaşılmaktadır. Sala'nın (1997) birinci ve son sınıfta okuyan 424 üniversitesi öğrencisinin öfke ifade etme biçimlerini incelediği araştırmasında; kız öğrencilerin sürekli öfke düzeyleri, erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunurken; erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre öfkelerini daha iyi kontrol edebildikleri görülmüştür. Ayrıca, Kopper ve Epperson (1991) 242 kadın, 213 erkek üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada öfkeyi içte tutma ve dışa vurma açısından cinsiyetler açısından farklılığın olmadığını ortaya koymuşlardır.

Ayrıca, Özkamalı'nın (2005) 20-30 yaş grubu bireylerin cinsiyet ve öğrenim düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi incelemek için yaptığı araştırmada; öğrenim düzeyleri açısından, ilkokul mezunlarının diğerlerine göre öfkelerini içte tutma ve öfkelerini dışa vurma düzeylerinin yüksek olduğu, ilkokul ve ortaokul mezunlarının ise lise, üniversite ve lisansüstü mezunlarına göre sürekli öfke düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyete göre ise erkeklerin bayanlara göre öfkelerini daha fazla kontrol edebildikleri ortaya konmuştur.

Thomas (1989, akt., Yazgan, 2007) ise, orta yaştaki 139 erkek ve kadınla, erkek ve kadınların öfke ifade biçimlerinde farklılığın bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla bir

çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda, erkek ve kadınların öfke ifade biçimlerinde farklılık görülmediği, fakat kadınların erkeklere göre öfkeyle ilgili fiziksel yakınmaları daha fazla yaşadıkları, ayrıca öfke içerikli olay ve durumlarla ilgili kadınların erkeklere göre daha çok konuştukları bulunmuştur.

Bir başka araştırmada ise Balkaya ve Şahin (2003), 14-50 yaş aralığında 756 birey üzerinde “Çok Boyutlu Öfke Ölçeği” geliştirme çalışması yapmışlardır. Bu araştırmaya göre; öfke belirtileri boyutunda, cinsiyetler açısından fark olmadığı, öfke davranışları boyutunda ise, erkeklerde saldırganlık düzeylerinin kadınlara göre fazla olduğu bulunmuştur. Öfke düşünceleri boyutuna göre ise, öfkenin olumsuz benlik, düşmanlık, kaygı, depresyon, somatizasyon ve intihar eğilimi ilişkisinin yüksek olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca yaşın “ciddiye alınmama” alt boyutu dışında, diğer tüm boyutlarda öfkenin belirleyicisi olduğu ve aynı zamanda yaş arttıkça öfke düzeyinde de düşüş saptanmıştır. Öfkenin eğitim seviyesi ile ilişkisi açısından ise, lise ve üniversite mezunlarının ilköğretim mezunlarına göre daha çok öfke duygusu yaşadıkları ve öfkeye sebep olan olaylardan daha çok etkilendikleri bulunmuştur. Ayrıca ortaöğretim mezunlarının, yaşanan öfkeyi davranışa dökme konusunda daha rahat olduğu ortaya konmuştur.

İlgili alan yazında öfke ifade tarzlarının, en uzun yaşanan yerleşim birimine göre ve bireylerin anne-babalarının eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen araştırmalar mevcuttur. Kısaç (1997), 712 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada; öğrencilerin, bazı değişkenlere göre sürekli öfke ve öfke ifade düzeylerini araştırmıştır. Elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin sürekli öfke ve öfkeyi içe vurma düzeylerinin uzun süre yaşadıkları yerleşim birimlerine göre değiştiği, köylerde yaşayanların sürekli öfke düzeyinin daha yüksek olduğu, küçük kentlerde yaşayanların ise öfkelerini daha çok içte tuttukları görülmüştür. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha çok öfkelerini kontrol edebildikleri ve ayrıca öğrencilerin öfkelerini dışa vurma düzeylerinin ise anne ve babalarının eğitim seviyelerine göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bazı çalışmalar da ise, anne ve babaların öfke düzeylerinin çocukların öfke düzeylerine etkisini görmekteyiz. Carrasco ve arkadaşlarının (2009) ABD’de lise öğrencileri ve aileleri üzerinde anne ve babaların öfke düzeylerinin, çocukların öfke düzeylerine etkisini ölçmek amacıyla yaptıkları araştırma sonucunda; çocuğun şiddet davranışının gelişmesine, anne-babasının öfke tutumlarının, düşmanca duygularının, temel oluşturduğu ve çocuğun daha sonraki yaşamında şiddet ve saldırganlığı içselleştirmesine sebep olabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Netice itibariyle çocuğun şimdiki ve gelecekteki şiddet ve saldırgan tutumlarında anne ve babasının sorumlu olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle, çocuklar için anne-babaları model olmaktadır.

Öfke ifade tarzlarının bazı demografik değişkenlere göre incelendiği araştırmalar kadar, öfke ifade tarzlarının aile içi şiddetle ilişkisini inceleyen araştırmalar da bulunmaktadır. Gök (2009) lise öğrencilerinin aile içerisinde şiddet yaşama veya yaşamama durumlarını sürekli öfke ve öfke ifade tarzları, cinsiyete ve sınıf düzeyine göre incelenmiştir. Yapmış olduğu araştırma sonucunda, öğrencilerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının cinsiyetlere göre farklılık göstermediğini bulmuştur. Ayrıca aile içerisinde şiddete maruz kalan ergenlerin aile içerisinde şiddete maruz kalmayan ergenlere göre öfke kontrolü hariç, sürekli öfke, öfke içte tutma, öfke dışa vurma puanlarının yüksek olduğu bulunmuştur.

Şiddet ile sürekli öfke düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir diğer araştırmada, Parrott ve Zeichner (2003), sürekli öfke düzeyi ile kadınlara yönelik olumsuz tutumlar arasındaki ilişkiyi incelemek için yakın-duygusal bir ilişkisi bulunan 263 erkek üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada; kadınların gördüğü şiddet ile sürekli öfke düzeyleri arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur.

2.14.2. Eşler Arası Şiddet ve Yakın İlişkilerde Şiddet sorumluluğuyla İlgili Yapılan Araştırmalar

Eşler arası şiddet ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların bir kısmı şiddetin yaygınlığı, bir kısmı türleri, bir kısmı da nedenleri ile ilgilidir. Yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğuyla ilgili alan yazında yapılan çalışmalar sınırlıdır.

Vahip ve Doğanavşargil'in (2006) aile içi fiziksel şiddetin yaygınlığı ve nedenleri üzerine yaptıkları çalışmada, psikiyatri kliniğine müracaat eden 100 evli kadın hastayla eşler arası fiziksel şiddet için görüşülmüş, görüşülen kadınların %62'sinin en az bir kez eş şiddeti gördüğü bulunmuştur. şiddete maruz kalan ve kalmayan kadınlar arasında meslek, eğitim düzeyi, ailenin geliri, evlilik biçimi, evlenme yaşı, çocukken şiddete maruz kalma veya kalmama açısından fark bulunmazken; eşin alkol kullanması, genç yaşta olma, kayınpeder ve kayınvalide ile beraber yaşamanın eş şiddeti görme riskini arttırdığı belirlenmiştir.

Bununla beraber, Kocacık ve Doğan'ın (2006) Sivas ilinde çoğunluğu ev hanımı ve ilkokul mezunu olan 583 kadın üzerinde, eşler arası şiddetin türleri ve nedenleri üzerine yaptıkları araştırmada, uygulanan şiddetin %53.8'inin sözel şiddet, %38.3'ünün ise fiziksel şiddet olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uygulanan şiddeti en çok etkileyen oğenin ekonomik sebepler olduğu belirtilirken, kadının eğitim seviyesi ve iş durumunun ayrıca şiddet uygulayan erkeğin de iş durumunun ve çocukluk döneminde istismar veya ihmale maruz kalmış olmasının da etkileri ortaya çıkarılmıştır.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün (1997-1998) yapmış olduğu bir araştırmada ise kadınların %12,3'ünün sık sık eşlerince hakarete uğradıkları saptanmıştır. 14 yaşından büyük bireylerin eşler arası iletişimindeki yaşanan gerginliğin nedenleri incelendiğinde %66.2'sinin "eşin evle ilgilenmemesi", %56.6'sının "eşin saygısız tavır ve davranışları", %56.5'nin de "eşin kötü alışkanlıkları" olduğu grlmştir (www.aile.gov.tr).

Dünyada eşler arası şiddetle ilgili bazı araştırmalara bakıldığında da benzer sonuçlara ulaşılmaktadır. İngiltere'deki 2002 verilerine göre, nüfusun %33'nde çiftler arası şiddet yaşanmaktadır. Kadın sığınma evlerinde ise bu durum %88'i bulmaktadır (Graham-Kevan ve Archer, 2003). Mısır'da yapılan bir araştırmada ise, 6566 evli kadının, %34' en az bir defa eşi tarafından şiddet görmüş, şiddete maruz kalanların %68'i ilkokul ve daha düşük bir eğitim seviyesindeyken; %53' ise varoş diye adlandırılan kenar semtlerde yaşamaktadırlar. Bu

çalışmada uygulanan şiddetin çiftlerin birbirlerinin davranışlarını, hareketlerini kontrol için kullandıkları bulunmuştur (Diop Sidibe ve ark., 2006).

Faramarzi'nin (2005) İran'da kliniklere başvuran kadınlar üzerinde yaptığı bir araştırmada ise 2400 evli kadınla yüz yüze görüşülmüş. Sonuçta ise kadınların %81.5'i psikolojik, %15'i fiziksel, %42.4'ü cinsel şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Kadınların maruz kaldıkları psikolojik ve cinsel şiddet varoş semtlerde yaşamakla ilişkiliyken, fiziksel şiddet ise daha çok işsizlik ile ilişkili bulunmuştur.

İlgili alan yazında eşler arası şiddeti cinsiyetler açısından inceleyen araştırmalar da mevcuttur. Stets ve Straus (1992, akt., Dutton, 2006) 1985 yılındaki ABD Ulusal Aile Şiddet Araştırmasıyla 526 flört eden çiftle yaptığı araştırmayı birleştirerek daha geniş bir örnekleme ulaşımıştır. Şiddet sıklığını da cinsiyete göre incelemiş ve çalışma sonucunda, yaşamında en az bir veya daha çok şiddete maruz kaldığını ifade eden 825 katılımcının %49'u arasında çiftlerin karşılıklı şiddet yaşadığını, %23'nde yalnız erkek tarafından şiddet uygulandığını, %28'inde yalnız kadın tarafından şiddet uygulandığı görülmüştür

Şiddetin türü ve nedenleri kadar evliliği ve aile kurumunu tehdit eden bir unsur olarak eşler arası şiddet ve boşanma konusunda da araştırmalar yapılmıştır. Böke (1994), Konya Merkez Sulh Hukuk Mahkemelerinin 1993 yılında boşanma ile neticelenen davalarından elde ettiği verilerde, boşanma ile evliliklerde eşler arası şiddeti incelemiştir. Sonuçlara bakıldığında, şiddete hedef olma ile saldırganlık, saldırganlığa hedef olma ile şiddet türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğuyla ilgili yapılan çalışmalar sınırlıdır. Bununla birlikte yapılan çalışmalar alan yazına önemli katkılar sağlamıştır. Holtzworth-Munroe ve Hutchinson (1993) erkeğin eşine şiddet uyguladığı ve evlilik stresinin olduğu, erkeğin eşine şiddet uygulamadığı fakat evlilik stresinin olduğu, erkeğin eşine şiddet uygulamadığı ve evlilik stresinin olmadığı gruplar üzerinde bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada, erkeklere eşlerinin

davranışlarıyla ilişkili dokuz problem ifade edilmiş ve bu problemlere ilişkin yüklemeleri ölçülmüştür. Araştırma sonucunda, şiddet uygulayan erkeklerin şiddet uygulamayan erkeklere göre şiddet sorumluluğundaki, “suçlama, güdü, kasıt” gibi sorumluluk yüklemelerin daha fazla kullandıkları görülmüştür. Araştırmaya göre şiddet uygulayan erkekler, şiddet uygulamayan erkeklere göre daha fazla olumsuz yüklemeleri kullanmaktadırlar. Holtzworth–Munroe’nun (1988) eşler arası şiddet ve yüklemelerini incelediği bir çalışmada, eşleri tarafından şiddete maruz kalan kadınların genel olarak eşlerini suçlu görmedikleri ve farklı, değişebilen sebeplere bağladıkları görülürken, şiddet uygulayan erkeklerin ise daha çok dışsal faktörleri sorumlu tuttıkları görülmüştür (Holtzworth-Munroe ve Hutchinson,1993; Holtzworth –Munroe, 1988; akt., Güven, 2010).

Weber (2004) ise, 400 yetişkin üzerinde, öfkelerinin sebeplerini ve öfke anındaki tepkilerini belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmasında bireylerin duyduğu öfkelerinin kendisinin dışındakileri suçlama ve kendisinin dışındakilere verdiği zararın düzeyi ile ilişkili olduğunu belirlemiştir.

Bir başka yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu çalışmasında, Shields ve Hanneke (1983) eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin neden şiddet uyguladıklarını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda, şiddet uygulayan erkeklerin sorumluluğu dışsal faktörlere yükleme eğiliminde oldukları bulunurken büyük kısmı şiddete başvurmalarında daha çok eşlerini sorumlu tutmuşlardır.

Andrews ve Brewin (1990) ise, eşler arası şiddette suçlama yüklemesini araştırmış, sık sık şiddete maruz kalan kadınların eşlerinin karakterlerini daha çok suçladıkları görülmüştür. Tonizzo ve arkadaşları (2000), yapmış oldukları çalışmada, eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin eşlerini daha fazla suçladıkları, eşlerinin davranışlarını daha bencilce ve suçlayıcı olarak gördüklerini ortaya koymuşlardır.

İlgili alan yazında, eşlerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluklarını daha çok dışsal faktörlere ve partnerlerine bağladıkları görülmüştür.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları ve verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, evli bireylerin öfke ifade tarzları ve şiddet sorumluluğunu bazı demografik değişkenlere göre inceleyen ve evli bireylerin öfke ifade tarzları ve şiddet sorumluluğu arasındaki ilişkiyi araştıran ilişkisel tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiş betimsel bir çalışmadır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu ise 2012-2013 Eğitim-Öğretim döneminde Orta Karadeniz Bölgesinde bir ilde ulaşılabilirlik açısından anaokulu, ilköğretim ve liselerde öğrenim görmekte olan öğrencilerin kolaylı örneklem yöntemiyle ulaşılan gönüllü, evli anne ve babaları ve bu okullardaki evli öğretmen, idareci ve personellerinden oluşan toplam 740 evli bireydir.

Çalışma grubuna giren evli bireylerin cinsiyet, yaş, eğitim, sosyo-ekonomik durum, eğitim durumu, eşinin eğitim durumu, evlenme şekilleri, evlenme yaşı, evlilik yaşı, çocuk sayısı, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, çocukken maruz kalınan şiddet, çocukken maruz kalınan şiddetin türü, evlilik yaşamında maruz kalınan şiddet ve evlilik yaşamında maruz kalınan şiddetin türüne göre dağılımları Tablo 3.1-3.14' te sunulmuştur.

Tablo 3.1 Cinsiyetlere Göre Dağılım

Cinsiyet	N	%
Kadın	376	50.8
Erkek	364	49.2
Toplam	740	100

Araştırmaya katılan evli bireylerin cinsiyetleri değerlendirildiğinde %50.8'i kadın, %49.2'si erkektir.

Tablo 3.2 Yaş Gruplarına Göre Dağılım

Yaş	N	%
25 Yaş ve Altı	51	7.3
26-30 Yaş	123	17.5
31-35 Yaş	151	21.5
36-40 Yaş	182	25.9
41-45 Yaş	101	14.4
46 Yaş ve Üzeri	94	13.4
Toplam	702	100

Araştırmaya katılan evli bireylerin %7.3'ü 25 yaş ve altıdır. %17.5'i 26-30 yaş arası, %21.5'i 31-35 yaş arası, %25.9'u 36-40 yaş arası, %14.4'ü 41-45 yaş arasındadır. %13.4'ü de 46 yaş ve üzeridir.

Tablo 3.3 Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Dağılım

Gelir	N	%
750 TL ve Altı	185	26.1
751-1500 TL	203	28.7
1501-2500 TL	177	25.0
2501-3500 TL	86	12.1
3500 TL ve Üzeri	57	8.1
Toplam	708	100

Araştırmaya katılanların %26.1'inin geliri 750 TL ve altıdır. %28.7'si 751-1500 TL, %25'i 1501-2500 TL, %12.1'i 2501-3500 TL, %8.1'i ise 3500 TL ve üzeridir.

Tablo 3.4 Eğitim Düzeylerine Göre Dağılım

Eğitim Düzeyi	N	%
Okur-Yazar Değil	27	3.6
İlkokul	224	30.3
Ortaokul	113	15.3
Lise	135	18.2
Üniversite	218	29.5
Lisansüstü	23	3.1
Toplam	740	100

Araştırmaya katılan evli bireylerin eğitim düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde, %3.6'sı okuryazar değildir. %30.3'ü ilkokul mezunu, %15.3'ü ortaokul mezunu, %18.2'si lise mezunu, %29.5'i üniversite mezunu ve %3.1'inin eğitim durumu ise lisansüstüdür.

Tablo 3.5 Eşin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılım

Eşinin Eğitim Düzeyi	N	%
Okur-Yazar Değil	31	4.2
İlkokul	232	31.5
Ortaokul	134	18.2
Lise	164	22.3
Üniversite	164	22.3
Lisansüstü	11	1.5
Toplam	736	100

Araştırmaya katılan evli bireylerin eşlerinin %4.2'si okur-yazar değildir. %31.5'ü ilkokul, %18.2'si ortaokul, %22.3'ü lise ve %22.3'ü üniversite mezunu iken, %1.5'inin eğitim durumu lisansüstüdür.

Tablo 3.6 Evlenme Şekillerine Göre Dağılım

Evlenme Şekli	N	%
Görücü Usulüyle	402	54.9
Anlaşarak	231	31.6
Akraba Evliliği	64	8.7
Kaçarak	35	4.8
Toplam	732	100

Araştırmada veri toplanan evli bireylerin %54.9'u görücü usulüyle, %31.6'sı anlaşarak, %8.7'si akraba evliliği yoluyla ve %4.8'i de kaçarak evlenmiştir.

Tablo 3.7 Evlenme Yaşlarına Göre Dağılım

Evlenme Yaşı	N	%
15-20 Yaş	289	39.3
21-25 Yaş	296	40.2
26 Yaş ve Üzeri	151	20.5
Toplam	736	100

Araştırmaya katılan evli bireylerin %39.3'ü 15-20 yaş arasında, %40.2'si 21-25 yaş arasında, %20.5'i 26 yaş ve üzerindeki evlenmiştir.

Tablo 3.8 Evlilik Yaşlarına Göre Dağılım

Çocuk Sayısı	N	%
1-5 Yıl	116	15.8
5-10 Yıl	98	13.3
10-15 Yıl	206	28.1
15-20 Yıl	159	21.6
20 Yıl ve üzeri	156	21.2
Toplam	735	100

Araştırmaya katılan evli bireylerin %15.8'i 1-5, %13.3'ü 5-10, %28.1'i 10-15, %21.6'sı 15-20 yıllık evliken, %21.2'si ise 20 yıl ve üzeri evlidirler.

Tablo 3.9 Çocuk Sayılarına Göre Dağılım

Çocuk Sayısı	N	%
Yok	47	6.4
Tek Çocuk	126	17.2
2-3	371	50.7
4-5	107	14.6
6 ve Üzeri	81	11.1
Toplam	732	100

Araştırmaya katılanların %6.4'ünün çocuğu yoktur. %17.2'sinin tek çocuğu, %50.7'sinin 2-3, %14.6'sının 4-5, %11.1'inin de 6 ve üzeri çocuğu vardır.

Tablo 3.10 En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimine Göre Dağılım

Yerleşim Birimi	N	%
Köy	136	18.7
Kasaba	95	13.1
İlçe	187	25.7
İl	243	33.4
Büyükşehir	66	9.1
Toplam	727	100

Araştırmada veri toplanan evli bireylerin, %18.7'si en uzun süre köyde yaşamıştır. %13.1'i kasabada, %25.7'si ilçede, %33.4'ü ilde, %9.1'i ise en uzun süre büyükşehirde yaşamıştır.

Tablo 3.11 Çocukken Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Dağılım

Çocukken Şiddete Maruz Kalma	N	%
Evet	209	28.4
Hayır	526	71.6
Toplam	735	100

Araştırmaya katılan evli bireylerin çocukken şiddete maruz kalma durumları incelendiğinde, %28.4'ü çocukken şiddete maruz kaldığını ifade ederken, %71.6'sı çocukken şiddete maruz kalmadığını ifade etmektedir.

Tablo 3.12 Çocukken Maruz Kalınan Şiddet Türünün Dağılımı

Şiddetin Türü	N	%
Fiziksel	102	48.8
Sözel	47	22.5
Duygusal	60	28.7
Toplam	209	100

Araştırmaya katılanlardan çocukken şiddete maruz kaldığını ifade edenlerin %48.8'i fiziksel olarak, %22.5'i sözel olarak, %28.7'si duygusal olarak şiddete maruz kaldığını ifade etmektedir.

Tablo 3.13 Evlilikte Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Dağılım

Evlilikte Şiddete maruz kalma	N	%
Evet	179	24.7
Hayır	547	75.3
Toplam	726	100

Araştırmaya katılan evli bireylerin %24.7'si evlilik yaşamında şiddete maruz kaldığını ifade ederken, %75.3'ü evlilik yaşamında şiddete maruz kalmadığını ifade etmektedir.

Tablo 3.14 Evlilikte Maruz Kalınan Şiddet Türünün Dağılımı

Şiddetin Türü	N	%
Fiziksel	30	16.8
Sözel	75	41.9
Duygusal	74	41.3
Toplam	179	100

Araştırmaya katılanlardan evlilik yaşamında şiddete maruz kaldığını ifade edenlerin, %16.8'i fiziksel olarak, %41.9'u sözel olarak, %41.3'ü duygusal olarak şiddete uğradıklarını ifade etmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, evli bireylerin öfke ifade tarzlarını belirlemek amacıyla Speilberg (1988) tarafından geliştirilen, Özer (1994) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği", Yung ve Vonk (2011) tarafından geliştirilen, Akın ve arkadaşları (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan "Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği" ve araştırmacı tarafından geliştirilmiş "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

3.3.1. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği (SÖÖTÖ)

Spielberger, ve arkadaşları (1983) ölçeği ilk olarak Durumluk-Sürekli Öfke Ölçeği olarak geliştirilmişler, sonra bu ölçek, Öfke İfadesi Ölçeği ile birleştirilerek Sürekli Öfke İfadesi Ölçeği olarak tanımlanmıştır (Spielberger, 1988). 34 madde, dört alt ölçekten oluşan ölçek, öfke duygusunu ve ifadesini ölçmek için geliştirilmiştir. Durumluk Öfke 10 maddeden oluşmaktadır. Öfke İfade Tarzları Ölçeği'nin alt ölçekleri ise: Öfke Dışa Yönelik sekiz madde; Öfke İç Yönelik sekiz madde; Öfke Kontrol sekiz madde. Sürekli Öfke, bireyin genelde durumluk öfke eğilimini ölçerken; diğer üç ölçek ise, bireyin genel olarak öfkesini içte tutma (Öfke İç), dışa vurma (Öfke Dışa) ve kontrol (Öfke Kontrol) eğilimlerini ölçmek için geliştirilmiştir.

Spielberger ve arkadaşları (1983) ölçeğin güvenirlik ve geçerlik çalışması için 270 askere ve 146 üniversite öğrencisine ölçeği uygulamıştır. Uygulama neticesindeki verilere göre ölçeğin iç tutarlılığı kapsamında madde toplam korelasyonları .14 ile .56 ve Cronbach Alfa değerleri .73 ile .84 arasında görülmüştür. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmasında ölçeğin Buss-Durke Hostilite Ölçeği ile korelasyonu .27 ile .32 arasında, Durumluk Öfke Ölçeği ile korelasyonu .22 ile .44 arasında bulunmuştur. Yapı geçerliliği için ölçek hipertansiyon

hastalarına uygulanmıştır. Faktör analizi sonuçlarına göre Durumluk Sürekli Öfke İfadesi Ölçeği'nden yüksek puan aldıkları görülmüştür (Spielberger ve arkadaşları 1983; akt., Özer, 1994).

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Özer (1994) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin ülkemizde kullanılabilirlik durumunu inceleyen çalışmada "Sürekli Öfke" boyutu için .79; "kontrol altına alınmış öfke" boyutu için .84 "dışa vurulmuş öfke" boyutu için .78 ve "bastırılmış öfke" boyutu için ise .62 olduğu görülmüştür. Ölçüt bağıntılı geçerlik için Sürekli Öfke Ölçeği puanları ile Öfke Envanteri arasındaki korelasyonların .41 ile .59 aralığında olduğu görülmüştür. Bu değerler ölçeklerin orjinalindeki verilerle büyük oranda tutarlılık göstermektedir.

3.3.2. Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği

Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği, kişilerin partnerlerine karşı uyguladıkları şiddet olarak tanımlanan davranışları için sorumluluk düzeylerine yönelik tutumlarının farklı açılardan ölçülmesi amacı ile geliştirilmiştir (Yun ve Vonk, 2011).

Ölçek, bireyin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu özelliklerini belirlemek için bireyin kendisiyle ilgili bilgi vermesine dayalı 5'li likert tip (1 Hiç katılmıyorum-5 Tamamen katılıyorum) olarak hazırlanmıştır. Ölçek 20 maddeden ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar: Minimize etme (dört madde), Şiddeti kabul etme (beş madde), Partneri suçlama (dört madde), Dışsal faktörleri suçlama (dört madde) olarak bulunmuştur. Her bir alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin ilgili alt boyuta dair şiddet sorumluluğuna sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır (Akın ve ark, 2013).

Yun ve Vonk (2011) tarafından geliştirilen bu ölçekte; alt ölçeklere ait maddelerin faktör yükleri; minimize etme için .41 - .82, şiddeti kabul etme için .45 - .73, partneri suçlama için .67 - .79 ve dışsal faktörleri suçlama için .57 - .73 arasında bulunmuştur. Maddelerin faktörleri üzerindeki yükler .40'ın üzerinde bulunan dört faktör toplam varyansın % 58'ini

açıklamaktadır. İç tutarlık güvenilirlik katsayıları ölçekler için sırasıyla .83, .75, .82 ve .76 olarak görülmüştür. Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğu Ölçeği'nin dört alt ölçeği ile şiddet davranışı arasında dışsal faktörleri suçlama alt ölçeği dışında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ölçeğin, geçerlik güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgular geçerlik ve güvenilirliğinin sağlandığını göstermektedir (Akın ve ark., 2013).

Ölçek, Akın ve arkadaşları (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Akın ve arkadaşlarının uyarlama çalışması 548 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 327'si kadınlardan (%59.7) ve 221' i erkeklerden (%40.3) oluşmaktadır. Ülkemizde bu ölçeğin kullanılabilirlik koşullarını irdeleyen bu çalışmada Cronbach alfa minimize etme alt boyutu için .71, şiddeti kabul etme alt boyutu için .58, partneri suçlama alt boyutu için .77 ve dışsal faktörleri suçlama alt boyutu için .64 olarak görülmüştür. 548 üniversite öğrencisinden elde edilen bulgulara göre dört boyutlu model için uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde uyum indeksi değerleri: $\chi^2= 498.81$, $sd= 158$, $RMSEA= .063$, $CFI= .90$, $IFI= .90$, $GFI= .92$, $SRMR= .072$ olarak görülmüştür. Ölçeğin faktör yükleri minimize etme alt boyutu için .24 ile .70, şiddeti kabul etme alt boyutu için .31 ile .64, partneri suçlama alt boyutu için .55 ile .85, dışsal faktörleri suçlama alt boyutu için .47 ile .68 arasında bulunmuştur.

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada evli bireylerin “yaşı, cinsiyeti, sosyo-ekonomik düzeyi, eğitim durumu, eşinin eğitim durumu, evlenme şekilleri, evlenme yaşı, evlilik yaşı, çocuk sayısı, en uzun yaşanan yerleşim birimi, çocukken şiddete maruz kalma, çocukken maruz kalınan şiddetin türü, evlilik yaşamında şiddete maruz kalma ve evlilik yaşamında maruz kalınan şiddetin türü” gibi demografik bilgiler Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla elde edilmiştir. Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.4. Uygulama ve Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanmasında Okul yöneticileriyle görüşülerek Okul psikolojik danışmanları ve öğretmenleri yardımıyla öğrencilerin anne ve babalarına, evli öğretmen ve personellerine ölçekler uygulanmıştır.

Araştırma grubunu oluşturan evli bireylerin demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, eğitim düzeyi, eşinin eğitim düzeyi, evlenme şekli, evlenme yaşı, evlilik yaşı, çocuk sayısı, çocukken şiddete maruz kalma, çocukken maruz kalınan şiddetin türü, evlilikte şiddete maruz kalma ve evlilik yaşamında maruz kalınan şiddetin türü) için frekans ve yüzde değerleri saptanmıştır. Araştırmada evli bireylerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ve yakın ilişkilerde şiddet sorumluluklarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Ayrıca, Evli bireylerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile şiddet sorumlulukları arasında ilişkiyi belirlemek amacıyla da Pearson momentler korelasyon analizi kullanılmıştır.

Elde edilen verilerin istatistiksel analizi için SPSS 13.0 (Statistical Packet for Social Sciences-Sosyal Bilimler için istatistik Paket Program) kullanılmıştır. Sonuçlar .05 manidarlık düzeyinde sınanmış, diğer manidarlık düzeyleri ayrıca belirtilmiş ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar haline getirilmiştir.

IV. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, uygulanan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular ve açıklamalar araştırmanın alt problemlerine göre verilmiştir.

Evli Bireylerin Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzları Puan Ortalamalarının Bazı Demografik Değişkenlere Göre Anlamlı Düzeyde Farklaşım Farklaşmadığına Yönelik Bulgular:

Evli bireylerin cinsiyetlerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 4.1’de yer almıştır.

Tablo 4.1 Evli Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (t Testi)

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	P
Sürekli Öfke	Kadın	368	1.93	0.590	1.822	0.069
	Erkek	360	1.86	0.499		
Öfke İçerme	Kadın	368	1.90	0.529	1.341	0.180
	Erkek	360	1.85	0.463		
Öfke Dışarı Vurma	Kadın	367	1.76	0.464	-2.300	0.022*
	Erkek	359	1.84	0.484		
Öfke Kontrolü	Kadın	369	2.54	0.607	-0.660	0.509
	Erkek	361	2.57	0.646		

*p<0.05

Öfke Dışarı Vurma alt boyutu için kadınların puan ortalamaları 1.76 iken, erkeklerin puan ortalamaları 1.84'tür. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, kadınlar ile erkekler arasında Öfke Dışarı Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t:-2.3. p<0.05). Buna göre; kadınların Öfke Dışarı Vurma puan ortalamaları, erkeklerin Öfke Dışarı Vurma puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Evli bireylerin cinsiyetlerine göre, Sürekli Öfke, Öfke İçerme ve Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin yaş gruplarına göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.2’de yer almıştır.

Tablo 4.2 Evli Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Yaş Grupları	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Sürekli Öfke	25 Yaş ve Altı (1)	50	1.94	0.511	1.087	0.366	-
	26-30 Yaş (2)	122	1.84	0.487			
	31-35 Yaş (3)	150	1.84	0.547			
	36-40 Yaş (4)	178	1.92	0.563			
	41-45 Yaş (5)	99	1.97	0.503			
	46 Yaş ve Üzeri (6)	93	1.95	0.653			
Öfke İçerme	25 Yaş ve Altı (1)	50	1.83	0.435	0.885	0.490	-
	26-30 Yaş (2)	123	1.83	0.468			
	31-35 Yaş (3)	149	1.85	0.539			
	36-40 Yaş (4)	179	1.87	0.478			
	41-45 Yaş (5)	99	1.95	0.475			
	46 Yaş ve Üzeri (6)	92	1.92	0.534			
Öfke Dışarı Vurma	25 Yaş ve Altı (1)	50	1.84	0.477	0.618	0.686	-
	26-30 Yaş (2)	123	1.78	0.492			
	31-35 Yaş (3)	149	1.77	0.478			
	36-40 Yaş (4)	178	1.80	0.453			
	41-45 Yaş (5)	99	1.86	0.467			
	46 Yaş ve Üzeri (6)	91	1.82	0.482			
Öfke Kontrolü	25 Yaş ve Altı (1)	50	2.57	0.623	0.532	0.752	-
	26-30 Yaş (2)	123	2.61	0.614			
	31-35 Yaş (3)	150	2.58	0.629			
	36-40 Yaş (4)	179	2.51	0.649			
	41-45 Yaş (5)	99	2.59	0.631			
	46 Yaş ve Üzeri (6)	93	2.61	0.625			

*p<0.05

Evli bireylerin yaş gruplarına göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Evli bireylerin gelirlerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.3’te yer almıştır.

Tablo 4.3 Evli Bireylerin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Gelir Düzeyi Puan ortalamaları	N	\bar{X}	Ss	F	P	Fark
Sürekli Öfke	750 TL ve Altı (1)	181	1.87	0.679	1.403	0.231	-
	751-1500 TL (2)	196	1.91	0.509			
	1501-2500 TL(3)	176	1.85	0.481			
	2501-3500 TL(4)	86	1.99	0.542			
	3500 TL ve Üzeri (5)	57	1.99	0.439			
Öfke Vurma İçer	750 TL ve Altı (1)	181	1.86	0.555	2.061	0.084	-
	751-1500 TL (2)	197	1.82	0.514			
	1501-2500 TL(3)	176	1.90	0.464			
	2501-3500 TL(4)	85	1.94	0.436			
	3500 TL ve Üzeri (5)	57	2.00	0.430			
Öfke Vurma Dışa	750 TL ve Altı (1)	179	1.73	0.478	4.065	0.003	1-4.5*
	751-1500 TL (2)	196	1.76	0.478			
	1501-2500 TL(3)	176	1.83	0.463			
	2501-3500 TL(4)	86	1.91	0.479			
	3500 TL ve Üzeri (5)	57	1.95	0.449			
Öfke Kontrolü	750 TL ve Altı (1)	182	2.57	0.709	0.195	0.941	-
	751-1500 TL (2)	197	2.55	0.580			
	1501-2500 TL(3)	176	2.57	0.611			
	2501-3500 TL(4)	86	2.59	0.672			
	3500 TL ve Üzeri (5)	57	2.50	0.546			

*p<0.05

Sosyo ekonomik düzeye göre Sürekli Öfke alt boyutu için geliri 750 TL ve altında olanların puan ortalamaları 1.73 iken, geliri 751-1500 TL olanların puan ortalamaları 1.76, 1501-2500 TL olanların puan ortalamaları 1.83, 2501-3500 TL olanların puan ortalamaları 1.91, gelir düzeyi 3500 TL ve üzeri olanların puan ortalamaları ise 1.95'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı gelir düzeylerindeki kişiler arasında Öfke Dışa Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 4.065. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, 750 TL ve altında geliri olanların Öfke Dışa vurma puan ortalamaları, 1501-2500 TL ve 2501-3500 TL geliri olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin sosyo ekonomik düzeylerine göre, Sürekli Öfke, Öfke İçe Vurma ve Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin eğitim durumlarına göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.4'te yer almıştır.

Tablo 4.4 Evli Bireylerin Eğitim Durumuna Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Eğitim Düzeyi Puan Ortalamaları	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Sürekli Öfke	Okur-Yazar Değil (1)	27	1.76	0.698	1.543	0.174	-
	İlkokul (2)	215	1.83	0.580			
	Ortaokul(3)	112	1.89	0.583			
	Lise(4)	133	1.94	0.533			
	Üniversite(5)	218	1.95	0.495			
	Lisansüstü(6)	23	1.86	0.338			
Öfke İçe Vurma	Okur-Yazar Değil (1)	27	1.72	0.447	6.213	0.000	5-1.2.3*
	İlkokul (2)	214	1.81	0.565			
	Ortaokul(3)	113	1.77	0.465			
	Lise(4)	133	1.90	0.486			
	Üniversite(5)	218	2.01	0.436			
	Lisansüstü(6)	23	1.77	0.364			
Öfke Dışa Vurma	Okur-Yazar Değil (1)	27	1.67	0.436	4.450	0.001	2-5*
	İlkokul (2)	213	1.71	0.497			
	Ortaokul(3)	113	1.76	0.473			
	Lise(4)	132	1.85	0.440			
	Üniversite(5)	218	1.88	0.476			
	Lisansüstü(6)	23	1.97	0.317			
Öfke Kontrolü	Okur-Yazar Değil (1)	27	2.51	0.565	0.833	0.526	-
	İlkokul (2)	216	2.54	0.699			
	Ortaokul (3)	113	2.50	0.611			
	Lise (4)	133	2.57	0.609			
	Üniversite (5)	218	2.58	0.596			
	Lisansüstü (6)	23	2.77	0.377			

*p<0.05

Öfke İçe Vurma alt boyutu için okur-yazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 1.72 iken, ilkokul mezunlarının puan ortalamaları 1.81, ortaokul mezunlarının puan ortalamaları 1.77, lise

mezunlarının puan ortalamaları 1.90, üniversite mezunlarının puan ortalamaları 2.01, yüksek lisans mezunlarının puan ortalamaları 1.77'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı eğitim düzeylerindeki kişiler arasında Öfke İçerme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 6.213. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, üniversite mezunların Öfke içerme puan ortalamaları, okur-yazar olmayan, ilkokul ve ortaokul mezunlarının puan ortalamalarından daha yüksektir.

Eğitim durumuna göre Öfke Dışarı Vurma alt boyutu için puan ortalamaları okur yazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 1.67 iken, ilkokul mezunlarının puan ortalamaları 1.71, ortaokul mezunlarının puan ortalamaları 1.76, lise mezunlarının puan ortalamaları 1.85, üniversite mezunlarının puan ortalamaları 1.88, yüksek lisans mezunlarının puan ortalamaları 1.97'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı eğitim düzeylerindeki kişiler arasında Öfke Dışarı Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 4.450, $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, üniversite mezunların Öfke Dışarı Vurma puan ortalamaları, ilkokul mezunlarının puan ortalamalarından daha yüksektir.

Evli bireylerin, eğitim düzeylerine göre Sürekli Öfke ve Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin eğitim durumlarına göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.5'te yer almıştır.

Tablo 4.5 Evli Bireylerin Eşinin Eğitim Durumuna Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Eşin Eğitim Düzeyi Puan ortalamaları	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Sürekli Öfke	Okur-Yazar Değil (1)	31	1.68	0.392	2.470	0.031	1-4*
	İlkokul (2)	225	1.84	0.600			
	Ortaokul(3)	130	1.94	0.583			
	Lise (4)	163	1.94	0.530			
	Üniversite (5)	164	1.90	0.476			

	Lisansüstü (6)	11	2.15	0.365			
Öfke İçe Vurma	Okur-Yazar Değil (1)	31	1.68	0.458	6.902	0.000	1.2-4.5*
	İlkokul (2)	225	1.77	0.486			
	Ortaokul(3)	131	1.82	0.515			
	Lise (4)	163	1.98	0.516			
	Üniversite (5)	163	2.00	0.449			
	Lisansüstü (6)	11	1.94	0.346			
Öfke Dışa Vurma	Okur-Yazar Değil (1)	30	1.63	0.473	2.830	0.015	2-5*
	İlkokul (2)	224	1.73	0.459			
	Ortaokul(3)	131	1.83	0.522			
	Lise (4)	162	1.86	0.474			
	Üniversite (5)	164	1.86	0.454			
	Lisansüstü (6)	11	1.82	0.371			
Öfke Kontrolü	Okur-Yazar Değil (1)	31	2.59	0.773	0.941	0.454	-
	İlkokul (2)	226	2.50	0.660			
	Ortaokul(3)	131	2.55	0.664			
	Lise (4)	163	2.64	0.575			
	Üniversite (5)	164	2.55	0.576			
	Lisansüstü (6)	11	2.60	0.450			

*p<0.05

Sürekli Öfke alt boyutu için eşi okuryazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 1.68 iken, eşi ilkokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.84, eşi ortaokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.94, eşi lise mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.94, eşi üniversite mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.90, eşi lisans üstü mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 2.15'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı eğitim düzeylerindeki eşler arasında Sürekli Öfke alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 2.470, p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, eşi okuryazar olmayan kişilerin puan ortalamaları, eşi lise mezunu olan kişilerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Öfke İçe Vurma alt boyutu için eşi okuryazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 1.68 iken, eşi ilkokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.77, eşi ortaokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.82, eşi lise mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.98, eşi üniversite mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 2.00 eşi lisansüstü mezunu olan kişilerin puan

ortalamları 1.94'tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, eşi farklı eğitim düzeylerinde olan bireylerin Öfke İçerme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 6.902. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, eşi okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları, eşi lise ve üniversite mezunu olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Öfke Dışarı Vurma alt boyutu için eşi okuryazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 1.63 iken, eşi ilkokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.73, eşi ortaokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.83, eşi lise mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.86, eşi üniversite mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.86, eşi lisansüstü mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.82'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, eşi farklı eğitim düzeylerinde olan bireylerin Öfke Dışarı Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 2.830. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, eşi ilkokul mezunu olanların puan ortalamaları, eşi üniversite mezunu olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Evlü bireylerin, eşinin eğitim düzeyine göre Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evlü bireylerin evlenme şekillerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.6'da yer almıştır.

Tablo 4.6 Evli Bireylerin Evlenme Şekline Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Evlenme Şekli	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Sürekli Öfke	Görücü Usulüyle (1)	391	1.90	0.552	2.240	0.082	-
	Anlaşarak (2)	231	1.93	0.536			
	Akraba Evliliği (3)	63	1.73	0.509			
	Kaçarak (4)	35	1.86	0.635			
Öfke İçerme	Görücü Usulüyle (1)	391	1.90	0.511	6.097	0.000	1.2-3*

Vurma	Anlaşarak (2)	231	1.92	0.449			
	Akraba Evliliği (3)	63	1.66	0.493			
	Kaçarak (4)	35	1.72	0.562			
Öfke Dışa Vurma	Görücü Usulüyle (1)	392	1.80	0.468			
	Anlaşarak (2)	230	1.85	0.487	2.634	0.049	2-3*
	Akraba Evliliği (3)	62	1.66	0.460			
	Kaçarak (4)	34	1.73	0.477			
Görücü Usulüyle (1)	393	2.60	0.626				
Öfke Kontrolü	Anlaşarak (2)	231	2.58	0.600	3.631	0.013	1-3*
	Akraba Evliliği (3)	63	2.37	0.707			
	Kaçarak (4)	35	2.36	0.618			
	Görücü Usulüyle (1)	393	2.60	0.626			

*p<0.05

Öfke İçerme Vurma alt boyutu için görücü usulü evlenenlerin puan ortalamaları 1.90 iken, anlaşarak evlenenlerin puan ortalamaları 1.92, evlenme şekli akraba evliliği olan kişilerin puan ortalamaları 1.66, kaçarak evlenenlerin puan ortalamaları 1.72'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı şekilde evlenen bireyler arasında Öfke İçerme Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 6.097. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, akraba evliliği yapanların puan ortalamaları, görücü usulü ve anlaşarak evlenenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Öfke Dışa Vurma alt boyutu için görücü usulü evlenenlerin puan ortalamaları 1.80 iken, anlaşarak evlenenlerin puan ortalamaları 1.85, evlenme şekli akraba evliliği olan kişilerin puan ortalamaları 1.66, kaçarak evlenenlerin puan ortalamaları 1.73'tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı şekilde evlenen kişilerin Öfke Dışa Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 2.634. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, anlaşarak evlenenlerin puan ortalamaları, akraba evliliği yapanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Öfke Kontrolü alt boyutu için görücü usulü evlenenlerin puan ortalamaları 2.60 iken, anlaşarak evlenenlerin puan ortalamaları 2.58, evlenme şekli akraba evliliği olan kişilerin puan ortalamaları 2.37, kaçarak evlenen puan ortalamaları 2.36'dır. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı şekilde evlenen kişilerin Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında

anlamli bir farklılık bulunmuştur (F: 3.631. $p<0.05$). Görücü usulü ile evlenenlerin puan ortalamaları, akraba evliliği ve kaçarak evlenenlerin puan ortalamalarından daha yüksektir.

Evli bireylerin, evlenme şekline göre Sürekli Öfke alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin evlenme yaşlarına göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.7’de yer almıştır.

Tablo 4.7 Evli Bireylerin Evlenme Yaşına Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Evlenme Yaşı	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Sürekli Öfke	15-20 Yaş (1)	281	1.85	0.585	2.901	0.056	-
	21-25 Yaş (2)	292	1.90	0.508			
	26 Yaş ve Üzeri (3)	151	1.98	0.548			
Öfke İççe Vurma	15-20 Yaş (1)	282	1.84	0.542	9.451	0.000	1.2-3*
	21-25 Yaş (2)	291	1.83	0.452			
	26 Yaş ve Üzeri (3)	151	2.03	0.464			
Öfke Dışa Vurma	15-20 Yaş (1)	279	1.72	0.471	7.725	0.000	2-3*
	21-25 Yaş (2)	292	1.81	0.457			
	26 Yaş ve Üzeri (3)	151	1.91	0.495			
Öfke Kontrolü	15-20 Yaş (1)	283	2.56	0.638	0.012	0.988	-
	21-25 Yaş (2)	292	2.55	0.638			
	26 Yaş ve Üzeri (3)	151	2.56	0.591			

* $p<0.05$

Öfke İççe Vurma alt boyutu için 15-20 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 1.84 iken, 21-25 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 1.83, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin puan ortalamaları 2.03’tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yaşlarda evlenenler arasında Öfke İççe Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 9.451. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 15-25 yaşlarında evlenenlerin

puan ortalamaları, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Öfke Dışa Vurma alt boyutu için 15-20 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 1.72 iken, 21-25 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 1.81, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin puan ortalamaları 1.91'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yaşlarda evlenenler arasında Öfke Dışa Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 7.725. $p < 0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 21-25 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Evli bireylerin, evlenme yaşına göre Sürekli Öfke ve Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin evlilik süresine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.8'de yer almıştır.

Tablo 4.8 Evli Bireylerin Evlilik Süresine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Evlilik Süresi	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Sürekli Öfke	1-5 Yıl (1)	115	1.83	0.461	1.489	0.204	-
	5-10 Yıl (2)	97	1.99	0.512			
	10-15 Yıl (3)	205	1.90	0.552			
	15-20 Yıl (4)	154	1.85	0.572			
	20 ve Üzeri (5)	152	1.93	0.597			
Öfke Vurma İçer	1-5 Yıl (1)	115	1.85	0.422	1.473	0.208	-
	5-10 Yıl (2)	98	1.85	0.447			
	10-15 Yıl (3)	204	1.92	0.532			
	15-20 Yıl (4)	155	1.81	0.501			
	20 ve Üzeri (5)	151	1.91	0.527			
Öfke Vurma Dışa	1-5 Yıl (1)	115	1.86	0.473	0.841	0.499	-
	5-10 Yıl (2)	98	1.79	0.449			
	10-15 Yıl (3)	204	1.78	0.479			
	15-20 Yıl (4)	154	1.76	0.501			

	20 ve Üzeri (5)	150	1.81	0.462			
Öfke Kontrolü	1-5 Yıl (1)	115	2.61	0.641			
	5-10 Yıl (2)	98	2.48	0.570			
	10-15 Yıl (3)	205	2.57	0.637	1.104	0.354	-
	15-20 Yıl (4)	155	2.61	0.635			
	20 ve Üzeri (5)	152	2.50	0.633			

*p<0.05

Evli bireylerin evlilik süresine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Evli bireylerin çocuk sayılarına göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.9'da yer almıştır.

Tablo 4.9 Evli Bireylerin Çocuk Sayılarına Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Çocuk Sayısı	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Sürekli Öfke	Yok (1)	46	1.77	0.553			
	Tek Çocuk (2)	125	1.94	0.469			
	2-3 (3)	367	1.95	0.515	4.629	0.001	2.3-5*
	4-5 (4)	102	1.84	0.668			
	6 ve Üzeri (5)	81	1.70	0.593			
Öfke Vurma İçer	Yok (1)	46	1.76	0.422			
	Tek Çocuk (2)	125	1.89	0.425			
	2-3 (3)	367	1.97	0.523	8.735	0.000	2.3-5*
	4-5 (4)	103	1.70	0.440			2-4
	6 ve Üzeri (5)	80	1.75	0.510			
Öfke Vurma Dışa	Yok (1)	46	1.64	0.480			
	Tek Çocuk (2)	125	1.85	0.408			
	2-3 (3)	367	1.86	0.505	4.688	0.001	3-1.4*
	4-5 (4)	103	1.71	0.392			
	6 ve Üzeri (5)	78	1.71	0.485			
Öfke Kontrolü	Yok (1)	46	2.46	0.756			
	Tek Çocuk (2)	125	2.56	0.554			
	2-3 (3)	368	2.56	0.621	0.711	0.585	-
	4-5 (4)	103	2.63	0.638			
	6 ve Üzeri (5)	81	2.53	0.675			

*p<0.05

Sürekli Öfke alt boyutu için çocuğa sahip olmayanların puan ortalamaları 1.77 iken, tek çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.94, 2-3 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.95, 4-5 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.84, 6 ve üzeri çocuğa sahip olanların puan ortalamaları ise 1.70'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı çocuk sayısına sahip kişiler arasında Sürekli Öfke alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 4.629. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 2-3 çocuğu olanların puan ortalamaları, 6 ve daha fazla çocuğu olanların puan ortalamalarından daha yüksektir.

Öfke İçe Vurma alt boyutu için çocuğa sahip olmayanların puan ortalamaları 1.77 iken, tek çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.94, 2-3 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.95, 4-5 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.84, 6 ve üzeri çocuğa sahip olanların puan ortalamaları ise 1.70'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı çocuk sayısına sahip kişiler arasında Öfke İçe Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 8.735 $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 2-3 çocuğu olanların puan ortalamaları, 6 ve daha fazla çocuğu olanların puan ortalamalarından daha yüksek, tek çocuğu olanların puan ortalamaları, 4-5 çocuğu olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Öfke Dışa Vurma alt boyutu için çocuğa sahip olmayanların puan ortalamaları 1.77 iken, tek çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.94, 2-3 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.95, 4-5 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.84, 6 ve üzeri çocuğa sahip olanların puan ortalamaları ise 1.70'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı çocuk sayısına sahip kişiler arasında Öfke Dışa Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 4.688. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 2-3 çocuğu olanların puan ortalamaları, çocuğu olmayan veya 4-5 çocuğu olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin, çocuk sayılarına göre Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin en uzun yaşadıkları yerleşim birimlerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.10'da yer almıştır.

Tablo 4.10 Evli Bireylerin En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Birimine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimi		N	\bar{X}	ss	F	p	Fark
Sürekli Öfke		Köy (1)	133	1.82	0.622	3.476	0.008	2-3*
		Kasaba (2)	91	1.75	0.625			
		İlçe (3)	185	1.97	0.527			
		İl (4)	241	1.93	0.491			
		Büyükşehir (5)	65	1.94	0.528			
Öfke Vurma	İçe	Köy (1)	133	1.72	0.492	12.974	0.000	1.2-3.4*
		Kasaba (2)	92	1.67	0.483			
		İlçe (3)	185	1.98	0.458			
		İl (4)	240	1.97	0.490			
		Büyükşehir (5)	65	1.80	0.488			
Öfke Vurma	Dışa	Köy (1)	132	1.70	0.476	4.971	0.001	1-3.4*
		Kasaba (2)	91	1.69	0.508			
		İlçe (3)	184	1.88	0.478			
		İl (4)	241	1.85	0.444			
		Büyükşehir (5)	65	1.74	0.487			
Öfke Kontrolü		Köy (1)	134	2.49	0.642	2.369	0.051	-
		Kasaba (2)	92	2.58	0.693			
		İlçe (3)	185	2.53	0.596			
		İl (4)	241	2.63	0.598			
		Büyükşehir (5)	65	2.40	0.636			

*p<0.05

Sürekli Öfke alt boyutu için en uzun süre köyde yaşayanların puan ortalamaları 1.82 iken, en uzun süre kasabada yaşayanların puan ortalamaları 1.75, en uzun süre ilçede yaşayanların puan ortalamaları 1.97, en uzun süre ilde yaşayanların puan ortalamaları 1.93, en uzun süre büyükşehirde yaşayanların puan ortalamaları ise 1.94'tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi

sonucunda, farklı yerleşim birimlerinde en uzun süre yaşama açısından kişiler arasında Sürekli Öfke alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 3.476. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, en uzun süre kasabada yaşayanların puan ortalamaları ilçede yaşayanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Öfke İçerme alt boyutu için en uzun süre köyde yaşayanların puan ortalamaları 1.72 iken, en uzun süre kasabada yaşayanların puan ortalamaları 1.67, en uzun süre ilçede yaşayanların puan ortalamaları 1.98, en uzun süre ilde yaşayanların puan ortalamaları 1.97, en uzun süre büyükşehirde yaşayanların puan ortalamaları ise 1.80'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yerleşim birimlerinde en uzun süre yaşama açısından kişiler arasında Öfke İçerme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 12.974 $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, en uzun süre köyde veya kasabada yaşayanların puan ortalamaları, ilçede veya ilde yaşayanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Öfke Dışerme alt boyutu için en uzun süre köyde yaşayanların puan ortalamaları 1.70 iken, en uzun süre kasabada yaşayanların puan ortalamaları 1.69, en uzun süre ilçede yaşayanların puan ortalamaları 1.88, en uzun süre ilde yaşayanların puan ortalamaları 1.85, en uzun süre büyükşehirde yaşayanların puan ortalamaları ise 1.74'tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yerleşim birimlerinde en uzun süre yaşama açısından kişiler Öfke Dışerme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 4.971. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, en uzun süre köyde yaşayanların puan ortalamaları, ilçede ve ya ilde yaşayanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Evli bireylerin, en uzun süre yaşadığı yerleşim birimine göre Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin çocukken şiddete maruz kalma durumlarına göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 4.11’de yer almıştır.

Tablo 4.11 Evli Bireylerin Çocukken Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (t Testi)

Alt Boyutlar	Çocukken Şiddete Maruz Kalma	N	\bar{X}	Ss	t	P
Sürekli Öfke	Evet	208	1.90	0.607	0.187	0.852
	Hayır	515	1.89	0.525		
Öfke İçerme	Evet	209	1.82	0.530	-1.965	0.049*
	Hayır	514	1.90	0.482		
Öfke Dışarı Vurma	Evet	207	1.86	0.517	2.191	0.029*
	Hayır	514	1.77	0.456		
Öfke Kontrolü	Evet	209	2.54	0.648	-0.388	0.698
	Hayır	516	2.56	0.620		

*p<0.05

Öfke İçerme alt boyutu için çocukken şiddete maruz kalanların puan ortalamaları 1.82 iken, şiddete maruz kalmayanların puan ortalamaları 1.90'dır. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, çocukken şiddete maruz kalanlar ile kalmayanlar arasında Öfke İçerme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t: -1.965. p>0.05). Buna göre; çocukken şiddete maruz kalanların Öfke İçerme puan ortalamaları, çocukken şiddete maruz kalmayanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Öfke Dışarı Vurma alt boyutu için çocukken şiddete maruz kalanların puan ortalamaları 1.86 iken, şiddete maruz kalmayanların puan ortalamaları 1.77'dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, çocukken şiddete maruz kalanlar ile kalmayanlar arasında Öfke Dışarı Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t:2.191. p<0.05). Buna göre; çocukken şiddete maruz kalanların Öfke Dışarı Vurma puan ortalamaları, çocukken şiddete maruz kalmayanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin, çocukken şiddete maruz kalma durumlarına göre Sürekli Öfke ve Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin çocukken maruz kaldıkları şiddet türüne göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.12’de yer almıştır.

Tablo 4.12 Evli Bireylerin Çocukken Maruz Kalınan Şiddetin Türüne Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Çocukken Yaşanan Şiddetin Türü	N	\bar{X}	Ss	F	P	Fark
Sürekli Öfke	Fiziksel (1)	102	1.96	0.536	1.199	0.304	-
	Sözel (2)	47	1.89	0.658			
	Duygusal (3)	59	1.81	0.677			
Öfke Vurma	İçer Fiziksel (1)	102	1.82	0.515	0.946	0.390	-
	Sözel (2)	47	1.89	0.459			
	Duygusal (3)	60	1.75	0.602			
Öfke Vurma	Dışar Fiziksel (1)	100	1.93	0.502	3.582	0.030	1-3*
	Sözel (2)	47	1.90	0.423			
	Duygusal (3)	60	1.71	0.581			
Öfke Kontrolü	Fiziksel (1)	102	2.51	0.652	0.672	0.512	-
	Sözel (2)	47	2.64	0.558			
	Duygusal (3)	60	2.51	0.708			

*p<0.05

Öfke Dışa Vurma alt boyutu için çocukken fiziksel şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 1.93 iken, çocukken sözel şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 1.90, çocukken duygusal şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 1.71’dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, çocukken şiddete maruz kalma biçimleri arasında Öfke Dışa Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 3.582. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, fiziksel şiddete maruz kalanların puan ortalamaları, duygusal şiddete maruz kalanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin, çocukken maruz kaldığı şiddetin türüne göre Sürekli Öfke, Öfke İçerme ve Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin evlilikte şiddete maruz kalma durumlarına göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 4.13'te yer almıştır.

Tablo 4.13 Evli Bireylerin Evlilik Yaşamında Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (t Testi)

Alt Boyutlar	Evlilikte Şiddete Maruz Kalma	N	\bar{X}	Ss	t	P
Sürekli Öfke	Evet	178	1.86	0.586	-0.851	0.395
	Hayır	536	1.90	0.533		
Öfke İçerme	Evet	179	1.78	0.518	-2.779	0.006*
	Hayır	535	1.90	0.487		
Öfke Dışarı	Evet	177	1.78	0.489	-0.528	0.597
	Hayır	535	1.80	0.474		
Öfke Kontrolü	Evet	179	2.52	0.656	-1.013	0.312
	Hayır	537	2.57	0.621		

*p<0.05

Öfke İçerme alt boyutu için evliyken şiddete maruz kalanların puan ortalamaları 1.78 iken, şiddete maruz kalmayanların puan ortalamaları 1.90'dır. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, evliyken şiddete maruz kalanlar ile kalmayanlar arasında Öfke İçerme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t: -2.779. p<0.05). Buna göre; evliyken şiddete maruz kalanların Öfke İçerme puan ortalamaları, evliyken şiddete maruz kalmayanlardan anlamlı derecede daha düşüktür.

Evli bireylerin, evlilik yaşamında maruz kaldığı şiddete göre Sürekli Öfke, Öfke Dışarı

Vurma ve Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin evlilikte maruz kalınan şiddet türüne göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.14’te yer almıştır.

Tablo 4.14 Evli Bireylerin Evlilik Yaşamında Maruz Kaldıkları Şiddetin Türüne Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Evlilikte Yaşanan Şiddetin Türü	N	\bar{X}	Ss	F	p	Fark
Sürekli Öfke	Fiziksel (1)	30	1.84	0.662	0.067	0.935	-
	Sözel (2)	75	1.88	0.559			
	Duygusal (3)	73	1.86	0.588			
Öfke Vurma	İçe Fiziksel (1)	30	1.62	0.502	3.669	0.027	1-2*
	Sözel (2)	75	1.90	0.511			
	Duygusal (3)	74	1.74	0.513			
Öfke Vurma	Dışa Fiziksel (1)	28	1.62	0.428	3.285	0.040	1-2*
	Sözel (2)	75	1.88	0.457			
	Duygusal (3)	74	1.75	0.525			
Öfke Kontrolü	Fiziksel (1)	30	2.47	0.829	0.492	0.612	-
	Sözel (2)	75	2.58	0.589			
	Duygusal (3)	74	2.48	0.648			

*p<0.05

Öfke İçe Vurma alt boyutu için evliyken fiziksel şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 1.62 iken, evliyken sözel şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 1.90, evliyken duygusal şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 1.74’tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, evliyken şiddete maruz kalma biçimleri arasında Öfke İçe Vurma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 3.669. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, fiziksel şiddet maruz kalanların puan ortalamaları, sözel şiddete maruz kalanların puan ortalamalarından daha düşüktür.

Öfke Dışa Vurma alt boyutu için evliyken fiziksel şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 1.62 iken, evliyken sözel şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 1.88, evliyken duygusal şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 1.75’tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, evliyken şiddete maruz kalma biçimleri arasında Öfke Dışa Vurma

alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 3.285. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, fiziksel şiddet maruz kalanların puan ortalamaları, sözel şiddete maruz kalanların puan ortalamalarından daha düşüktür.

Evli bireylerin, evlilik yaşamında maruz kaldığı şiddetin türüne göre Sürekli Öfke ve Öfke Kontrolü alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli Bireylerin Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğunun Bazı Demografik Değişkenlere Göre Anlamlı Düzeyde Farklaşıp Farklaşmadığına Yönelik Bulgular:

Evli bireylerin cinsiyetlerine göre yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 4.15'te yer almıştır.

Tablo 4.15 Evli Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğunun Analizi (t Testi)

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	P
Minimize Etme	Kadın	373	3.13	1.060	-1.359	0.175
	Erkek	363	3.24	1.125		
Şiddeti Kabul Etme	Kadın	367	2.16	0.550	1.710	0.088
	Erkek	360	2.10	0.429		
Partneri Suçlama	Kadın	369	3.02	1.246	1.319	0.187
	Erkek	363	2.90	1.091		
Dışsal Faktörleri Suçlama	Kadın	369	1.88	1.046	3.166	0.002*
	Erkek	363	1.66	0.815		

* $p<0.05$

Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu için kadınların puan ortalamaları 1.88 iken, erkeklerin puan ortalamaları 1.66'dır. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, kadınlar ile erkekler arasında Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t:3.166. $p<0.05$). Buna göre; kadınların Dışsal Faktörleri Suçlama puan

ortalamaları, erkeklerin Dışsal Faktörleri Suçlama puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin, cinsiyetlerine göre Minimize Etme, Şiddeti Kabul Etme, Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin yaş gruplarına göre yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.17’de yer almıştır.

Tablo 4.16 Evli Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Yaş Grupları	N	\bar{X}	Ss	F	P	Fark
Minimize Etme	25 Yaş ve Altı (1)	50	3.26	1.087	0.232	0.948	-
	26-30 Yaş (2)	123	3.26	1.093			
	31-35 Yaş (3)	150	3.15	1.093			
	36-40 Yaş (4)	181	3.18	1.051			
	41-45 Yaş (5)	101	3.16	1.099			
	46 Yaş ve Üzeri (6)	93	3.14	1.144			
Şiddeti Kabul Etme	25 Yaş ve Altı (1)	50	2.05	0.524	0.792	0.556	-
	26-30 Yaş (2)	123	2.17	0.468			
	31-35 Yaş (3)	149	2.10	0.488			
	36-40 Yaş (4)	178	2.13	0.535			
	41-45 Yaş (5)	99	2.19	0.437			
	46 Yaş ve Üzeri (6)	93	2.15	0.505			
Partneri Suçlama	25 Yaş ve Altı (1)	50	2.60	1.100	2.735	0.019	1-2*
	26-30 Yaş (2)	122	3.16	1.126			
	31-35 Yaş (3)	147	3.05	1.226			
	36-40 Yaş (4)	181	2.95	1.147			
	41-45 Yaş (5)	101	3.12	1.055			
	46 Yaş ve Üzeri (6)	93	2.76	1.198			
Dışsal Faktörleri Suçlama	25 Yaş ve Altı (1)	50	1.76	0.977	0.678	0.640	-
	26-30 Yaş (2)	120	1.75	0.962			
	31-35 Yaş (3)	149	1.66	0.834			
	36-40 Yaş (4)	181	1.82	0.980			
	41-45 Yaş (5)	101	1.77	0.852			
	46 Yaş ve Üzeri (6)	93	1.86	1.049			

*p<0.05

Partneri Suçlama alt boyutu için 25 yaş ve altında olanların puan ortalamaları 2.60 iken, 26-30 yaşında olanların puan ortalamaları 3.16, 31-35 yaşında olanların puan ortalamaları 3.05, 36-40 yaşında olanların puan ortalamaları 2.95, 41-45 yaşında olanların puan ortalamaları 3.12 ve 46 yaş ve üzerinde puan ortalamaları ise 2.76'dır. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yaş gruplarındaki kişiler arasında Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F:2.735. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 25 yaş ve altındakilerin Partnerini suçlama alt boyutu puan ortalamaları 26-30 yaşındakilerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Evli bireylerin, yaş gruplarına göre Minimize Etme, Şiddeti Kabul Etme, Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre şiddet sorumluluğu puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.18'de yer almıştır.

Tablo 4.17 Evli Bireylerin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Gelir Düzeyi Puan Ortalamaları	N	\bar{X}	Ss	F	P	Fark
Minimize Etme	750 TL ve Altı (1)	185	2.97	1.157	8.271	0.000	1.2-3.4*
	751-1500 TL (2)	201	2.98	1.104			
	1501-2500 TL(3)	175	3.42	0.967			
	2501-3500 TL(4)	86	3.51	1.035			
	3500 TL ve Üzeri (5)	57	3.38	0.999			
Şiddeti Kabul Etme	750 TL ve Altı (1)	182	2.09	0.596	0.669	0.613	-
	751-1500 TL (2)	195	2.15	0.501			
	1501-2500 TL(3)	176	2.11	0.409			
	2501-3500 TL(4)	85	2.18	0.461			
	3500 TL ve Üzeri (5)	57	2.16	0.438			
Partneri Suçlama	750 TL ve Altı (1)	183	2.65	1.236	7.936	0.000	1-3.4.5 2-3.4*
	751-1500 TL (2)	200	2.82	1.203			
	1501-2500 TL(3)	175	3.20	1.074			
	2501-3500 TL(4)	86	3.27	0.953			
	3500 TL ve Üzeri (5)	57	3.16	1.113			
Dışsal	750 TL ve Altı (1)	184	1.91	1.049	2.095	0.080	-

Faktörleri	751-1500 TL (2)	201	1.75	0.936
Suçlama	1501-2500 TL(3)	173	1.67	0.851
	2501-3500 TL(4)	86	1.63	0.910
	3500 TL ve Üzeri (5)	57	1.85	0.861

*p<0.05

Minimize Etme alt boyutu için geliri 750 TL ve altında olanların puan ortalamaları 2.97 iken, geliri 751-1500 TL olanların puan ortalamaları 2.98, geliri 1501-2500 TL olanların puan ortalamaları 3.42, geliri 2501-3500 TL olanların puan ortalamaları 3.51, geliri 3500 TL ve üzeri olanların puan ortalamaları ise 3.38'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı gelir düzeylerindeki kişiler arasında Minimize Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 8.271. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 750 TL ve altında geliri olanlar ve 751-1500 TL geliri olanların Minimize Etme puan ortalamaları, 1501-2500 TL ve 2501-3500 TL geliri olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Partneri Suçlama alt boyutu için geliri 750 TL ve altında olanların puan ortalamaları 2.65 iken, geliri 751-1500 TL olanların puan ortalamaları 2.82, geliri 1501-2500 TL olanların puan ortalamaları 3.20, geliri 2501-3500 TL olanların puan ortalamaları 3.27, geliri 3500 TL ve üzeri olanların puan ortalamaları ise 3.16'dır. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı gelir düzeylerindeki kişiler arasında Şiddeti Kabul Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 7.936. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 750 TL altında geliri olanların Partnerini Suçlama puan ortalamaları, 1501 TL ve üzerinde geliri olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşük, 751 TL-1500 TL geliri olanların puan ortalamaları, 1501 TL 3500 TL geliri olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Evli bireylerin, sosyo-ekonomik düzeylerine göre Şiddeti Kabul Etme ve Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin eğitim durumlarına göre şiddet sorumluluğu puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.19’da yer almıştır.

Tablo 4.18 Evli bireylerin Eğitim Durumlarına Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Eğitim Düzeyi Puan ortalamaları	N	\bar{X}	Ss	F	P	Fark
Minimize Etme	Okur-Yazar Değil (1)	27	2.86	0.910	7.439	0.000	2.3-4.5*
	İlkokul (2)	223	2.96	1.146			
	Ortaokul (3)	112	2.93	1.058			
	Lise (4)	134	3.37	1.111			
	Üniversite (5)	217	3.42	0.994			
	Lisansüstü (6)	23	3.63	0.981			
Şiddeti Kabul Etme	Okur-Yazar Değil (1)	26	1.95	0.567	2.769	0.017	3-4.5*
	İlkokul (2)	215	2.11	0.576			
	Ortaokul (3)	113	2.02	0.498			
	Lise (4)	132	2.20	0.443			
	Üniversite (5)	218	2.18	0.428			
	Lisansüstü (6)	23	2.15	0.308			
Partneri Suçlama	Okur-Yazar Değil (1)	26	2.53	0.906	6.552	0.000	5-1.2.3 2-4*
	İlkokul (2)	220	2.72	1.294			
	Ortaokul (3)	112	2.78	1.133			
	Lise (4)	134	3.08	1.124			
	Üniversite (5)	217	3.23	1.066			
	Lisansüstü (6)	23	3.39	0.901			
Dışsal Faktörleri Suçlama	Okur-Yazar Değil (1)	27	2.13	0.917	2.896	0.013	2-5*
	İlkokul (2)	221	1.87	1.041			
	Ortaokul (3)	110	1.81	0.930			
	Lise (4)	134	1.79	1.050			
	Üniversite (5)	217	1.60	0.761			
	Lisansüstü (6)	23	1.64	0.764			

*p<0.05

Minimize Etme alt boyutu için eğitim puan ortalamaları okur-yazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 2.86 iken, ilkokul mezunlarının puan ortalamaları 2.96, ortaokul mezunlarının puan ortalamaları 2.93, lise mezunlarının puan ortalamaları 3.37, üniversite mezunlarının puan ortalamaları 3.42, yüksek lisans mezunlarının puan ortalamaları 3.63’tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı eğitim düzeylerindeki kişiler arasında Minimize Etme alt

boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 7.439. $p<0.05$). Buna göre, ilk ve ortaokul mezunlarının puan ortalamaları, lise ve üniversite mezunlarının puan ortalamalarından daha düşüktür.

Şiddeti Kabul Etme alt boyutu için okur-yazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 1.95 iken, ilkokul mezunlarının puan ortalamaları 2.11, ortaokul mezunlarının puan ortalamaları 2.02, lise mezunlarının puan ortalamaları 2.20, üniversite mezunlarının puan ortalamaları 2.18, yüksek lisans mezunlarının puan ortalamaları 2.15'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı eğitim düzeylerindeki kişiler arasında Şiddeti Kabul Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 2.769. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, ortaokul mezunlarının puan ortalamaları, lise ve üniversite mezunlarının puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Partneri Suçlama alt boyutu için okur-yazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 2.53 iken, ilkokul mezunlarının puan ortalamaları 2.72, ortaokul mezunlarının puan ortalamaları 2.78, lise mezunlarının puan ortalamaları 3.08, üniversite mezunlarının puan ortalamaları 3.23, yüksek lisans mezunlarının puan ortalamaları 3.39'dur. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı eğitim düzeylerindeki kişiler arasında Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 6.552. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, üniversite mezunlarının puan ortalamaları, okuryazar olmayan, ilkokul ve ortaokul mezunlarının puan ortalamalarından daha yüksek, ilkokul mezunlarının puan ortalamaları, lise mezunların puan ortalamalarından daha düşüktür.

Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu için okur-yazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 2.13 iken, ilkokul mezunlarının puan ortalamaları 1.87, ortaokul mezunlarının puan ortalamaları 1.81, lise mezunlarının puan ortalamaları 1.79, üniversite mezunlarının puan ortalamaları 1.60, yüksek lisans mezunlarının puan ortalamaları 1.64'tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı eğitim düzeylerindeki kişiler arasında Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu

puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 2.896. $p < 0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, ilkokul mezunlarının puan ortalamaları, üniversite mezunların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin eşinin eğitim durumuna göre şiddet sorumluluğu puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.20’de yer almıştır.

Tablo 4.19 Evli bireylerin Eşinin Eğitim Durumuna Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Eşin Eğitim Düzeyi Puan ortalamaları	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Minimize Etme	Okur-Yazar Değil (1)	31	2.81	1.083	6.142	0.000	5-1.2.3*
	İlkokul (2)	232	3.03	1.145			
	Ortaokul (3)	133	3.00	1.179			
	Lise (4)	163	3.28	1.032			
	Üniversite (5)	162	3.54	0.914			
	Lisansüstü (6)	11	3.25	1.152			
Şiddeti Kabul Etme	Okur-Yazar Değil (1)	31	2.02	0.453	3.364	0.005	2-4*
	İlkokul (2)	225	2.03	0.512			
	Ortaokul (3)	131	2.16	0.547			
	Lise (4)	161	2.20	0.475			
	Üniversite (5)	164	2.16	0.432			
	Lisansüstü (6)	11	2.30	0.409			
Partneri Suçlama	Okur-Yazar Değil (1)	31	2.74	1.222	8.721	0.000	2-4.5
	İlkokul (2)	229	2.63	1.169			
	Ortaokul (3)	132	2.89	1.188			
	Lise (4)	163	3.11	1.087			
	Üniversite (5)	162	3.33	1.125			
	Lisansüstü (6)	11	3.58	0.913			
Dışsal Faktörleri Suçlama	Okur-Yazar Değil (1)	31	2.23	1.116	2.510	0.029	1-4*
	İlkokul (2)	230	1.79	0.975			
	Ortaokul (3)	131	1.84	0.976			
	Lise (4)	163	1.64	0.841			
	Üniversite (5)	162	1.70	0.894			
	Lisansüstü (6)	11	1.95	1.274			

* $p < 0.05$

Minimize Etme alt boyutu için eşi okuryazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 2.81 iken, eşi ilkokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 3.03, eşi ortaokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 3.00, eşi lise mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 3.28, eşi üniversite mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 3.54, eşi lisansüstü mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 3.25'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, eşleri farklı eğitim düzeylerindeki kişilerin Minimize Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 6.142. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, eşi üniversite mezunu olanların puan ortalamaları, eşi okuryazar olmayan, ilkokul ve ortaokul mezunu olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Şiddeti Kabul Etme alt boyutu için eşi okuryazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 2.74 iken, eşi ilkokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 2.63, eşi ortaokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 2.89, eşi lise mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 3.11, eşi üniversite mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 3.33, eşi lisansüstü mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 3.58'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, eşleri farklı eğitim düzeylerindeki bireylerin Şiddeti Kabul Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 3.364. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, eşi ilkokul mezunu olanların puan ortalamaları, eşi lise mezunu olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Partneri Suçlama alt boyutu için eşi okuryazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 2.74 iken, eşi ilkokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 2.63, eşi ortaokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 2.89, eşi lise mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 3.11, eşi üniversite mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 3.33, eşi lisans üstü mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 3.58'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı eğitim düzeylerindeki eşe sahip bireylerin Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 8.712. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, eşi

ilkokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları, eşi lise ve üniversite mezunu olan kişilerin puan ortalamalarından ve eşi ortaokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları, eşi üniversite mezunu olan kişilerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu için eşi okuryazar olmayan kişilerin puan ortalamaları 2.23 iken, eşi ilkokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.79, eşi ortaokul mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.84, eşi lise mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.64, eşi üniversite mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.70, eşi lisansüstü mezunu olan kişilerin puan ortalamaları 1.95'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, eşleri farklı eğitim düzeylerinde olan kişilerin Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 2.510. $p < 0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, eşi okuryazar olmayanların puan ortalamaları eşi lise mezunu olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin evlenme şekillerine göre şiddet sorumluluğunun anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.21'de yer almıştır.

Tablo 4.20 Evli Bireylerin Evlenme Şekline Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Evlenme Şekli	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Minimize Etme	Görücü Usulüyle (1)	399	3.16	1.091	2.028	0.109	-
	Anlaşarak (2)	230	3.29	1.044			
	Akraba Evliliği (3)	64	3.15	1.172			
	Kaçarak (4)	35	2.83	1.245			
Şiddeti Kabul Etme	Görücü Usulüyle (1)	390	2.15	0.503	3.725	0.011	1.2-3*
	Anlaşarak (2)	231	2.14	0.468			
	Akraba Evliliği (3)	63	1.94	0.431			
	Kaçarak (4)	35	2.04	0.556			
Partneri Suçlama	Görücü Usulüyle (1)	396	2.94	1.191	4.374	0.005	2-4*
	Anlaşarak (2)	229	3.12	1.107			
	Akraba Evliliği (3)	64	2.75	1.212			
	Kaçarak (4)	35	2.46	1.175			

Dışsal Faktörleri Suçlama	Görücü Usulüyle (1)	396	1.86	1.011	4.075	0.007	1-2*
	Anlaşarak (2)	229	1.63	0.799			
	Akraba Evliliği (3)	64	1.83	0.919			
	Kaçarak (4)	35	1.48	0.952			

*p<0.05

Şiddeti Kabul Etme alt boyutu için görücü usulü evlenenlerin puan ortalamaları 2.15 iken, anlaşarak evlenenlerin puan ortalamaları 2.14, evlenme şekli akraba evliliği olan kişilerin puan ortalamaları 1.96, kaçarak evlenen puan ortalamaları 2.04'tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı şekilde evlenen kişiler arasında Şiddeti Kabul Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 3.725. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, akraba evliliği yapanların puan ortalamaları, görücü usulü ve anlaşarak evlenenlerin puan ortalamalarından daha yüksektir.

Partneri Suçlama alt boyutu için görücü usulü evlenenlerin puan ortalamaları 2.94 iken, anlaşarak evlenenlerin puan ortalamaları 3.12, evlenme şekli akraba evliliği olan kişilerin puan ortalamaları 2.75, kaçarak evlenen puan ortalamaları 2.46'dır. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, evlenme şekillerine göre Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 4.374. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, anlaşarak evlenenlerin puan ortalamaları, kaçarak evlenenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu için görücü usulü evlenenlerin puan ortalamaları 1.86 iken, anlaşarak evlenenlerin puan ortalamaları 1.63, evlenme şekli akraba evliliği olan kişilerin puan ortalamaları 1.83, kaçarak evlenen puan ortalamaları 1.48'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı şekilde evlenen eşler arasında Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 4.075. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, görücü usulü ile evlenenlerin puan ortalamaları, anlaşarak evlenenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin, evlenme şekline göre Minimize Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin evlenme yaşlarına göre şiddet sorumluluğunun anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.22’de yer almıştır.

Tablo 4.21 Evli bireylerin Evlenme Yaşına Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Evlenme Yaşı	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Minimize Etme	15-20 Yaş (1)	287	2.93	1.127	13.867	0.000	2-3*
	21-25 Yaş (2)	294	3.37	1.063			
	26 Yaş ve Üzeri (3)	151	3.31	1.005			
Şiddeti Kabul Etme	15-20 Yaş (1)	282	2.08	0.531	3.647	0.027	1.2-3*
	21-25 Yaş (2)	290	2.12	0.470			
	26 Yaş ve Üzeri (3)	151	2.21	0.449			
Partneri Suçlama	15-20 Yaş (1)	284	2.70	1.238	14.328	0.000	1-3*
	21-25 Yaş (2)	293	3.03	1.129			
	26 Yaş ve Üzeri (3)	151	3.31	1.030			
Dışsal Faktörleri Suçlama	15-20 Yaş (1)	284	1.87	1.013	3.677	0.026	1-2*
	21-25 Yaş (2)	293	1.73	0.941			
	26 Yaş ve Üzeri (3)	151	1.62	0.772			

*p<0.05

Minimize Etme alt boyutu için 15-20 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 2.93 iken, 21-25 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 3.37, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin puan ortalamaları 3.31’dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı Yaşlarda evlenenler arasında Minimize Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 13.867. p>0.109). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 21-25 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Şiddeti Kabul Etme alt boyutu için 15-20 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 2.08 iken, 21-25 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 2.12, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin puan

ortalamaları 2.21'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yaşlarda evlenenler arasında Şiddeti Kabul Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 3.647. $p < 0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin puan ortalamaları, 15-25 yaşında evlenenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Partneri Suçlama alt boyutu için 15-20 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 2.70 iken, 21-25 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 3.03, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin puan ortalamaları 3.31'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yaşlarda evlenenler arasında Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 14.328. $p < 0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 15-20 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu için 15-20 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 1.87 iken, 21-25 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları 1.73, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin puan ortalamaları 1.62'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yaşlarda evlenenler arasında Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 3.677. $p < 0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 15-20 yaşında evlenenlerin puan ortalamaları, 26 ya ve üzerinde evlenenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin evlilik süresine göre şiddet sorumluluğunun anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.23'te yer almıştır.

Tablo 4.22 Evli Bireylerin Evlilik Yaşına(Evlilik süresi) Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Evlilik Süresi	N	\bar{X}	ss	P	p	Fark
--------------	----------------	---	-----------	----	---	---	------

Minimize Etme	1-5 Yıl (1)	115	3.29	1.106	1.428	0.223	-
	5-10 Yıl (2)	98	3.15	1.087			
	10-15 Yıl (3)	205	3.28	1.051			
	15-20 Yıl (4)	158	3.16	1.115			
	20 ve Üzeri (5)	155	3.03	1.130			
Şiddeti Kabul Etme	1-5 Yıl (1)	115	2.11	0.472	0.161	0.958	-
	5-10 Yıl (2)	97	2.14	0.429			
	10-15 Yıl (3)	204	2.14	0.482			
	15-20 Yıl (4)	154	2.11	0.509			
	20 ve Üzeri (5)	152	2.13	0.542			
Partneri Suçlama	1-5 Yıl (1)	115	3.08	1.101	1.408	0.230	-
	5-10 Yıl (2)	97	2.91	1.130			
	10-15 Yıl (3)	203	3.05	1.182			
	15-20 Yıl (4)	157	2.95	1.160			
	20 ve Üzeri (5)	155	2.79	1.255			
Dışsal Faktörleri Suçlama	1-5 Yıl (1)	115	1.65	0.766	3.423	0.009	3-5*
	5-10 Yıl (2)	97	1.70	0.970			
	10-15 Yıl (3)	202	1.63	0.834			
	15-20 Yıl (4)	158	1.85	0.995			
	20 ve Üzeri (5)	155	1.95	1.064			

*p<0.05

Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu için 1-5 yıldır evli olanların puan ortalamaları 1.65 iken, 5-10 yıldır evli olanların puan ortalamaları 1.70, 10-15 yıldır evli olanların puan ortalamaları 1.63, 15-20 yıldır evli olanların puan ortalamaları 1.85, 20 yıldan fazla süredir evli olanların puan ortalamaları ise 1.95'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı evlenme süresine sahip kişiler arasında Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 3.423. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 10-15 yıldır evli olanların puan ortalamaları, 20 ve daha fazla yıldır evli olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Evli bireylerin, evlilik yaşına göre Minimize Etme, Şiddeti Kabul Etme, Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin çocuk sayılarına göre şiddet sorumluluğunun anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.24'te yer almıştır.

Tablo 4.23 Evli Bireylerin Çocuk Sayılarına Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Çocuk Sayısı	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Minimize Etme	Yok (1)	47	3.28	1.036	3.610	0.006	2.3-5*
	Tek Çocuk (2)	126	3.32	1.124			
	2-3 (3)	368	3.22	1.062			
	4-5 (4)	106	3.15	1.077			
	6 ve Üzeri (5)	81	2.77	1.168			
Şiddeti Kabul Etme	Yok (1)	46	2.03	0.555	5.787	0.000	2-5*
	Tek Çocuk (2)	125	2.19	0.404			
	2-3 (3)	366	2.18	0.485			
	4-5 (4)	102	2.09	0.536			
	6 ve Üzeri (5)	81	1.92	0.518			
Partneri Suçlama	Yok (1)	47	2.91	1.347	10.789	0.000	1-5 2.3- 4.5*
	Tek Çocuk (2)	126	3.13	1.060			
	2-3 (3)	366	3.13	1.169			
	4-5 (4)	105	2.68	1.155			
	6 ve Üzeri (5)	80	2.31	0.996			
Dışsal Faktörleri Suçlama	Yok (1)	47	1.61	0.855	2.277	0.060	-
	Tek Çocuk (2)	126	1.63	0.850			
	2-3 (3)	366	1.81	0.979			
	4-5 (4)	104	1.70	0.852			
	6 ve Üzeri (5)	81	1.97	1.036			

*p<0.05

Minimize Etme alt boyutu için çocuğa sahip olmayanların puan ortalamaları 1.77 iken, tek çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.94, 2-3 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.95, 4-5 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.84, 6 ve üzeri çocuğa sahip olanların puan ortalamaları ise 1.70'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı çocuk sayısına sahip kişiler arasında Minimize Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 3.610 p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 2-3 çocuğu olanların puan ortalamaları, 6 ve daha fazla çocuğu olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Şiddeti Kabul Etme alt boyutu için çocuğa sahip olmayanların puan ortalamaları 1.77 iken, tek çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.94, 2-3 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.95, 4-5 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.84, 6 ve üzeri çocuğa sahip olanların puan ortalamaları ise 1.70'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı çocuk sayısına sahip kişiler arasında Şiddeti Kabul Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 5.787. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, tek çocuğu olan kişilerin puan ortalamaları, 6 ve daha fazla çocuğu olanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Partneri Suçlama alt boyutu için çocuğa sahip olmayanların puan ortalamaları 1.77 iken, tek çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.94, 2-3 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.95, 4-5 tane çocuğa sahip olanların puan ortalamaları 1.84, 6 ve üzeri çocuğa sahip olanların puan ortalamaları ise 1.70'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı çocuk sayısına sahip kişiler arasında Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 10.789. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 2-3 çocuğu olan kişilerin puan ortalamaları 4 ve daha fazla çocuğu olan kişilerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek, çocuğu olmayan kişilerin puan ortalamaları, 6 ve daha fazla çocuğu olanların puan ortalamalarından daha yüksektir.

Evli bireylerin, çocuk sayılarına göre Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin en uzun yaşadıkları yerleşim birimlerine göre şiddet sorumluluğunun anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.25'te yer almıştır.

Tablo 4.24 Evli bireylerin En Uzun Süre Yaşadığı Yerleşim Birimine Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimi	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Minimize Etme	Köy (1)	136	2.98	1.123	6.117	0.000	1.2-3.4*
	Kasaba (2)	94	2.83	1.170			
	İlçe (3)	185	3.36	1.032			
	İl (4)	242	3.33	1.042			
	Büyükşehir (5)	66	3.09	1.121			
Şiddeti Kabul Etme	Köy (1)	134	2.05	0.556	4.258	0.002	2-3.4*
	Kasaba (2)	91	1.97	0.535			
	İlçe (3)	185	2.15	0.447			
	İl (4)	240	2.19	0.440			
	Büyükşehir (5)	65	2.15	0.546			
Partneri Suçlama	Köy (1)	134	2.64	1.119	13.946	0.000	1.2.5-3.4*
	Kasaba (2)	92	2.43	1.159			
	İlçe (3)	185	3.16	1.085			
	İl (4)	242	3.24	1.125			
	Büyükşehir (5)	66	2.70	1.235			
Dışsal Faktörleri Suçlama	Köy (1)	136	1.94	0.967	2.861	0.023	1-5*
	Kasaba (2)	92	1.85	0.998			
	İlçe (3)	183	1.67	0.907			
	İl (4)	242	1.73	0.917			
	Büyükşehir (5)	66	1.54	0.848			

*p<0.05

Minimize Etme alt boyutu için en uzun süre köyde yaşayanların puan ortalamaları 2.98 iken, en uzun süre kasabada yaşayanların puan ortalamaları 2.83, en uzun süre ilçede yaşayanların puan ortalamaları 3.36, en uzun süre ilde yaşayanların puan ortalamaları 3.33, en uzun süre büyükşehirde yaşayanların puan ortalamaları ise 3.09'dur. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yerleşim birimlerinde en uzun süre yaşama açısından kişiler arasında Minimize Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 6.117. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, en uzun süre köyde veya kasabada yaşayanların puan ortalamaları, ilde veya ilçede yaşayanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Şiddeti Kabul Etme alt boyutu için en uzun süre köyde yaşayanların puan ortalamaları 2.05 iken, en uzun süre kasabada yaşayanların puan ortalamaları 1.97, en uzun süre ilçede

yaşayanların puan ortalamaları 2.15, en uzun süre ilde yaşayanların puan ortalamaları 2.19, en uzun süre büyükşehirde yaşayanların puan ortalamaları ise 2.15'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yerleşim birimlerinde en uzun süre yaşama açısından kişiler arasında Şiddeti Kabul Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 4.258. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, en uzun süre kasabada yaşayanların puan ortalamaları, ilçede veya ilde yaşayanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Partneri Suçlama alt boyutu için en uzun süre köyde yaşayanların puan ortalamaları 2.64 iken, en uzun süre kasabada yaşayanların puan ortalamaları 2.43, en uzun süre ilçede yaşayanların puan ortalamaları 3.16, en uzun süre ilde yaşayanların puan ortalamaları 3.24, en uzun süre büyükşehirde yaşayanların puan ortalamaları ise 2.70'tir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yerleşim birimlerinde en uzun süre yaşama açısından kişiler arasında Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 13.946. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, en uzun süre köy, kasaba veya büyükşehirde yaşayanların puan ortalamaları, ilçe veya ilde yaşayanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha düşüktür.

Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu için en uzun süre köyde yaşayanların puan ortalamaları 1.94 iken, en uzun süre kasabada yaşayanların puan ortalamaları 1.85, en uzun süre ilçede yaşayanların puan ortalamaları 1.67, en uzun süre ilde yaşayanların puan ortalamaları 1.73, en uzun süre büyükşehirde yaşayanların puan ortalamaları ise 1.54'tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, farklı yerleşim birimlerinde en uzun süre yaşama açısından kişiler arasında Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 2.861. $p<0.05$). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, en uzun süre köyde yaşayanların puan ortalamaları, büyükşehirde yaşayanların puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin çocukken şiddete maruz kalma durumlarına göre şiddet sorumluluğunun anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 4.26'da yer almıştır.

Tablo 4.25 Evli bireylerin Çocukken Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (t Testi)

Alt Boyutlar	Çocukken Şiddete Maruz Kalma	N	\bar{X}	ss	T	P
Minimize Etme	Evet	207	3.10	1.086	-1.334	0.183
	Hayır	524	3.22	1.097		
Şiddeti Kabul Etme	Evet	207	2.09	0.506	-1.227	0.220
	Hayır	515	2.14	0.487		
Partneri Suçlama	Evet	206	3.02	1.090	0.882	0.378
	Hayır	521	2.94	1.205		
Dışsal Faktörleri Suçlama	Evet	206	1.91	0.980	2.729	0.006*
	Hayır	521	1.70	0.915		

*p<0.05

Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu için çocukken şiddete maruz kalanların puan ortalamaları 1.91 iken, şiddete maruz kalmayanların puan ortalamaları 1.70'tir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, çocukken şiddete maruz kalanlar ile kalmayanlar arasında Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t: 2.729, p<0.05). Buna göre; çocukken şiddete maruz kalanların Dışsal Faktörleri Suçlama puan ortalamaları, çocukken şiddete maruz kalmayanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin, çocukken şiddete maruz kalma durumlarına göre Minimize Etme, Şiddeti Kabul Etme, Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin çocukken maruz kaldıkları şiddet türüne göre şiddet sorumluluğunun anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.27'de yer almıştır.

Tablo 4.26 Evli bireylerin Çocukken Maruz Kalınan Şiddetin Türüne Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Çocukken Maruz Kalınan Şiddet	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Minimize Etme	Fiziksel (1)	102	3.20	1.034	4.611	0.011	3-1.2*
	Sözel (2)	47	3.31	0.959			
	Duygusal (3)	58	2.74	1.202			
Şiddeti Kabul Etme	Fiziksel (1)	102	2.13	0.463	0.724	0.486	-
	Sözel (2)	46	2.09	0.471			
	Duygusal (3)	59	2.03	0.598			
Partneri Suçlama	Fiziksel (1)	102	3.20	1.000	4.330	0.014	1-3*
	Sözel (2)	47	3.07	1.031			
	Duygusal (3)	57	2.68	1.223			
Dışsal Faktörleri Suçlama	Fiziksel (1)	102	1.80	0.854	2.233	0.110	-
	Sözel (2)	47	1.88	0.820			
	Duygusal (3)	57	2.13	1.255			

*p<0.05

Minimize Etme alt boyutu için çocukken fiziksel şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 3.20 iken, çocukken sözel şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 3.31, çocukken duygusal şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 2.74'tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, çocukken şiddete maruz kalma biçimleri arasında Minimize Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 4.611. p<0.05). Uygulanan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, duygusal şiddete maruz kalanların puan ortalamaları, fiziksel ve sözel şiddete maruz kalanların puan ortalamalarından daha düşüktür.

Partneri Suçlama alt boyutu için çocukken fiziksel şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 3.20 iken, çocukken sözel şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 3.07, çocukken duygusal şiddete maruz kalan kişilerin puan ortalamaları 2.68'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, çocukken şiddete maruz kalma biçimleri arasında Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F: 4.330. p<0.05). Buna göre; fiziksel şiddete maruz kalanların puan ortalamaları, duygusal şiddete maruz kalanların puan ortalamalarından yüksektir.

Evli bireylerin, çocukken maruz kaldıkları şiddetin türüne göre Şiddeti Kabul Etme ve Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin evlilikte şiddete maruz kalma durumlarına göre şiddet sorumluluğunun anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 4.28'de yer almıştır.

Tablo 4.27 Evli Bireylerin Evlilik Yaşamında Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (t Testi)

Alt Boyutlar	Evlilikte Şiddete Maruz Kalma	N	\bar{X}	ss	T	P
Minimize Etme	Evet	178	2.85	0.997	-4.673	0.000*
	Hayır	544	3.29	1.111		
Şiddeti Kabul Etme	Evet	177	2.05	0.546	-2.234	0.026*
	Hayır	536	2.15	0.472		
Partneri Suçlama	Evet	177	3.01	1.135	0.614	0.539
	Hayır	541	2.95	1.189		
Dışsal Faktörleri Suçlama	Evet	177	1.94	0.991	3.069	0.002*
	Hayır	541	1.70	0.909		

*p<0.05

Minimize Etme alt boyutu için evliyken şiddete maruz kalanların puan ortalamaları 2.85 iken, şiddete maruz kalmayanların puan ortalamaları 3.29'dur. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, evliyken şiddete maruz kalanlar ile kalmayanlar arasında Minimize Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t:-4.673. p<0.05). Buna göre; evliyken şiddete maruz kalanların Minimize Etme puan ortalamaları, evliyken şiddete maruz kalmayanlardan anlamlı derecede daha düşüktür.

Şiddeti Kabul Etme alt boyutu için evliyken şiddete maruz kalanların puan ortalamaları 2.05 iken, şiddete maruz kalmayanların puan ortalamaları 2.15'tir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, evliyken şiddete maruz kalanlar ile kalmayanlar arasında Şiddeti Kabul Etme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t: -2.234. p<0.05). Buna göre;

evliyen şiddete maruz kalanların Şiddeti Kabul Etme puan ortalamaları, evliyen şiddete maruz kalmayanlardan anlamlı derecede daha düşüktür.

Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu için evliyen şiddete maruz kalanların puan ortalamaları 1.94 iken, şiddete maruz kalmayanların puan ortalamaları 1.70'tir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda, evliyen şiddete maruz kalanlar ile kalmayanlar arasında Dışsal Faktörleri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t: 3.069. $p < 0.05$). Buna göre; evliyen şiddete maruz kalanların Dışsal Faktörleri Suçlama puan ortalamaları, evliyen şiddete maruz kalmayanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Evli bireylerin, evlilik yaşamında şiddete maruz kalma durumlarına göre Partneri Suçlama alt boyutu puanları arasında anlamlı derecede bir fark bulunmamıştır.

Evli bireylerin evlilikte maruz kalınan şiddet türüne göre şiddet sorumluluğunun anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 4.29'da yer almıştır.

Tablo 4.28 Evli Bireylerin Evlilik Yaşamında Maruz Kaldıkları Şiddetin Türüne Göre Şiddet Sorumluluğunun Analizi (ANOVA)

Alt Boyutlar	Evlilikte Yaşanan Şiddet Türü	N	\bar{X}	ss	F	P	Fark
Minimize Etme	Fiziksel (1)	30	2.67	0.997	2.241	0.109	-
	Sözel (2)	75	3.03	0.919			
	Duygusal (3)	73	2.74	1.055			
Şiddeti Kabul Etme	Fiziksel (1)	30	1.93	0.586	1.157	0.317	-
	Sözel (2)	74	2.11	0.526			
	Duygusal (3)	73	2.05	0.549			
Partneri Suçlama	Fiziksel (1)	30	3.00	1.186	0.552	0.577	-
	Sözel (2)	75	3.11	1.071			
	Duygusal (3)	72	2.91	1.184			
Dışsal Faktörleri Suçlama	Fiziksel (1)	30	2.14	0.973	1.420	0.244	-
	Sözel (2)	75	1.81	0.998			
	Duygusal (3)	72	2.00	0.985			

* $p < 0.05$

Evli bireylerin evlilikte maruz kalınan şiddet türüne göre şiddet sorumluluğu puan ortalamaları arasında farklılık bulunmamaktadır.

Evli bireylerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson momentler korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.30'da yer almıştır.

Evli bireylerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson momentler korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.30'da yer almıştır.

Tablo 4.29 Alt Boyutlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Sürekli Öfke	Öfke İçe Vurma	Öfke Dışa Vurma	Öfke Kontrol ü	Minimi ze Etme	Şiddeti Kabul Etme	Partne ri Suçla ma	Dışsal Faktörle ri Suçlama
Sürekli Öfke	r	1.000	0.415	0.526	-0.109	-0.022	0.720	0.208	0.105
	p	0.000	0.000	0.000	0.003	0.555	0.000	0.000	0.005
	N	726	726	724	728	724	725	721	721
Öfke İçe Vurma	r			0.442	0.082	0.099	0.438	0.290	0.148
	p			0.000	0.027	0.008	0.000	0.000	0.000
	N			725	728	724	725	720	720
Öfke Dışa Vurma	r				-0.087	0.033	0.492	0.300	0.140
	p				0.019	0.382	0.000	0.000	0.000
	N				726	722	723	718	718
Öfke Kontrolü	r					0.228	0.201	0.098	0.005
	p					0.000	0.000	0.008	0.899
	N					726	727	722	722
Minimize Etme	r						0.079	0.338	0.068
	p						0.033	0.000	0.067
	N						723	732	732
Şiddeti Kabul Etme	r							0.282	0.088
	p							0.000	0.018
	N							719	719
Partneri Suçlama	r								0.308
	p								0.000
	N								730

Yapılan Pearson momentler korelasyon analizi sonucunda genel olarak boyutlar arasında ilişkiler tespit edilmiştir. Boyutlar arasındaki en güçlü ilişki şiddeti Kabul Etme ile Sürekli Öfke boyutları arasında tespit edilmiştir. şiddeti Kabul Etme ve Sürekli Öfke boyutları arasında .72 oranında yüksek güçte bir ilişki vardır. Boyutlardan birinde gerçekleşen artış diğer boyutta da güçlü bir artışa neden olmaktadır. En düşük ilişki ise şiddeti Kabul Etme ile Minimize Etme arasındadır. Buna göre iki alt boyut arasında .08'lik çok düşük seviyede bir ilişki bulunmaktadır

V. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulguların yorumuna yer verilerek araştırma sonuçları tartışılmıştır.

Öfke ifade tarzları ile ilgili sonuçlar

Olumlu bir iletişimin görüldüğü ilişkilerde insan duygularını ifade edebilmek ve yakın ilişki içerisinde bulunduğu bireyler tarafından anlaşılmaq ister. İnsan duygu ve düşünceleri itibariyle, anlaşıldığını hissetmez ve yakın ilişki içerisinde bulunduğu bireyler tarafından kontrol edilmeye çalışıldığını düşünürse psikolojik olarak olumsuz etkilenebilir. Bu durumda, birey ya reddetme, ya da direnme yoluna girecektir. Bu ise “öfkelenmek ve öfke davranışı geliştirmek” şeklinde ortaya çıkacaktır (Özmen, 2006). Bu durumda bireyin öfkesi sürekli yükselebilir, birey öfkesini içinde tutabilir, öfkesini dışa vurabilir veya öfkesini kontrol edebilir. Bu üç şekilde sürekli öfke-öfke ifade tarzlarını gösterebilir.

Bu araştırmanın bulgularına göre, evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzı alt boyutlarından “öfke dışa vurma bakımından cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre; kadınların öfke dışa vurma düzeyi, erkeklerin öfke dışa vurma düzeyinden anlamlı derecede daha düşüktür. Öfke, insanın doğuştan getirdiği ve yaşamını devam ettirmesiyle doğrudan bağlantılı, aynı zamanda yaşamı için gerekli bir duygudur (Fromm, 1993). Bu açıdan sürekli öfke-öfke ifade tarzları alt boyutundan sürekli öfke, öfke içe vurma, öfke kontrol durumunun, evli bireylerin cinsiyetleri arasında farklılık göstermemesi anlaşılabilir. Ancak kadınların öfke dışa vurma düzeyinin erkeklere göre daha düşük olması içinde yaşanan kültürle ilgili bir durum olarak görülebilir.

Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları bakımından yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Duygular organizmanın enerji depolarıdır. İnsanın ihtiyaç hissettiği enerjiye ulaşmasını sağlarlar. Dolayısıyla, öfke ve kızgınlık bireyin algısal sınırını küçülterek daha güçlü korunmaya yönelik yapılanmayı oluşturacak bir tarzda enerji dağıtmaktadır (Çeçen, 2002). Bundan dolayı sürekli öfke-öfke ifade tarzlarının evli bireylerin yaşları arasında farklılık göstermemesi doğal görülebilir.

Araştırma bulgularının işaret ettiği gibi, evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzı alt boyutlarından “öfke dışı vurma” bakımından sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı derecede farklılık bulunmuştur. Öfke, bireyin kendi yaşam alanına ya da kişiliğine bir tehdit ya da hakaret hissettiğinde, beklentilerine cevap bulamadığında, arzularına ve ihtiyaçlarına engel konulduğunda, yaşayabildiği temel bir duygudur (Danışık, 2005). Bu açıdan sürekli öfke-öfke ifade tarzları alt boyutundan sürekli öfke, öfke içe vurma, öfke kontrol durumu, evli bireylerin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılık göstermemektedir. Ancak 750 TL ve altında geliri olanların öfke dışı vurma düzeylerinin, 1501-2500 TL ve 2501-3500 TL geliri olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyo-ekonomik düzeyi daha düşük olan evli bireylerin, yüksek olanlara göre öfkelerini daha çok dışı vurdukları görülmüştür. Sosyo-ekonomik düzeyin daha düşük olmasının engellenme yaratabileceği ve bu nedenle gelir düzeyi düşük olanların daha fazla dışı vurabilecekleri düşünülebilir.

Araştırma bulguları incelendiğinde, sürekli öfke-öfke ifade alt boyutlarından “öfke içe vurma, öfke dışı vurma” bakımından, evli bireylerin eğitim durumlarına göre anlamlı derecede farklılıklar bulunmuştur. Araştırmaya göre, üniversite mezunlarının öfke içe vurma düzeyinin okur-yazar olmayan, ilkökul ve ortaokul mezunlarının öfke içe vurma düzeyinden yüksek olduğu söylenebilir. Yine üniversite mezunlarının öfke dışı vurma düzeyinin ilkökul mezunlarının öfke dışı vurma düzeyinden daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Biyolojik açıdan öfke duygusunun eşlik ettiği tepkiler çoğunlukla, insan sinir sisteminin, içsel ve dışsal arzular, davranışlar ve

baskılar karşısında ortaya çıkan bir stres tepkisi olarak değerlendirilir. Bütün bu tepkiler, kişinin, psikolojik ve biyolojik emniyetini temin etmesine ve yaşamını sürdürmesine yardım etmektedir (Özer, 1994). Üniversite mezunlarının genel olarak iş ve yaşam koşulları itibariyle okur-yazar olmayan, ilkökul ve ortaokul mezunların koşullarından iyi olmasına rağmen, daha yoğun çalışma hayatına ve daha stresli yaşam şartlarına bağlanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre, sürekli öfke-öfke ifade alt boyutlarından “sürekli öfke, öfke içe vurma, öfke dışa vurma” bakımından evli bireylerin eşinin eğitim durumlarına göre anlamlı derecede farklılıklar bulunmuştur. Buna göre, eşi okuryazar olmayan bireylerin, eşi lise mezunu olan bireylere göre sürekli öfkelerinin daha düşük olduğunu, eşi okuryazar olmayan ve ilkökul mezunu olan bireylerin, eşi lise ve üniversite mezunu olan bireylere göre öfkelerini daha az içe vurduklarını, eşi ilkökul mezunu olanların, eşi üniversite mezunu olanlara göre öfkelerini daha az dışa vurdukları söylenebilir. Tüm duygusal durumlarda sinir sistemi uyarılmaktadır, ancak kişinin nasıl tepki vereceğine ilişkin ipuçları, kişinin içinde bulunduğu koşullar tarafından, ya da daha farklı bir ifade ile çevre tarafından belirlenmektedir (Vatandaş, 2003). Bu açıdan evli bireylerin eşinin eğitim durumuna göre de yaşamış olduğu olay ve durumlara göre tepkileri farklılaşmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, sürekli öfke-öfke ifade alt boyutlarından “öfke içe vurma, öfke dışa vurma, öfke kontrolü” bakımından evli bireylerin evlenme şekillerine göre anlamlı derecede farklılıklar bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre, akraba evliliği yapanların, görücü usulü ve anlaşarak evlenenlere göre öfkelerini daha az içe vurdukları, anlaşarak evlenenlerin, akraba evliliği yapanlara göre öfkelerini daha çok dışa vurdukları, görücü usulü ile evlenenlerin, akraba evliliği yapanlara ve kaçarak evlenenlere göre öfkelerini daha çok kontrol edebildikleri söylenebilir. Evlilik şekillerine göre evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzlarındaki farklılık, evli bireylerin evliliğe verdikleri anlam ve bu anlama bağlı olarak ilişkilerdeki iletişim biçimiyle açıklanabilir.

Araştırma sonuçlarına incelendiğinde, sürekli öfke-öfke ifade alt boyutlarından “öfke, öfke içe vurma, öfke dışa vurma” bakımından evli bireylerin evlenme yaşlarına göre anlamlı derecede farklılıklar bulunmaktadır. Araştırmaya göre, 15-25 yaşlarında evlenenler, 26 yaş ve üzerinde evlenenlere göre daha az öfkelerini içte tutarlarken, 21-25 yaşında evlenenler ise 26 yaş ve üzerinde evlenenlere göre daha az öfkelerini dışa vurmaktadırlar. Ülkemizde gerçekleştirilen bir araştırmaya (Duyan, 2000) göre, ülkemizde kadınların ilk evlenme yaşı ortalama olarak 18-22, erkeklerde ise 23-28 olarak tespit edilmiştir. Aynı araştırmanın dikkati çeken bir başka noktası, ülkemizde 18 yaşın altında evlenen kadınların oranının %26 olarak tespit edilmiş olmasıdır. Dolayısıyla evlenme yaşına göre evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzlarındaki farklılık evliliğe hazır olma veya olmamasından kaynaklanabilir.

Araştırma bulgularına göre, sürekli öfke-öfke ifade tarzları bakımından evli bireylerin evlilik yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır. Sürekli öfke-öfke ifade tarzları açısından evli bireylerin evlilik yaşlarına göre anlamlı farklar bulunmamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, sürekli öfke-öfke ifade alt boyutlarından “sürekli öfke, öfke, öfke içe vurma, öfke dışa vurma” bakımından evli bireylerin çocuk sayılarına göre anlamlı derecede farklılık bulunmaktadır. Buna göre, 1-3 çocuğu olanların, 6 ve daha fazla çocuğu olanlara göre sürekli öfkelerinin daha yüksek olduğu, 1-3 çocuğu olanların, 6 ve daha fazla çocuğu olanlara göre öfkelerini daha çok içte tuttukları, tek çocuğu olanların ise 4-5 çocuğu olanlara göre öfkelerini daha çok içte tuttukları, 2-3 çocuğu olanların, çocuğu olmayan veya 4-5 çocuğu olanlara göre daha çok öfkelerini dışa vurdukları ifade edilebilir. Çocuk sayısına göre evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzlarındaki farklılık, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması ve bu ihtiyaçların kim tarafından karşılanacağı, çocukların nasıl yetiştirileceği, ev-iş yaşamı, çocukların büyümesiyle birlikte ortaya çıkan yeni durumlar, çocukların kendi aralarındaki problemler gibi hususlarla açıklanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre, sürekli öfke-öfke ifade alt boyutlarından “sürekli öfke, öfke içe vurma, öfke dışa vurma” bakımından evli bireylerin en uzun yaşadığı yerleşim birimine göre anlamlı derecede farklılık bulunmaktadır. Buna göre, en uzun süre kasabada yaşayanların, ilçede yaşayanlara göre sürekli öfkelerinin daha düşük olduğu, en uzun süre köyde veya kasabada yaşayanların, ilçede veya ilde yaşayanlara göre öfkelerini daha az içte tuttuklarını, en uzun süre köyde yaşayanların, ilçede veya ilde yaşayanlara göre öfkelerini daha az dışa vurduklarını söyleyebiliriz. Kısaç (1997), 712 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin sürekli öfke ve öfkeyi içe vurma düzeylerinin yaşamlarının uzun süre yaşadıkları yerleşim birimlerine göre değiştiği, köylerde yaşayanların sürekli öfke düzeyinin daha yüksek olduğu, küçük kentlerde yaşayanların ise öfkelerini daha çok içte tuttukları görülmüştür. Türkiye’de kırsal kesimlerde yaşayan evli bireyler, gerek geleneksel yapısı, gerek uğraşı biçiminin farklılığı, gerekse de bu durumlara bağlı olarak aile yapıları ve ilişkileri açısından şehirde ve büyük kentlerde yaşayanlara göre farklılık göstermektedir (Yıldırak ve ark, 2002). Bireyin en uzun süre yaşadığı yerleşim birimi hayat tarzını ve ilişki biçimini etkilemektedir. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzlarının en uzun süre yaşanılan yerleşim birimine göre farklılık göstermesi ifade edilen sebeplerden kaynaklanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre, sürekli öfke-öfke ifade alt boyutlarından “öfke içe vurma, öfke dışa vurma” bakımından evli bireylerin çocukken şiddete maruz kalma durumlarına göre anlamlı derecede farklılık bulunmaktadır. Bu bulgulara göre, çocukken şiddete maruz kalan evli bireyler, çocukken şiddete maruz kalmayanlara göre daha çok öfkelerini içte tutmakta ve öfkelerini dışa vurmaktadırlar. Öfke, model alma, özdeşleşme ve pekiştirmelerle kazanılan tepkilerdir. Çocuklar, küçük yaşlardan itibaren anne ve babasını gözlemleyerek ve onlardan davranışlarıyla ilgili geribildirimler alarak toplum tarafından doğru görülen davranışları yapmayı ve benimsemeyi öğrenirler (Köknel, 2000). Bu açıdan, evli bireylerin çocukken

şiddete maruz kalma durumlarına göre anlamlı farklılığın bulunması beklenen bir sonuçtur. Yapılan araştırmalar bu durumu destekler niteliktedir. Gök (2009) yapmış olduğu çalışmada aile içerisinde şiddete maruz kalan ergenlerin aile içerisinde şiddete maruz kalmayan ergenlere göre öfke kontrol hariç, sürekli öfke, öfke içte tutma, öfke dışa vurma puanlarının yüksek olduğunu bulmuştur. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün (1993-1994) yaptığı bir çalışmada, araştırmaya katılanların anne babaların geçmişteki şiddet deneyimlerinin (%70) şiddeti bugüne taşıdığını göstermektedir. Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzlarının çocukluğunda şiddete maruz kalma durumuna göre farklılık göstermesi bireyin çocukluğunda maruz kaldığı şiddet olayını, yetişkinlik hayatında problemlerle karşılaştığında başvuracağı bir yöntem olarak görmektedir. Yapılan çalışma, ilgili literatürle paralellik taşımaktadır.

Yine araştırma sonuçları incelendiğinde sürekli öfke-öfke ifade alt boyutlarından, “öfke dışa vurma” bakımından çocukken maruz kalınan şiddetin türüne göre de anlamlı farklılık bulunmaktadır. Araştırma bulgularına göre çocukken fiziksel şiddete maruz kalanlar, duygusal şiddete maruz kalanlara göre daha çok öfkelerini dışa vurmaktalar. Yıldırım (1998) yapmış olduğu araştırmada, Korunma Evi'nde kalan kadınlar ve eşlerinin tamamına yakınının, çocuklarına fiziksel şiddet uyguladıkları ve kadınların tamamına yakınının da çocukluğunda kendi anne babası tarafından fiziksel şiddet gördüğünü bulmuştur. Bu durum çocukken fiziksel şiddete maruz kalan evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzlarının yüksek oluşunun nedenini açıklamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, sürekli öfke-öfke ifade alt boyutlarından “öfke içe vurma” bakımından evli bireylerin evlilik yaşamında şiddete maruz kalma durumlarına göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre, evlilik yaşamında şiddete maruz kalanlar, şiddete maruz kalmayanlara göre daha az öfkelerini içte tutmaktadırlar. Eşler arası şiddet, stres ve anksiyete

yaşantısına verilen uyumsuz bir tepkidir (Dijulio, 1998). Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzlarındaki bu farklılık görmüş olduğu şiddetin olumsuz psikolojik etkilerine bağlanabilir.

Yine araştırma sonuçlarına incelendiğinde sürekli öfke-öfke ifade alt boyutlarından, “öfke içe vurma, öfke dışa vurma” bakımından evli bireylerin evlilik yaşamında maruz kaldıkları şiddetin türüne göre anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Bulgulara göre, fiziksel şiddete maruz kalanların, sözel şiddete maruz kalanlara göre daha az öfkelerini içte tuttukları ve daha az öfkelerini dışa vurdukları söylenebilir. Eşler arası şiddet mağdurları yaşamış oldukları etiketlenme, korku ve suçluluk sebebiyle kendilerini sosyal bakımdan yalnız hissederler, bu durum daha çok psikolojik sıkıntıya sebep olmaktadır. Ayrıca, kontrolün kaybedilmesi, öz saygının düşmesi ve kendini suçlama duyguları da artış göstermektedir (Büyükgök, 2007). Evli bireylerin sürekli öfke-öfke ifade tarzlarındaki bu farklılık görmüş olduğu fiziksel şiddetin bıraktığı etkiyle ilişkilendirilebilir.

Yakın İlişkilerde Şiddet Sorumluluğuyla İlgili Sonuçlar

Şiddet sorumluluğu, bireylerin yakın ilişki içerisinde buldukları kişilere yönelik şiddet barındıran davranışları için sahip oldukları sorumluluk tutumlarıdır. Simon ve arkadaşlarının (2001) yapmış oldukları bir çalışmada yetişkinler içindeki büyük bir kısmın, evli bireylerden öncelikli olarak biri şiddeti başlattıysa yakın ilişkilerde şiddet barındıran davranışların bazı şekillerin sorumluluğunu kabul etmektedirler. Yapılan çalışmada da evli bireyler bazı değişkenlere göre şiddet sorumluluklarını minimize etmekte, şiddeti kabul etmekte, partnerini suçlamakta veya dışsal faktörleri suçlamaktadırlar.

Bu araştırmanın bulgularına göre yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutlarından “dışsal faktörleri suçlama” alt boyutu bakımından evli bireylerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre; yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu açısından, kadınların dışsal faktörleri suçlama düzeyi, erkeklerin dışsal faktörleri suçlama düzeyinden anlamlı derecede daha yüksektir. Andrews ve Brewin (1990) yapmış oldukları

çalışmada sık sık şiddete maruz kalan kadınların eşlerinin karakterlerini daha çok suçladıklarını bulmuşlardır. Tonizzo ve arkadaşları (2000) ise, yapmış oldukları çalışmada, eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin eşlerini daha fazla suçladıkları, eşlerinin davranışlarını daha bencilce ve suçlayıcı olarak gördüklerini belirlemişlerdir. Bir başka çalışmada Shields ve Hanneke (1983), şiddet uygulayan erkeklerin sorumluluğu dışsal faktörlere bağlama eğiliminde olduklarını bulurlarken, erkeklerin büyük kısmı ise şiddete başvurmalarında daha çok eşlerini sorumlu tutmuşlardır. İlgili literatür sınırlı olmakla beraber yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğuyla cinsiyet açısından farklı sonuçlar ortaya koymaktadır.

Kadınların dışsal faktörleri suçlama düzeyinin, erkeklerin dışsal faktörleri suçlama düzeyinden anlamlı derecede yüksek olması kadınların şiddet sorumluluğunu erkeklere göre daha çok dışsal faktörlere bağladığını göstermekle beraber, bu durum kadınların yaşamış olduğu kültürle de ilişkili olabilir.

Araştırmanın bulgularına göre, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu “partnerini suçlama” alt boyutu bakımından evli bireylerin yaş gruplarına göre anlamlı bir fark görülmüştür. Buna göre, 25 yaş ve altındakilerin partnerini suçlama düzeyi, 26-30 yaşındakilerin partnerini suçlama düzeyinden anlamlı derecede daha düşük bulunmuştur. 25 yaş ve altındakilerin partnerini suçlama düzeyinin düşük görülmesi, 25 yaş ve altındakilerin 26-30 yaşındakilere göre şiddeti minimize ettiklerini veya şiddeti kabul ettiklerini ya da dışsal faktörleri suçladıklarını işaret edebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutlarından “minimize etme ve partneri suçlama” alt boyutu bakımından evli bireylerin sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı derecede farklılık bulunmuştur. Dolayısıyla araştırmaya göre, daha düşük sosyo-ekonomik düzeyde olanların şiddeti minimize etme düzeylerinin daha düşük olduğu söylenebilir. Ayrıca geliri 750 TL altında olanlar, geliri 1501 TL ve üzerinde olanlara göre, geliri 751 TL-1500 TL olanlar, geliri 1501 TL- 3500 TL olanlara göre partnerini daha az

suçlamaktadırlar. Minimize etme alt boyutu, bireyin yakın ilişki içerisinde olduğu kişiden görmüş olduğu şiddet olayını en aza indirgemesi, küçültmesi anlamını taşımaktadır. Aile içi şiddetle karşılaşma durumunun sosyo-ekonomik düzey bakımından farklılık göstermediğini ifade eden araştırmacılar olsa da (Balcı ve Ayrancı, 2005) sosyo-ekonomik düzeyin aile içi stres ve aile içi şiddet ile ilişkili olduğunu ileri süren araştırmacılar da mevcuttur. (Fox ve Chancey, 1998). Yapılan aile içi şiddet araştırma verilerine göre eşler arası şiddet düşük sosyo-ekonomik düzeyde daha fazla görülmektedir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009). Ancak, sosyo-ekonomik düzeyin artmasına paralel olarak evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu farklılaşmaktadır. Bu durum sosyo-ekonomik düzeyin artışıyla beraber tüketim alışkanlıklarıyla, yaşam biçimindeki ve standardındaki değişimlerle ilişkilendirilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutlarından, “minimize etme, şiddeti kabul etme, partneri suçlama ve dışsal faktörleri suçlama” bakımından, evli bireylerin eğitim durumlarına göre anlamlı derecede farklılıklar bulunmuştur. Buna göre, ilk ve ortaokul mezunlarının şiddeti minimize etme düzeyinin, lise ve üniversite mezunlarındakinden daha düşük olduğu, ortaokul mezunlarının şiddeti kabul etme düzeyinin, lise ve üniversite mezunlarındakinden anlamlı derecede daha düşük olduğu, üniversite mezunlarının, partneri suçlama düzeyinin, okur-yazar olmayan, ilkokul ve ortaokul mezunlarındakinden daha yüksek olduğu, ilkokul mezunlarının partneri suçlama düzeyinin ise, lise mezunlarındakinden daha düşük olduğu, ilkokul mezunlarının dışsal faktörleri suçlama düzeyinin, üniversite mezunlarınkine göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyi açısından, öğretim düzeyi okuryazar ve ilkokul düzeyinde olanlarda yarıdan fazlasının (%58.1 ve %57.1) şiddeti onayladığı görülmekte fakat lise mezunlarında da %62.8 oranında şiddeti onaylama durumu dikkati çekmektedir (Kocacık ve Çağlayandereli, 2009). Öztürk (2008) yapmış olduğu çalışmada, kadın sığınma evine müracaat edenlerin büyük çoğunluğunu lise

mezunları (%24.6) oluşturmaktadır. Daha sonra %18’le ilkokul mezunları ve üniversite (%7) mezunları gelmektedir. Görüldüğü gibi eğitim durumu ile şiddet arasında anlamlı derecede farklılıklar bulunmaktadır. Bununla birlikte eğitim düzeyine göre evli bireylerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu da farklılaşmaktadır. Bu durum, evli bireylerin eğitim seviyeleriyle beraber farkındalık düzeyinin artmasına bağlanabilir. Bu sonuç, eğitim seviyesinin artışıyla beraber bireyin, hayatı ve olayları algılama durumuna bağlanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutlarından “minimize etme, şiddeti kabul etme, partneri suçlama ve dışsal faktörleri suçlama” bakımından, evli bireylerin eşinin eğitim durumlarına göre anlamlı derecede farklılıklar bulunmuştur. Araştırmaya göre, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu bakımından evli bireylerin eşinin eğitim durumuna göre anlamlı farklılıklar vardır. Araştırmaya göre eşi üniversite mezunu olan bireyler, eşi okuryazar olmayan, ilkokul ve ortaokul mezunlarına göre şiddeti daha çok minimize etmektedirler. Eşi ilkokul mezunu olanlar, eşi lise mezunu olanlara göre şiddeti daha çok kabul etmektedirler. Eşi ortaokul mezunu olanların, eşi üniversite mezunu olanlara göre partnerini daha az suçladıkları, eşi okur-yazar olmayanların, eşi lise mezunu olanlara göre dışsal faktörleri daha çok suçladıkları söylenebilir. Bu durum, evli bireylerin eşinin eğitim seviyesine göre şiddeti algılama, hissetme ve yorumlama farkından kaynaklanabilir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutlarından “şiddeti kabul etme, partneri suçlama ve dışsal faktörleri suçlama” bakımından evli bireylerin evlenme şekillerine göre anlamlı derecede farklılıklar bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre, akraba evliliği yapanların, görücü usulü ve anlaşarak evlenenlere göre daha çok şiddeti kabul ettikleri, anlaşarak evlenenlerin, kaçarak evlenenlere göre partnerlerini daha çok suçladıkları, görücü usulü ile evlenenlerin, anlaşarak evlenenlere göre dışsal faktörleri daha çok suçladıkları söylenebilir. Yapılan evliliklerin şekli de ailedeki ilişkileri

etkilemektedir. İmamoğlu'nun (1991) araştırmasında görücü usulüyle evlenen çiftlerle anlaşarak evlenen çiftler arasında yaptığı kıyaslamaya göre, anlaşarak evlenen çiftler evliliklerini daha olumlu değerlendirmekte, evliliklerinde dostluğun, paylaşmanın, iletişim, sevgi, saygı ve takdir duygularının daha fazla olduğunu ifade etmektedirler. Evli bireylerin eğitim düzeyine göre yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğunu üstlenme alt boyutları açısından görülen farklılıklar evlenme biçimine bağlı olarak şiddet olaylarının algılanmasının farklılaşabileceğini göstermektedir. Akraba evliliği yapanların şiddeti kabul etme açısından sorumluluğu daha fazla üstlenmeleri yakın akraba ilişkilerinden kaynaklanabilir. Evliliğinde sorumluluğu başkasının aldığı bireyler yani görücü usulü evlenenler şiddetin sorumluluğunu da dışsal faktörlere yüklemektedir, bu durum sorumluluk alma anlamında genel eğilimleri ile ilişkili olabilir.

Araştırma sonuçlarına göre, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutlarından “minimize etme, şiddeti kabul etme, partneri suçlama ve dışsal faktörleri suçlama” bakımından evli bireylerin evlenme yaşlarına göre anlamlı derecede farklılıklar bulunmaktadır. 21-25 yaşında evlenenlerin, 26 yaş ve üzerinde evlenenlere göre şiddeti daha çok minimize ettikleri, 26 yaş ve üzerinde evlenenlerin, 15-25 yaşında evlenenlere göre daha çok şiddeti kabul ettikleri, 15-20 yaşında evlenenlerin, 26 yaş ve üzerinde evlenenlere göre daha az partneri suçladıkları, 15-20 yaşında evlenenlerin, 26 yaş ve üzerinde evlenenlere göre daha çok dışsal faktörleri suçladıkları ifade edilebilir. Evli bireylerin evlenme yaşlarına göre yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğunun farklılaşması evli bireylerin evlilik yaşamına hazır olma veya hazır olmamasıyla değerlendirilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutlarından “dışsal faktörleri suçlama” bakımından evli bireylerin evlilik yaşına göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır. Buna göre, 10-15 yıldır evli olanlar, 20 ve daha fazla yıldır evli olanlara göre dışsal faktörleri daha az suçlamaktadırlar. Daha uzun süre evli olanlar şiddet

sorumluluğunu dışsal faktörlere bağlamaktadır. Evlilik süresi ile eşlerin birbirlerine bağlılıklarının artması ile sorumluluğun dışsal faktörlere atfedilmesi ilişkili olabilir. Araştırma bulguları incelendiğinde, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutlarından, “minimize etme, şiddeti kabul etme, partneri suçlama” bakımından evli bireylerin çocuk sayılarına göre anlamlı derecede farklılık bulunmaktadır. Buna göre, 1-3 çocuğu olanlar, 6 ve daha fazla çocuğu olanlara göre şiddeti daha çok minimize ettikleri, tek çocuğu olanların, 6 ve daha fazla çocuğu olanlara göre daha çok şiddeti kabul ettikleri. 1-3 çocuğu olanların, 4 ve daha fazla çocuğu olanlara göre daha çok partnerini suçlarken, çocuğu olmayanların, 6 ve daha fazla çocuğu olanlara göre daha çok partnerlerini suçladıkları söylenebilir. İlgili alan yazında genel olarak kadına yönelik ve eşler arası şiddette çocuk sayısına göre bir fark bulunmamıştır (Tunçel, 2007; Martin ve ark, 2002). Bununla birlikte çocuk sayısı arttıkça kadınların duygusal şiddete maruz kalmalarının arttığını gösteren araştırmalar da mevcuttur (Büyükgök, 2007). Bu araştırma sonuçlarına göre evli bireylerin çocuk sayılarına göre yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğunda farklılık bulunmaktadır. Bu durum evli bireylerin çocukların sayısı ile beraber, daha fazla sorumluluk yükleyecek, çocukların ihtiyaçları sebebiyle ekonomik daralmayı da beraberinde getirecektir. Ayrıca bu husus çocukların nasıl yetiştirileceğine, çocukların değişik ihtiyaçlarının giderilmesine, sosyo-kültürel hususlara, çocukların büyümesiyle birlikte ortaya çıkan yeni problemlerle ilişkilendirilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutlarından, “minimize etme, şiddeti kabul etme, partneri suçlama, dışsal faktörleri suçlama” bakımından evli bireylerin en uzun yaşadığı yerleşim birimine göre anlamlı derecede farklılık bulunmaktadır. En uzun süre köyde veya kasabada yaşayanların, ilde veya ilçede yaşayanlara göre daha az şiddeti minimize ettikleri, en uzun süre kasabada yaşayanların, ilçede veya ilde yaşayanlara göre daha az şiddeti kabul ettikleri, en uzun süre köy, kasaba veya büyükşehirde yaşayanların, ilçe veya ilde yaşayanlara göre daha az partnerlerini suçladıkları, en uzun süre

köyde yaşayanların, büyükşehirde yaşayanlara göre daha çok dışsal faktörleri suçladıkları görülmüştür. Evli bireylerin en uzun süre yaşanılan yerleşim birimine göre yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğunun farklılaşması köy, kasaba, ilçe, il, büyükşehir gibi yerleşim merkezlerindeki yaşam biçimiyle, modernleşmeyle, psiko-sosyal faktörlerle açıklanabilir. Ayrıca köyde yaşayanların dışsal faktörleri suçlaması, kasabada yaşayanların daha az kabul etmeleri bireyci kültürde yaşamamaları ile izah edilebilir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu açısından; çocukken şiddete maruz kalanların dışsal faktörleri suçlama düzeyi, çocukken şiddete maruz kalmayan evli bireylerden anlamlı derecede daha yüksektir. Çocukken şiddete maruz kalanların, çocukken şiddete maruz kalmayanlara göre daha çok dışsal faktörleri suçladığı söylenebilir. Çocukluğunda aile içinde şiddete maruz kalan çocukların çoğunluğu, büyüdüklerinde şiddete başvuran anne-baba veya eş olmasalar bile şiddete maruz kalmış çocukların büyük bir bölümünün çocukluk dönemlerinde aile içi şiddet gördükleri belirlenmiştir (Kaufman ve Zigler, 1987). Buna göre evli bireylerin çocukken maruz kaldıkları şiddete göre yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğunun farklılaşması görmüş oldukları şiddetin sosyo-psikolojik etkisine bağlanabilir.

Yine araştırma sonuçlarına incelendiğinde yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutlarından, “minimize etme, partneri suçlama” bakımından evli bireylerin, çocukken maruz kalınan şiddetin türüne göre anlamlı farklılık bulunmaktadır. Buna göre, duygusal şiddete maruz kalanlar, fiziksel ve sözel şiddete maruz kalanlara göre daha az şiddeti minimize etmektedirler. Fiziksel şiddete maruz kalanlar, duygusal şiddete maruz kalanlara göre daha çok partnerlerini suçlamaktadırlar. Evli bireylerin çocukken maruz kaldıkları şiddetin türüne göre yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğunun farklılaşması görmüş oldukları şiddet türünün şiddete yönelik algılama biçiminin farklılaşmasından veya şiddete bakış açısından kaynaklanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutlarından, “minimize etme, şiddeti kabul etme, dışsal faktörleri suçlama” bakımından evli bireylerin evlilik

yaşamında şiddete maruz kalma durumlarına göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre, evlilik yaşamında şiddete maruz kalanların, evlilik yaşamında maruz kalmayanlara göre daha az şiddeti minimize ettikleri, evlilik yaşamında şiddete maruz kalanların, evlilik yaşamında şiddete maruz kalmayanlara göre daha az şiddeti kabul ettikleri, evlilik yaşamında şiddete maruz kalanların, evlilik yaşamında şiddete maruz kalmayanlara göre daha çok dışsal faktörleri suçladıkları söylenebilir. İlgili alan yazında, eşlerin yakın ilişkilerde şiddet sorumluluklarını daha çok dışsal faktörlere ve partnerlerine bağladıkları görülmüştür (Andrews ve Brewin, 1990; Tonizzo ve ark., 2000; Shields ve Hanneke, 1983; Holtzworth–Munroe, 1988). İlgili literatür araştırma verileriyle aynı doğrultudadır. Evli bireylerin evlilik yaşamında şiddete maruz kalmalarına göre yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğunun farklılaşması evlilikteki şiddetle beraber şiddetin eşler arası iletişimi olumsuz etkilemesine bu olumsuz iletişimin beraberinde şiddeti doğurmasına dolayısıyla evli bireylerin bir kısır döngü yaşamalarıyla açıklanabilir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu bakımından evli bireylerin evlilik yaşamında maruz kaldığı şiddetin türüne göre anlamlı farklar bulunamamıştır.

Sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu arasındaki ilişkiye dair sonuçlar

Bireyin yaşamakta olduğu stresi zaman kaybetmeden üzerinden atması fizyolojik açıdan çok önemli bir durumdur. Birey bu gerginlik ve stresi atamadığında çoğunlukla bu durum kendini öfke biçiminde gösterir (Cole ve Morgan 2001; akt., Özmen, 2006). Spielberger (1980) öfkeyi durumsal-süreklilik ayrımı yaparak incelemesinin dışında, öfkenin nasıl ifade edildiğinin de önemli olduğunu göstermiştir. Buna göre, öfke ifade tarzı, üç alt boyutta incelenmektedir. Öfkenin bastırılarak içte tutulması, öfkenin dışa vurumu ve öfkenin kontrol edilmesi (Özer, 1994).

Weber'in (2004), öfkenin sebeplerini ve öfke anındaki tepkileri belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmasında bireylerin duyduğu öfkelerinin kendisinin dışındakileri suçlama

ve kendisinin dışındakilere verdiği zararın düzeyi ile ilişkili olduğunu belirlemiştir. Bununla birlikte, bireylerin öfke ifade tarzları uygulamış olduğu şiddetle ilgili sorumluluğunu etkilemektedir. Scott ve Straus'a (2007) göre insanlar, uyguladıkları şiddetin sebeplerini karşısındaki kişilere yükleme eğilimi gösterirler. Ptacek'e (1988) göre şiddet sorumluluğunun alt boyutlarından suçlamanın, farkına varmadan, bilinçsizce geliştirildiği kabul edilir ve suçlama, bireyi bir durum karşısında kaygıdan ve suçluluktan korur.

Yapılan araştırmada evli bireylerin öfke ve öfke ifade tarzları ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre, öfke ve öfke ifade tarzları alt boyutları "sürekli öfke, öfke içe vurma, öfke dışı vurma, öfke kontrol" ve yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu alt boyutları "minimize etme, şiddeti kabul etme, partneri suçlama ve dışsal faktörleri suçlama" arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Boyutlardan birinde gerçekleşen artış diğer boyutta da bir artışa neden olmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, sürekli öfke alt boyutu ile şiddeti kabul etme arasında güçlü pozitif bir ilişki görülmüştür. Evli bireylerin sürekli öfke düzeyinin artmasıyla birlikte evli bireylerin şiddeti kabul etme düzeyi de artmaktadır. İlgili literatür araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Averil'e (1983, akt., Danışık, 2005) göre, insan öfkesini daha çok sevdiklerine, dostlarına ifade etmektedir. Çünkü sevdikleri ve dostlarıyla daha iyi bir ilişki içinde bulunan birey, bu kişilerin öfkeye nasıl tepki vereceklerini çok iyi bilmektedir. Bu bakımdan, artış gösteren sürekli öfke duygusu beraberinde şiddeti kabul etmeyi de getirmektedir. Araştırma bulgularına göre, en düşük ilişki ise Şiddeti Kabul Etme ile Minimize Etme arasındadır. Evli bireylerin şiddeti kabul etme düzeyi azaldıkça bu durum beraberinde şiddeti minimize etme düzeyini de düşürmektedir.

BÖLÜM VI

ÖNERİLER

Bu araştırmada, evli bireylerin sürekli öfke- öfke ifade tarzları ile yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu farklı değişkenler açısından incelenmiş ve evli bireylerin sürekli öfke- öfke ifade tarzları ile şiddet sorumluluğu arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu bölümde alanda çalışan uzmanlara ve araştırmacılara yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

6.1.Alanda Çalışan Uzmanlara Yönelik Öneriler

1. Öfke kontrolü, sağlıklı iletişim yolları, problem çözme, toplumsal roller gibi konularda eğitim programları uygulanabilir ve öğrencilere yönelik olarak ilköğretim, orta, lise ve üniversite seviyesinde çalışmalar yapılabilir. Böylece bu tür becerilerin erken yaşta kazanılması sağlanabilir.
2. Evlilik öncesi evlenecek çiftlere “öfke kontrolü, problem çözme, eşler arası iletişim, çocuk yetiştirme, anne-babalık rolleriyle ilgili etkin eğitimler ve bu eğitimleri kapsayan “evlilik okulları” açılabilir. Bu eğitimlerin yaygınlığını sağlamak amacıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde üniversiteler, belediyeler, sağlık kuruluşları, gönüllü dernekler etkin kılınabilir.
3. Aile Danışmanlığı, çift terapisi ile ilgili kurum ve kuruluşların sayısı artırılarak aynı zamanda etkin kılınarak, evli bireylerin öfke, şiddet problemleri ve diğer aile içi problemler konusunda yardım almaları sağlanabilir.
4. Öfke kontrolü ve eşler arası şiddetin önlenmesi bakımından yukarıda ifade edilen geliştirilecek tüm yöntem ve tekniklerin kültürel dinamikler gözetilerek kültürel bakış açısıyla irdelenerek uygulanması gereklidir.

6.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırmanın alışma grubunu Orta Karadeniz Bölgesi'nin bir il merkezinde okuyan öğrencilerin evli anne-babaları, evli öğretmen, idareci ve personelleri oluşturmaktadır. Aynı araştırmanın farklı çalışma grupları üzerinde yapılması, probleme ışık tutması açısından faydalı görölmektedir.
2. Ülkemizde evli bireylerin öfke ifade tarzlarıyla ve yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğuyla ilgili çalışma bulunamamıştır. Yapılan alışmalar, genelde öğrencilerin, ergenlerin, belirli bir yaş veya meslek grubundaki yetişkinlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarıyla ilgilidir. Eşler arası şiddetle ilgili çalışmalar bulunsa da daha çok erkekten kadına yönelik şiddet ve bu şiddetin aileye yansımaları, şiddetin oluşmasının neden ve sonuçlarıyla, kadına yönelik şiddetin sosyo-psikolojik nedenleriyle ilgilidir. Dünyada da şiddet sorumluluğunu ihtiva eden çalışmalar ise sınırlı sayıdadır. Bu amaçla evli bireylerin öfke ifade tarzları, maruz kalınan şiddet ve bu şiddetin sorumluluğu ile ilgili yapılacak çalışmalar şiddetin kadın ve erkek değişkenleri açısından birlikte ele alınmasında fayda görölmektedir. Bu alışmalar sırasında evlilik süreciyle ilgili değişkenler özellikle, evlilik yaşı, evlenme yaşı, evlilik şekli değişken olarak alınabilir.

KAYNAKÇA

- Adams, D., & McCormick, K. (1982). *Men unlearning violence: A group approach based on the collective model*. In M. Roy (Ed), *The abusive partner (170-197)*. New York, NY: Van Nostrand Reinhold.
- Akın, A. (2012). *Psikoloji ve Eğitimde Kullanılan Güncel Ölçme Araçları*, Ankara: Nobel Yayınları
- Akın, A., Gülşen. M., Aşut. S., Akca. M. (2013). Yakın ilişkilerde şiddet sorumluluğu ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12 (2), 176-182
- Andrews, B. , Brewin, C.R. (1990). Attributions of blame for marital violence: A study of antecedents and consequences. *Journal of Marriage and The Family*, 52 (3), 757-767.
- Arat. Y., Altınay. AG. (2007). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul. <http://research.sabanciuniv.edu/7029/1/TurkiyedeKadinaYonelikSiddet.pdf>
- Arın, M. C. (1996). *Kadına Yönelik Şiddet*. Cogito, 6, 305-312.
- Arslan, D. (1998). *Aile İçinde Kadına Yönelen Şiddet ve İstanbul Kadın Misafirhanesi*.
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
İstanbul
- Aşıkoğlu, Ö. (2012). Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlemesi Sözleşmesi (CEDAW)’nin Genel Çerçevesi ve Sözleşmenin Birinci Maddesinin Kapsamı ile Türk Hukukundaki Yeri, Erişim Tarihi: 11.05.2013, <http://myuniversities.wordpress.com/2012/11/26/161>
- Atkinson, Ritsa & ark. (1995). *Psikolojiye Giriş* (Kemal Atakay ve ark., Çev.). İstanbul: Sosyal Yay.
- Geçtan, E. (2005). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Metis Yay.
- Avcı, R. (2006). *Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana

- Ayaz R., Çıra F., Kara İ. (2007). *Kadına Yönelik Şiddet Kadın Danışma Merkezleri Ağı Kadın Yönelik Şiddet Veri Tabanı Oluşturma Projesi*. Kadın Dayanışma Vakfı Dunet Baskı.
- Ayrancı, Ü., Günay, Y., Ünlüoğlu, İ.(2002) Hamilelikte aile içi eş şiddeti. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 75-8.
- Bağ, A., Shadigian, E., Heisler, M. (2006). Hidden from plain sight: Resident's domestic violence screening attitudes and reported practices. *Journal of General Intern Medicine*, 21, 1-6.
- Balcı, G.Y., & Ayrancı, Ü. (2005). Physical violence against woman: Evaluation of women assaulted by spouses. *Journal of Clinical Forensic Medicine*, 12, 258-263.
- Balkaya, F. & Şahin, N. (2003). Çok boyutlu öfke ölçeği. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 14, (3),193-194.
- Beck, A.T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. NY. International Universities Press.
- Bilge, F. (2000). Ankara il sığınma evine başvuran kadınların problem çözme becerilerini değerlendirmeleri, akılcı olmayan düşünceleri, kızgınlık, umut ve özsaygı düzeylerine ilişkin karşılaştırmalı bir inceleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, II (13), 20-22.
- Bilge, F., & Sayın, S. (1994). Uyum düzeyleri farklı lise öğrencilerinin kızgınlık düzeylerinin cinsiyet ve yaş açısından karşılaştırılması. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayını. II. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Ed: F.Akkoyun ve F.Korkut. 111-120
- Blake, C. S., ve V. Hamrin. (2007).
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Vol.2, Separation, Anxiety and Anger*. Basic Books, NY.

- Budak, S. (2000) *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Büyükgök, D. (2007). *Eşler Arası Şiddet: Belirleyicileri ve Ruh Sağlığına Etkileri*.
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü. Aydın
- Böke, Ö. (1994). *Boşanma İle Sonlanan Evliliklerde Aile İçi Saldırganlık*. Uzmanlık Tezi,
Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı. Konya.
- Carrasco, M. A, Holgado, F.P., Rodriguez, M.A., ve Del Barrio, M. V. (2009), *Anne ve Baba
Arasındaki Düşmanlık ve Çocuk Öfkesi, A Longitudinal Study*,
- Canatan K., & Yıldırım, E. (2009). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım kitap
- Canel, A.N. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının
Sınanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Enstitüsü. İstanbul.
- Chez N (1994) Helping the victims of domestic violence. *American Journal of Nursing*. 7, 33-
37.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli
İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Danışık, N.D. (2005). *Ergenlerin Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzları İle Problem Çözme
Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu
- Deffenbacher, J. L. (1999). Cognitive behavioral conceptualization and treatment of anger.
Journal of Clinical Psychology. 55(3), 295-309.
- Demir, S. (1997). *Aile İçi Şiddetin Çocuk Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek
Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Demirtaş, A., & Dönmez, A., (2006). Yakın ilişkilerde kıskançlık: Bireysel, ilişkisel ve

- durumsal değişkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 17(3), 181-191
- Denno D. W. (1990), *Biology and violence: From birth to adulthood*, Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Dijulio K. S. (1998) *Families in crisis: Family violence*: Foundation of Psychiatric Mental Health Nursing, EM Varcalaris (Ed), St. Louis, WB Saunders Company, s: 387-437.
- Diop-Sidibe, N., Campbell, J.C., Baker, S. (2006). Domestic violence against woman in Egypt- wife beating and health outcomes. *Social Science & Medicine*, 62, 1260-1277.
- Dutton, D.G. (2006). Transforming a flawed policy: A call to revive psychology and science in domestic violence research and practice. *Aggression and Violent Behavior*, 11 (5), 457-483.
- Duyan, G.Ç. (2000). *Aile İşlevleri ve Ailenin Sosyal, Demografik ve Ekonomik Nitelikleri ve Yaşam Döngüsü Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı. Ankara.
- Ergil, D. (2001). Şiddetin kültürel kökenleri. *Bilim ve Teknik Dergisi*. 399, 40-41
- Ersöz, A.G. (2011). Türkiye’de boşanma olgusu ve kadına yönelik aile içi ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Sosyoloji Konferansları Dergisi (Istanbul Journal of Sociological Studies)*, 43, 252-261.
- Faramarzi, M., Esmailsadeh, S., Mosavi, S. (2005). Prevalence and determinants of intimate partner violence in Babol city, Islamic Republic of Iran. *East Mediterranean Health Journal*, 11(5/6), 870-879.
- From, E. (1985) *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri*. (Alpagut, Ş., Çev.) Payel Yay, 1993 İstanbul
- Fox, G.L., Chancey, D. (1998). Sources of economic distress: Individual and family outcomes *,Journal of Family Issues*, 19, 725-749.

- Geçtan, E. (1984). *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar*. İstanbul: Maya Yayınları.
- Graham-Kevan, N., Archer, J. (2003). Intimate terrorism and common couple violence: A test of Johnson's predictions in four British samples. *Journal of Interpersonal Violence*, 18, 1247-1270.
- Güvenç, B. (1984). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Goleman, D. (1998). *Duygusal Zeka* (B. Seçkin Yüksel, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları
- Gök, M. (2009). *Aile İçi Şiddet ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana
- Gümüšoğlu F (1998). *Sayılarla Kadına Yönelik Şiddet. Geleceğim Elimde: Kadın İncelemeleri Dizisi*. İstanbul: Mor Çatı Sığınma Vakfı-Mor Çatı Yayınları.
- Güzel, A., Okur, A.R., & Caniklioğlu, N. (2010). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Hançerlioğlu, O. (2003). *Ruhbilim Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi,
- Heise L, Ellsberg M, Gottemoeller M (1999). *Ending Violence Against Women*. Population Reports, Series L, No. 11. Baltimore, Johns Hopkins University School of Public Health.
- Holtzworth-Munroe, A., Hutchinson, G. (1993). Attributing negative intent to wife behavior: the attributions of maritally violent versus nonviolent men. *Journal of Abnormal Psychology*, 102 (2), 206-211.
- Holtzworth-Munroe, A. (1988). Causal attributions in marital violence. Theoretical and methodological issues. *Clinical Psychology Review*, 8, 331- 344.
- Hokks, B. (2002). *Feminizm Herkes İçindir*. (Aydın, E., Kurt, B., Özgün Ş., Yıldırım, A, Çev.) İstanbul: Çitlenbik Yayınları.
- Ireland, T. O. ve Smith, C. A. (2009). Living in a partner-violant families: developmental links to

- antisocial behavior and relationship violence. *Journal of Youth Adolescence*, 38,323-369.
- İçli T, Öğün A (2000). *Türkiye'nin Sosyo-kültürel Yapısında Aile, Evlilik ve Kadın Suçluluğu: Fail Mağdur İlişkisi*. Uluslararası Dördüncü Türk Kültür Kongresi Bildirileri Kitabı. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İçli T.G. (1994). Aile içi şiddet Ankara, İstanbul ve İzmir örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*.1-2;7-20.
- İlkkaracan P, Gülçür L, Arın C (1996). *Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz*. İstanbul: Metis Yayınları.
- İncecik Y. & Ark. (2009). Eş şiddeti ve aile hekimliği. *TJFMPC*;3(1)1-7.
- İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu raporu (2005). İstanbul. Erişim Tarihi:25.05.2013. www.istanbulbarosu.org.tr/documents/khk20042006fraporu.doc
- Kadın Dayanışma Vakfı (2003). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Alanında Belediye Kadın Kuruluşu İşbirliği: Deneyimler, Sorunlar, Çözümler Atölyesi. Kardelen Ofset, Ankara
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara.
- Kalaycıoğlu S, Tılıç H.R (2001). *Evlerimizdeki Gündelikçi Kadınlar*. İstanbul: Su Yayınları.
- Kartal G (2008). *Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Sağlık Teşkilatının Rolü*.1. Kadın Sağlığı Kongresi Kadına Yönelik Şiddet Kongre kitabı, Ankara, 91-92
- Karaca, S. (2013). *Öfke ve Öfke Kontrolü*, Erişim Tarihi: 20.05.2013, http://www.drstitkikaraca.net/index.php?option=com_content&view=article&id=36&Itemid=46
- Kaufman J, Zigler E (1987) Do abused children become abusive parents? *Am J Orthopsychiatry*. 57: 186-192
- Kayar, H. Y. (2010). Kadınların Güvenliğini Sağlamak, Hükümetin Sorumluluğu, Erişim Tarihi: 06.05.2013, <http://www.bianet.org/bianet/kadin/120633-kadinlarin-guvenligini-saglamak-hukumetin-sorumlulugu>
- Kılıççı, Y. (1989). *Okulda Ruh Sağlığı*, Ankara: Şafak Ofset Matbaacılık

- Kısaç, İ. (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Düzeyleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Kısaç, İ. (2001). Öfkenin İfade Edildiği Kişiler ve öfkenin Tensel Belirtileri. *VI. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi*, 5-7 Eylül, Ankara.
- Kocacık F (2004). *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet: Türkiye'den Örnekler*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları
- Kocacık, F., Çağlayandereli, M. (2009) Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (2)
- Köknel, Ö.(1985). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yay.
- Köknel, Ö. (1995). *Kişilik*. İstanbul: 13. Basım. Altın Kitaplar Yayınevi
- Köknel, Ö. (2000). *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*. İstanbul: 2. Basım. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Koçak, E. (2008). *Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana
- Kopper, B.A. and Epperson, (1991) D.L Women and anger, sex and sex-role comparisons in the expression of anger. *Psychology of Women Quarterly*. 15, s. 7-14
- Kurtulmuş, S. (1998). Teorik Esasları ve Tatbikatları Bakımından Aile Ödenekleri. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Bilim Serisi: 102, Ankara.
- Kudat. A. (2007). *Al Kocayı Vur Sopayı Sevenler Arası Şiddet*. İstanbul: Doğan Kitap
- Lawson, D.M. (1989). A Family systems perspective on wife battering. *Journal of Mental Health Counseling*. 4, 359-374.
- Levinson, D. (1990.) *Violence in Cross-Cultural Perspective*. Newbury Park, Sage.
- Malley-Morrison, K., & Hines, D. A. (2004). Family violence in a cultural perspective: defining, understanding, and combating abuse. *Thousand Oaks, CA: SAGE*.

- Meriç, N.(2010). Evlilik ve aile Danışmanlığı Kuramları, Amerikan Uluslararası Newport Üniversitesi Davranış Bilimleri Bölümü Aile Terapisi Dönem ödevi. Erişim Tarihi:06.05.2013, <http://psikiyatricsosyalhizmet.com/wpcontent/uploads/2010/02/ailedersnotlari>.
- Odağ, H. (1999). *Nevrozlar*. İzmir: Psikanaliz ve Psikoterapi Vakfı Yayınları.1
- Öner, U. (2006). *Öfke İle Başa Çıkma*. 1. Basım. Ankara: Nobel Yayın
- Özer, A. K. (1994). Öfke, kaygı ve depresyon eğilimlerinin bilişsel alt yapısıyla ilgili bir çalışma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 2, 12-25
- Özer, K. (1994). Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçekleri Ön Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*. 31, 26-35
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özkan, Y. & Gökçearslan E. (2010). Avrupa Ülkelerinin Bazıları ile Türkiye’de Çocuğa Yönelik Sosyal Koruma Hizmetlerinin Değerlendirilmesi, *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*. 66, 19-27
- Özkamalı, E. (2005). *20-30 Yaş Grubu Bireylerinin Öğrenim Düzeylerine Göre Öfke Düzeyleri ve Öfke İfade Tarzları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun
- Özkan, A.N. (2008). *Dini Motiflerin Öfke Kontrol Üzerindeki Etkisi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Özmen, A. (2006). Öfke: Kuramsal yaklaşımlar ve bireylerde öfkenin ortaya çıkmasına neden olan etmenler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 39 (1), 39-56.
- Özmen, A. (2006). Öfkeyle başa çıkma eğitiminin ve etkileşim grubu uygulamasının içe yönelik öfke üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 30 (2), 175-185.
- Öztürk, E. (2008). *Türkiye’de Aile İçi Şiddet, Kadın Sığınma Evleri ve Din*. Yayınlanmamış

Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Ana Bilim Dalı.
İstanbul.

- Öztunalı-Kayır, G. (1998). *Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması Sorunları. Geleceğim Elimde*, İstanbul: Mor Çatı Yayınları,
- Özügürlü, K. (1990). *Evlilik Raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi
- Özvarış, Ş. M., Demirören, M., Korkut, F., Özberk, E., Şener, S. Teker, N., Tumay, Ş., Üner, S., (2008). Kadına Yönelik aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- Parrott, D.J. and Zeichner, A. (2003) Effects of trait and negative attitudes towards women on physical assault in dating relationships, *Journal of Family Violence*. 18-5. s. 301-307
- Page, Z.P., & İnce, M. (2008). Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*. 11 (22), 81-94
- Pence, E. & Paymar, M. (1993). *Education groups for men who batter. The duluth model*. New York: Springer.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Der Yayınları,
- Ramirez H. A. (2002). Cecevim-Stopping Male Violence in the Latino Home. In E. Aldarondo, and Mederos, F. (Eds.), *Programs for men who batter: Intervention and prevention strategies in a diverse society* (s. 12/1-12/30). Kingston, NJ: Civic Research Institute.
- Richard J. Gelles (1993). *Family Violence*. Edt: Robert L. Hampton & Thomes P. Gullotta; United States: Preventon. s: 9.
- Sala, G. (1997). *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Öğrencilerinin Öfke İfade Etme Biçimlerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara

- Stets, J.E. (1992). Interactive processes in dating aggression: A national study. *Journal of Marriage and the Family*. 54, 165-177.
- Shields, N.M, Hanneke, C.R. (1983). Attribution processes in violent relationships: perceptions of violent husbands and their wives. *Journal of Applied Social Psychology*, 13, 515-527
- Spielberger, C. D. (1991), State-Trait Anger Expression Inventory, Odessa, Florida: Psychological Assessment Resources, Akt. Bridewell, Will B. Ve Edward C.Chang. Distinguishing Between Anxiety, Depression and Hostility: Relations To Anger-In, Anger-Out and Anger Control, *Personality and Individual Differences* vol. 22, no. 4, 1997, s.587–590.
- Springer Science, Business Media. Stoner, Sue B, W.Boyd, Spencer. 1986. Age and Sex Differences on the State-Trait Personality Inventory. *Psychological Reports*. 59, s.1315-1319
- Şahin, H. (2004). *Öfke Denetimi Eğitiminin Çocuklarda Gözlenen Saldırgan Davranışlar Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Şahin, N. H. (1994) *Stresle Başa Çıkma Olumlu Bir Yaklaşım*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- T.C Başbakanlık Aile Araştırmalar Kurumu Başkanlığı, Aile Kurultayı. (1994). *Değişim Sürecinde Aile, Toplumsal Katılım ve Demokratik Değerler*. Birinci Kitap, Ailede Şiddet.
- T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, (1995). *Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları*. 1. baskı, Ankara: Zet Nielson Şirketi, Bizim Büro Basımevi, 205.
- T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, (1998). *Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet*. Bilim Serisi 113. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2009). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Elma Teknik Basım Matbaacılık, Ankara.
- Tamar, M. (2005). *Gençlikte Değişim ve Süreklilik*. İzmir: Çelikkol Yayıncılık
- Tavuz Ş. (2002). Şiddeti ve ayrımcılığı sorguladık, [www.izmirbarosu.org.tr/bulten/130-13 htm](http://www.izmirbarosu.org.tr/bulten/130-13.htm).
- Tel H. (2002). Gizli sağlık sorunu: Ev içi şiddet ve hemşirelik yaklaşımları. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 6(2);1-9.
- Tonizzo, S., Howells, K., Day,A., Reidpath,D., Froyland, I. (2000). Attributions of negative partner behavior by men who physically abuse their partners. *Journal of Family Violence*. 15(2),155-167.
- Topal, Ş., & Küçük, Y.E. (2012) Aile içi şiddet ve İslam hukukundaki önleyici tedbirler. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 1. s. 11-41*.
- Thomas, Sandra P. 1989. Gender Differences in Anger Expression: Health Implications. *Research in Nursing & Health*. 12, s.389-398
- TNSA (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması) 2003. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Avrupa Birliği.
- Tunçel E. K. (2007) *Samsun İl Merkezinde Kadına Yönelik Eş şiddeti Sıklığı ve Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi*. Uzmanlık Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı. Samsun
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, (2011) Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, Haber Bülteni, Sayı: 126, Nisan, 13-17.
- Türk Dil Kurumu (1988). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları. 549 (2)
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2004). Aile Hekimliği Ders Notları, Ankara: 1. Basım.

- Türk Dil Kurumu (2013) <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori= verilst&kelime= aile&öfke&şiddet>
- Türk Medeni Kanunu, Türk Medeni Kanunun Yürürlüğü ve Uygulama şekli Hakkında Kanun ve Gereçekleri, (2002) Ankara Açık Cezaevi Matbaası. Adalet Bakanlığı. Ankara.
- Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş bir Şiddet Tipolojisi. *Cogito*. 6 (7) kış bahar
- Vatandaş, C. (2003). *Aile içi Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları. Afyon
- Vahip, I., & Avşargil Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 17(2):107-114
- Weber, H. (2004). Explorations in The Social Contruction of Anger. *Motivation and Emotion*. 28-2.s.197-219
- WHO (2005). Multicountry Study on Women’s Health and Domestic Violence Against Women Initial Reports on Prevelance, Health Outcomes and Women’s Responses, Geneva.
- WHO (2006) Prevalence Of Intimate Partner Violence: Findings From The WHO Multi-Country Study On Women’s Health And Domestic Violence, Women’s Health And Domestic Violence Against Women Study Team, 1260–1269.
- Wood, J & A.K Newton.(2003). The Role of Personality and Blame Attribution İn Prisoners Expriences of Angers. *Personality and Differences*. Vol.34,1453-1456
- Woolfe, R. & W. Dryden (Eds). (1996). *Handbook of Counseling Psychology*. Sage Publications.
- Yanbastı, G.(1996). *Kişilik Kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basım Evi.
- Yun, S. H. & Vonk, M. E. (2011). Development and initial validation of the intimate violence responsibility scale. *Research on Social Work Practice*. 21(5), 562-571.
- Yıldırım, A. (1998). *Sıradan Şiddet: Kadına ve çocuğa yönelik şiddetin toplumsal kaynakları*. İstanbul: Boyut Kitapları.
- Yıldırak, N., Gülçubuk, B., Gün, S., Olhan, E., Kılıç, M. (2002). Türkiye’de gezici ve geçici

kadın tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları ve sorunları. Uluslararası Çalışma Örgütü Türkiye Temsilciliği, Ankara. www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/publ/kadintarim.pdf

Yörükoğlu, A. (1996). *Çocuk Ruh Sağlığı* (20. Basım), İstanbul: Özgür Yayınları.

Zastrow, C.H. (1999). *Social Work With Families, The Practice Of Social Work*. Brooks/ Cole Publishing Company, USA.

Ziegler, D. J. (2001). The possible place of cognitive appraisal in the ABC model underlying rational emotive behavior therapy. *Journal of Rational- Emotive and Cognitive-Behavior Theraoy*. Vol.19, No.3 : 137-152

EKLER

EK 1

SÜREKLİ ÖFKE ve ÖFKE İFADE TARZLARI ÖLÇEĞİ

YÖNERGE:

Değerli katılımcı; aşağıda bireylerin kendilerine ait duygularını anlatırken kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Lütfen her ifadeyi okuyun, sonra da genel olarak kendinizi nasıl hissettiğinizi düşünün ve ifadelerin sağ tarafındaki sayılar arasında sizi en iyi tanımlayan seçenek üzerine (X) işareti koyun. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarf etmeksizin, genel olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

Teşekkürler

Abdurrahman KENDİRCİ
Gaziosmanpaşa Üniversitesi

- Hiç** (1)
Biraz (2)
Oldukça (3)
Tümüyle (4)

Sizi ne kadar tanımlıyor

	Hiç	Biraz	Oldukça	Tümüyle
1. Çabuk parlam	(1)	(2)	(3)	(4)
2. Kızgın mizaçlıyım	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Öfkesi burnunda bir insanım	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Başkalarının hataları yaptığım işi yavaşlatınca kızarım	(1)	(2)	(3)	(4)
5. Yaptığım iyi bir şeyden sonra, takdir edilmemek canımı sıkır	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Öfkelenince kontrolümü kaybederim	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Öfkelenince, ağzıma geleni söylerim	(1)	(2)	(3)	(4)
8. Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Engellendiğimde, içimden birine vurmak gelir	(1)	(2)	(3)	(4)
10. Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılgına dönerim	(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA

- 11.Öfkemi kontrol ederim
- 12.kızgınlığımı gösteririm
- 13.Öfkemi içime atarım
- 14.Başkalarına karşı sabırlıyım
- 15.Somurtur ya da surat asarım

Sizi ne kadar tanımlıyor

Hiç	Biraz	Oldukça	Tümüyle
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA

- 16.İnsanlardan uzak dururum
- 17.Başkalarına iğneli sözler söylerim
- 18.Soğukkanlılığımı korurum
- 19.Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım
- 20.İçin için köpürürüm ama göstermem

Sizi ne kadar tanımlıyor

Hiç	Biraz	Oldukça	Tümüyle
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA

- 21.Davranışlarımı kontrol ederim
- 22.Başkaları ile tartışırım
- 23.İçimde, kimseye söyleyemediğim kinler beslerim
- 24.Beni çileden çıkararak her neyse saldırırım
- 25.Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA

- 26.Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm
- 27.Belli ettiğimden daha öfkeliyimdir
- 28.Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim
- 29.Kötü şeyler söylerim
- 30.Hoşgörülü ve anlayışlı olmaya çalışırım

(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA

- 31.İçimden, insanların fark ettiğinden daha fazla sinirlenirim
- 32.Sinirlerime hakim olamam
- 33.Beni sinirlendirene, ne hissettiğimi söylerim
- 34.Kızgınlık duygularımı kontrol ederim

(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)

EK 2
YAKIN İLİŞKİLERDE ŞİDDET SORUMLULUĞU ÖLÇEĞİ

YÖNERGE:

Değerli katılımcı; lütfen yakın bir zamanda partnerinizle (eşinizle) yaşadığınız şiddet içeren bir sorun veya tartışmayı düşünün ve aşağıdaki soruları bu olaya göre cevaplandırın. Cevabınızın üzerine (X) işareti koyun. Her sorunun karşısında bulunan;

(1) Hiç Katılmıyorum (2) Katılmıyorum (3) Kararsızım (4) Katılıyorum ve (5) Tamamen Katılıyorum anlamına gelmektedir.

Teşekkürler

Abdurrahman KENDİRCİ

Gaziosmanpaşa Üniversitesi

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Ciddi değildi	1	2	3	4	5
2	Sadece küçük bir problemdi	1	2	3	4	5
3	Yaptığım çok önemli bir şey değil	1	2	3	4	5
4	Öfkem çok azdı	1	2	3	4	5
5	Öfkeli olmak ile ilgili problemim yok	1	2	3	4	5
6	Aslında hiçbir şey yapmadım	1	2	3	4	5
7	Yaptığımda bir yanlışlık yok	1	2	3	4	5
8	Yaptığım şey partnerime karşı bir agresiflikti	1	2	3	4	5
9	Olay boyunca öfkeliydim	1	2	3	4	5
10	Partnerime karşı agresifliğimden dolayı pişmanım	1	2	3	4	5
11	Yaptığım şey partnerime zarar verdi	1	2	3	4	5
12	Olay esnasında partnerime zarar verdim	1	2	3	4	5
13	Bu gerçekten partnerimin suçuydu	1	2	3	4	5

14	Böyle davranmama partnerim sebep oldu	1	2	3	4	5
15	Partnerim beni dinleseydi böyle olmazdı	1	2	3	4	5
16	Partnerim damarıma bastığı için böyle oldu	1	2	3	4	5
17	Partnerime böyle davranmam kültürümün bir parçası	1	2	3	4	5
18	Şiddet içerikli filmler/ TV seyrettiğim için böyle oldu	1	2	3	4	5
19	Dini görüşüm böyle davranmama yol açtı	1	2	3	4	5
20	İşyerimdeki bir şey veya birileri yüzünden böyle oldu	1	2	3	4	5

EK 3

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma; “Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ve şiddet sorumluluğunun incelenmesi” yüksek lisans tezi kapsamında yürütülmektedir. Lütfen her sayfanın başında verilen açıklama doğrultusunda, her ifade için size en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği işaretleyiniz. Vereceğiniz yanıtlarda doğru ya da yanlış aranmayacak; değerlendirmeleriniz gizli tutulacaktır. Araştırmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi adına samimi yanıtlar vermeniz çok önemlidir. İçtenlikle yanıtlayacağınıza inanıyor, katkılarınız için teşekkür ediyorum.

Abdurrahman KENDİRCİ
Gaziosmanpaşa Üniversitesi

1. Cinsiyetiniz :

- a. Kadın () b. Erkek ()

2. Yaşınız :

3. Sosyo-ekonomik durumunuz :

- a. 750 TL ve altı () b. 751 -1500 TL () c. 1501-2500 TL ()
b. d. 2501-3500 TL () e. 3500 TL ve üzeri ()

4. Öğrenim düzeyiniz :

- a. Okur yazar değil () b. İlkokul () c. Ortaokul ()
d. Lise () e. Üniversite () f. Lisansüstü ()

5. Eşinizin öğrenim düzeyi :

- a. Okur yazar değil () b. İlkokul () c. Ortaokul ()
d. Lise () e. Üniversite () f. Lisansüstü ()

6. Evlenme şekliniz :

- a. Görücü usulüyle () b. Anlaşarak kendimiz karar vererek ()
c. Akraba Evliliği () d. Kaçarak (Kaçırarak) ()
e. Başka (Belirtiniz).....

7. Evlenme yaşı :

- a. 15-20 yaş arası () b. 20-25 yaş arası () c. 25-30 yaş arası ()
d. 30-35 yaş () e. 35 yaş ve üzeri ()

8. Evlilik yaşıınız (Kaç yıldır evlisiniz) :

- a. 1-5 () b. 5-10 () c. 10-15 ()
d. 15-20 () e. 20 ve üzeri ()

9. Çocuk sayınız :

- a. Hiç yok () b. Tek çocuk () c. 2-3 ()
d. 3-5 () e. 5 ve üzeri ()

10. En uzun süre yaşadığınız yerleşim birimi :

- a. Köy () b. Kasaba () c. İlçe ()
d. İl () e. Büyükşehir ()

11. Çocukken şiddete maruz kaldınız mı ?

- a. Evet () b. Hayır ()

Cevabınız evet ise, maruz kalma şekliniz:

- a. Fiziksel ()
b. Sözel ()
c. Duygusal ()

12. Evlilik hayatınızda şiddete maruz kaldınız mı ?

- a. Evet () b. Hayır ()

Cevabınız evet ise, maruz kalma şekliniz:

- a. Fiziksel ()
b. Sözel ()
c. Duygusal ()